

روشک آموزش اهنمایي

بها: ۳۵۰ رمال

سال دوم - بنار ۱۳۷۳ - شماره مسلسل ۶

وزارت آموزش پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
رشد آموزش راهمناهی

سال دوم - بهار ۱۳۷۳ - شماره مسلسل ۶

محلته رشد آموزش راهمناهی سه شماره در سال به منظور اعتلاهی دانش
دیوان دوره راهمناهی تحصیلی و دانشجویان مراکز تربیت معلم و سایر
علاقه‌مندان منتشر می‌شود. جهت ارتقای کیفی آن نظرات ارزنده
خود را به صندوق پستی ۳۶۳ - ۱۵۸۵۵ ارسال فرمایید.

سودبیر: فروع تن‌ساز
مسئول هماهنگی و تولید: فتح‌الله فروغی

امور فنی، صنعه‌آرا و رسام: خلد فیرمناهی دهکتری
دستیار فنانر چاپ: محمد کشمیری

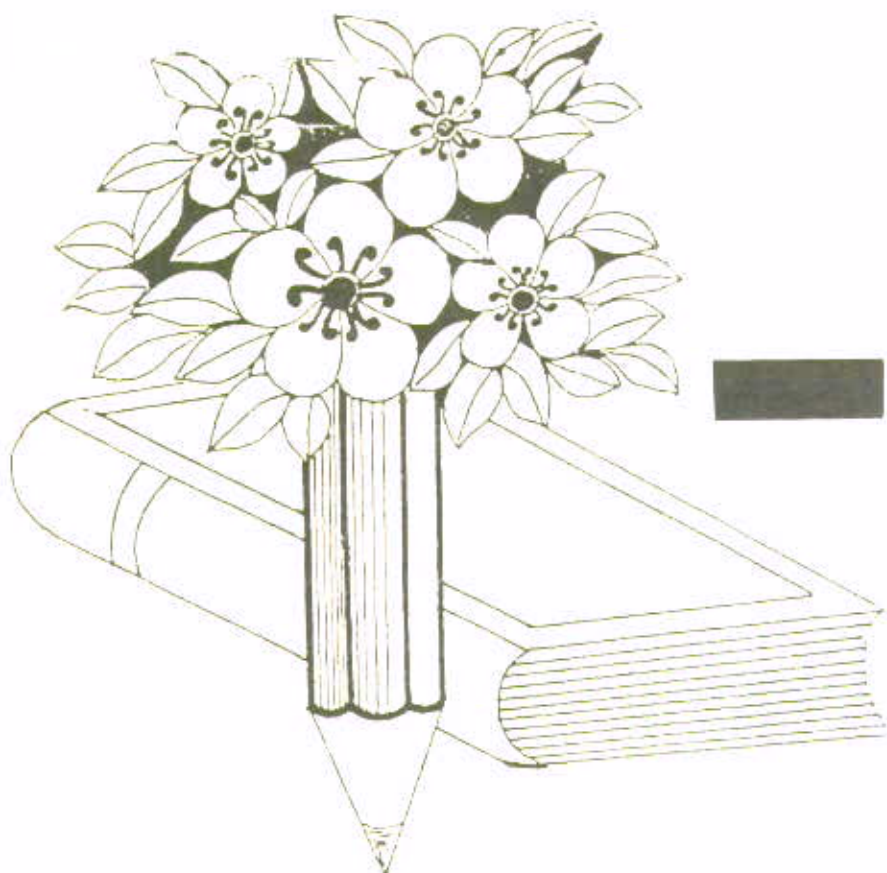

ردیف	عنوان	نویسنده	صفحه
	سرمناله		۳
۴۶	علوم و دانش آموزان	ترجمه فروع تن‌ساز	۴۶
۵۰	پاسخ به پرسشها برای فهم عمیقتر	امامی طهرانی	۵۰
	تعلیمات اجتماعی		
	دانش آموز و کتابهای جدید تعلیمات اجتماعی		
	تکنای بی‌امون آموزش احکام در دوره راهمناهی		
	محمدعلی خورشیدیان		۴
۵۳	شناخت حرفه‌وفن		۵۳
	تحلی اهداف دوره راهمناهی تحصیلی در درس شناخت حرفه‌وفن		
	ریاضی		
	روش آموزش سناهای غیر از ده در دوره راهمناهی		
۵۸	کلاس ریاضی خشک یا فعال	حسین بریمانی	۵۸
۶۱	مشکل چیست؟ ریاضیات با ادبیات	حمید کلانی	۶۱
۶۳	هنر و فولکلور	امیرحسین آشنا	۶۳
۶۷	تاریخ		
	واژه‌ها و اصطلاحات تاریخ سوم راهمناهی		
	محمدنهدی ناصری		۱۰
	سمود جوادیان		۱۵
	جغرافی		
	بهمس حادثه طبیعی		
	اسد اسداللهی		۲۶
	فارسی		
	آموزش شناخت انواع شعر فارسی در دوره راهمناهی		
۷۳	نانه‌های سنا	جعفر حراری	۳۳
۷۴	نثرخواهی از حواسدگان	جعفر حراری	۳۴
	سیمنا وزیریا		۳۵
	زبان خارجی		
	بهارت صحبت کردن		
	عذر ارحیمی‌نیا		۴۰

● رشد آموزش راهمناهی در ویرایش مقالات آزاد است.

● نقل مطالب بدون ذکر مأخذ مجاز است.

● مقالات درج‌شده الزاماً بین نظرات هیئت تحریریه است.

سر مقاله

می آید
از راه آراه

خوسوتر از خورسید
با دامن بر از سکوفه می آید
از لایلای جنگل وحشی
و قلب باغچه ها
از خیال بهار حالامال

بهار

فصل درنگ غاضفه در کوجه باغهاست
بهار تعجب سبزست
در جسم های خاک
ز بروی این سنگفت
درنگ کن
و درختان
تجسم استفهامی سبز
که سال را چگونه سر آوردی؟

از: صادق هدایت

بهار و نوروز بر شما همکاران و همگامان گرامی مبارک باد. امید که با جوان شدن طبیعت دنیای جوان شما جوانتر شود و سکوفه های نادی و امید در قلبهای با صفا و مهربانان بسکند. نشئه الهی که خداوند میان دل و روح ما را سه بهترین حدیث منحول کند و امید که همیشه با بد خداوند رحمت دلی را و مطمئن داشته باشیم که «لا ینکر الله لظمن القلوب» نامه در خواست تعدادی از دبیران محترم که از ما خواسته بودند سوالات امتحانی استثنای دیگر را نیز در صفحه جانب کتب، در این شماره سوالات امتحانات نهایی خردادماه ۷۲ استان خراسان را تقدیم همکاران می کنیم که انشاء الله مورد استفاده قرار گیرد.

در آموزش احکام باید بیش از تدریس هر موضوع به رساله احکام مراجعه نمود و با فتاوا و مسائل پیرامون آن که معمولاً مورد سؤال دانش‌آموزان قرار می‌گیرد آشنا شد.

مقاله زیر در مورد اهمیت بحث احکام در کتابهای دوره راهنمایی، چگونگی مطرح کردن احکام مختلف برای دانش‌آموزان و تدوینهایی که در گزینش علمای عظام نسبت به برخی از احکام وجود دارد، سخن می‌گوید. این مقاله توسط آقای خورشیدیان عضو گروه تعلیمات دینی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف تنظیم شده است که بدینوسیله از ایشان تشکر می‌کنم.

نکاتی پیرامون آموزش احکام در دوره راهنمایی

محمد علی خورشیدیان کارشناس گروه دینی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی

تدریس، در حد لزوم آماده باشند، تا بتواند سوالات حائمی دانش‌آموزان را پاسخ گوید. برای این کار بیش از تدریس هر موضوع باید به رساله احکام مراجعه نمود و با فتاوا و مسائل پیرامون آن که معمولاً مورد سؤال دانش‌آموزان قرار می‌گیرد آشنا شد. البته در مراجعه به رساله احکام و مخصوصاً گناهای تفصیلی

پیرامون آموزش احکام در دوره راهنمایی را، هر چند مختصر و گذر مطرح نموده که امید است دبیران گرامی آنها را در آموزش احکام مورد توجه قرار دهند.

۱- اولین نکته‌ای که در آموزش احکام اهمیت دارد، لزوم اشراف بر موضوع مورد تدریس است. اصولاً همان گونه که در تدریس هر درس باید معلم احاطه و اشراف لازم را داشته باشد، در آموزش احکام نیز باید پیش از

آموزش دینی دانش‌آموزان در دوره راهنمایی در سخنهایی گوناگون از جمله احکام، برنامه‌ریزی و اجرا می‌گردد. آموزش «احکام» در دوره راهنمایی از اهمیت و حساسیت و برهه‌ای برخوردار است. اهمیت این بخش از مسائل دینی از آن روست که در سنین دوره‌های دبستان و راهنمایی تلقین پذیری دانش‌آموزان در حد بالایی است و باید تأکید بیشتری بر عادت و عمل کردن به احکام صورت گیرد و چنانچه نس و عادت به وظایف شرعی در این مرحله ایجاد شود، در دوره دبیرستان که دوره جنون و چسبای سوجوانان در مسائل دینی است، با مشکل کمتری در پذیرش این گونه مسائل که تعبدی و تقلیدی بر هست مواجه می‌شویم. با توجه به این اهمیت بر آن شدیم تا برخی از نکات مهم

آمده جز آن دسته از دستورات کافی دانست تا مورد فساد و حط و محبت و مسخبت باشد. لذا اگر ائمه شده شود و در صورت تنگی در حیطه فقهی و فقهی پیش از تحریر مطلب را مورد تحقیق قرار داد علاوه بر این پس از بحث حضرت امام خمینی از دستورات فقهی شریعی در تقیید مراجع گوناگون پدید آمده است و رساله است در بیان محرم و مکروه و سایر مقررات سایر مراجع نیز جمع می‌گردد و سایر مقررات نیز بر در احکام مورد تفسیر خود آمدن شویک در صورت ضرورت و نیاز به استیجابی و سؤالات دانش آموزان باشد.

علاوه بر این موضوع به رساله احکام، مضامین فقهی شریعی شده و مضامین ائمه در هر موضوع بر نام مورد ملاحظه قرار گیرد خوب است پیش از این موضوع مربوط به هر سال است. مضامین سال قبل به دانش آموزان یادآوری گردد و مرور نمود و این - توجه به این درس جدید مطرح شود. ضرورت درسیهای احکام و مسائلی قبل به معنی تکمیل می‌گردد - سایر رساله به مشکل دروسه فرآیندی را سهولت کند.

حافظه و اثر فقهی در درسیهای - نهایی بعد از همچنین دوره تفسیر - است بر مقدم است بر معنی یاد شده در نهایی بعد از چه سطحی مطلب وی تکمیل خواهد شد و اگر چه - در این عهد مضامین سایر مور هر درس و استیجابی به سؤالات دانش آموزان خواهد بود.

گردد. اما باید نکته و تأکید اصلی بر آموزش احکام مطرح شده در کتاب درسی همان است فرزند.

۲ - نکته دیگری که در آموزش احکام در کتاب درسی مطرح بوده است، این است که سعی شده همانند سایر دروس، مطالب به زبان ساده و در حد فهم دانش آموزان طرح شود. معلمان گرامی سر باید ضمن رعایت سادگی، در صورت استفاده از اصطلاحات فقهی، معنی آن را برای دانش آموزان روشن نمایند و در صورت بیان هر حکم، خصوصیت سنی دانش آموز را از نظر فهم مطالب در نظر بگیرند. علاوه بر این، در کتاب درسی تنها احکام مورد نیاز دانش آموزان بیان گردیده است اما سعی شده در هر موضوع همه فرعیات و مسائل مطرح گردد، بلکه بیشتر سها به سلهای بعد موقوف شده است. سعی - توجه به محیط جمعی و وضعیت و ویژگیهای دانش آموزان می‌شود به اساس، مقدر شریعی را فروغ مسئله را روشن نموده، بر پایه ی از مسائل آن کند بیشتر داشته باشند. برای مثال، در بیان مسائل مربوط به آب حلال در روستاها شریعی نبود مورد تأکید قرار گیرد. اما در نهاده که موضوع آن تقریباً منتهی است، در این مورد تنها باید به موارد ذکر شده در کتاب اکتفا نمود.

۳ - بیشتر احکام کتاب درسی مورد اتفاق مراجع فقهی است و در بیان آمده همه احکام مطرح شده در کتاب از احکامی خواهد بود که مورد اتفاق مراجع حاضر باشند البته در چند مسأله، نظر برخی از مراجع - حدودی متفاوت است. اما به علت این که نظر عنوان شده در کتاب موقوف - حیطه است، مفیدین نتیجه مرجع می‌توانند بدین عمل کنند و از این نظر برومی به طرح فوای مختلف در اصل در این نحو خواهد بود.

- در حکومت اسلامی مفاهیم ولایت فقیه و رهبری، برای اداره حکومت اسلامی احکامی را در زمینه سیاستهای فرهنگی و اجتماعی نظام و مسائل حکومتی صادر می‌نماید. تصمیم گیری و صدور حکم در این گونه مسائل از شؤون رهبر ولی فقیه است.

همان گونه که پیش از این آمد، چنانچه دانش آموزی در خصوص مسائل مورد اختلاف نیاز به استیجابی داشته است، می‌توان برای او فوای مورد نیازش را مطرح کرد.

در همین جا خوب است بین نکته را نیز متذکر شویم که دبیران گرامی باید نظر خود را در خصوص تعیین مرجع اعلی به دانش آموزان تحمیل نکنند، بلکه ضمن بیان رهنمای شرعی تعیین مرجع تقلید و تأکید بر آنها چنانچه دانش آموزی نظر معنی خود را سرجوینا شد، آن گاه رأی خویش را در این خصوص مطرح کنند.

همچنین توجه به این مسأله مهم ضروری است که در حکومت اسلامی مفاهیم ولایت فقه و رهبری، برای اداره حکومت اسلامی احکامی را در زمینه سیاستهای فرهنگی و اجتماعی نظام و مسائل حکومتی صادر می‌کنند. تصمیم گیری و صدور حکم در این مسائل از شؤون رهبر ولی فقیه است که در انتخاب او صلاحیهای لازم علمی و فقهی در نظر گرفته شده است. ولی فقیه - ضلاع و حافظه ای که بر همه مسائل حکومت اسلامی و مقتضیات زمان دارد موضوعات و احکام فقهی مربوط به سیاستهای فرهنگی، رسانه‌ها و مسائل حکومتی را بهتر درک می‌کند و نظرات او پذیرفته است. علاوه بر این که شش راه و

در آنها ظاهر شده است، به‌طور حده گانه و خصوصی احکام شرعی مورد نیازشان را بیان کرد.

نکته بعدی این که معلوم باید مسائل بلوغ را بی‌برده و با الفاظ صریح که موجب تحریک و تحیل یا رابل شدن حجب و حیای آنان می‌شود بیان کند. بیان مسائل بلوغ بدون شکل موجب از بین رفتن حرمت تناسل، معصمه و حجب، مینماید. دانش‌موران گذشته، به‌ابتداء زینت تحریف آنان را بوجود می‌ورد، متذکر می‌شوند که احکامی مانند «الأحشاء فی الذنوب» نمی‌تواند منحوی تصریح این‌گونه مسائل جنسی باشند. این حدیث ناظر به این است که «احدا» نمی‌تواند منابع بیان موضوعات احکام شرعی و همچنین مرسته

معروف و الهی از مکتب و... شود. اما در نحوه بیان این مسائل باید حتماً حیرت‌برانگیز و عبارات و شیوه‌ها طرح مناسب را انتخاب کرد. در خصوص احکام مربوط به بانوان نیز به دلیل مشترک بودن کتاب درسی برای پسران و دختران به احکام شرعی ویژه دختران در کتب اشاره‌ای نشده است. اما همین‌گونه که فی‌البدین گردید حواهران اگر می‌باید با کتب احصیه بر مسائل مربوطه، در حد لازم اشاره‌ای به آنها داشته باشند و ضمن پاسخگویی به سؤالات، احکام مورد نیاز دانش‌آموزان دختر را با رعایت وضعیت یاد شده مطرح کنند.

نکته دیگر این که معنای گر می‌سعی کنند حتی‌العصمور، خود پاسخگویی سؤالات دانش‌آموران باشند و خصوصاً در تنه‌های اول و دوم آنان را به رساله توضیح المسائل رجوع دهند، زیرا اولاً، در توضیح المسائل احکامی وجود دارد که مورد نیاز دانش‌آموزان نبوده، خواندن آن موجب تحریک و بی‌خود شدن و ثانیاً، ممکن است دانش‌آموز، نتواند حکم شرعی مورد ابتلا را خود را از عبارات بدست آورد، بهتر است رجوع به توضیح المسائل به

در آموزش احکام بلوغ باید مراعات نمود که این آموزش زمانی داده شود که اکثریت دانش‌آموزان به دوره بلوغ نزدیک باشند، بنابراین بهتر است طرح این بحث در پسران با رعایت وضعیت آن به سال سوم راهنمایی موکول گردد و برای دختران با توجه به زمینه‌سازیهایی که در دوره دبستان شده است، می‌توان در طول دوره راهنمایی مسائل مورد نیازشان را در زمینه احکام مربوط مطرح کرد.

معلمان گرامی سعی کنند حتی‌العصمور خود پاسخگویی سؤالات دانش‌آموزان باشند و خصوصاً در سالهای اول و دوم آنان را به رساله توضیح المسائل رجوع ندهند.

اختلاف نظرها در این‌گونه مسائل نمی‌تواند یک خط کفی برای نظام اسلامی ترسیم کند بلکه باعث اختلال در امور خواهد شد.

بنابراین در صورت مطرح شدن این‌گونه مسائل، معلمان گرامی باید از نظرات مقام معظم رهبری استفاده کنند و از طرح سایر نظریات اجتماعی در کلاس درس پرهیز کنند.

۴- آموزش احکام مربوط به بلوغ از جمله مسائل بسیار مهمه در دوره سه‌ساله راهنمایی است. در آموزش این‌گونه مسائل چند مطلب باید مورد توجه قرار گیرد. اولین مطلب زمان طرح این مسائل است. اگرچه ضروری است تا پیش از بلوغ، در نوجوان زمینه‌های لازم برای انجام وظایف شرعی بوجود آید و درسهای تکلیف و تغلب و

غسل جمعه در سال اول نیز، این منظور را تعقیب می‌کنند. اما متأسفانه گاهی دیده شده است که معلمان مربوطه در درس دینی و با سایر دروس سایر احساس تکلیف اقدام به بیان مفصل و بی‌برده مسائل بلوغ می‌کنند؛ حال آن‌که دانش‌آموزان هنوز از نظر سنی آمادگی لازم را برای این مطلب ندارند. در آموزش احکام بلوغ باید مراعات نمود که این آموزش زمانی داده شود که اکثریت دانش‌آموزان به دوره بلوغ نزدیک باشند؛ بنابراین بهتر است طرح این بحث در پسران با رعایت وضعیت آن، به سال سوم راهنمایی موکول گردد، و برای دختران با توجه به زمینه‌سازیهایی که در دوره دبستان شده است، می‌توان در طول دوره راهنمایی مسائل مورد نیازشان را در زمینه احکام مربوطه مطرح کرد. بیان مسائل موجب تحریک و ایجاد حساسیت در ذهن نوجوان خواهد شد که در برخی موارد منتهی به ایجاد تشویش و اضطراب و با بلوغ رودرس می‌شود. البته در مواردی ضروری است تا برای برخی از دانش‌آموزان که زودتر از سایرین، علاوه بر بلوغ

درس تعلیمات دینی

- ۱- آیات شریفه زیر را ترجمه کنید:
- الف= و مِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالاخْتِلافِ اللَّسَنِكَ وَاللَّوَانِكُمْ
- ب= وَ وَصِيَّتَنَا الْاِنْسَانَ بِالذِّبَةِ احْسَانًا
- ۲- پاسخ سوالات چهار جوابی زیر را با علامت ضربدر مشخص کنید:
- ۱- بالاترین سعادت و فوز عظیم چیست؟
- الف= جهاد و نهادهن ب= همیشگی با انبیاء
- ج= بهشت نعبه د= رضایت و خشنودی خداوند
- ۲- چهار چیز مهمی که در قیامت مورد سؤال و حساب قرار می گیرند عبارتند از:
- الف= عمر - بدن - اموال - دوستی معصومین
- ب= جوانی - دوستی پیامبر - بدن - عمر
- ج= توحید - عمر - اموال - جوانی
- د= توحید - بدن - اموال - دوستی پیامبر
- ۳- چرا در مورد حدیثی است که بیان برهان می بردازیم؟
- الف= چون برهان منینی است که مسأله را روشن می سازد
- ب= تا پاسخ منکرین خدا را بدهیم ج= تا غبار غفلت را از فطرت انسان بردانیم د= تا خدا را بهتر بشناسیم
- ۳- آیا خداوند هم به علی نیاز دارد؟ چرا؟
- ۴- نوع جهاد را در جنگهای ذکر شده مشخص کنید:
- الف= جنگ احزاب..... ب= جنگ با خوارج نهروان.....
- ج= جنگ ایران و عراق..... د= جنگ مسلمانان با روم.....
- ۵- تفاوت انسان با سایر موجودات در چیست؟
- ۶- مصالح کار فرستگان برای ساختن قصرهای بهشتی برای مؤمنین چه ذکرها و چه چیزهایی است (۴ مورد)
- ۷- بهترین هجرتها، هجرت از چیست؟ و بالاترین جهادها
- جهاد یا چه چیزهایی می باشد؟
- ۸- پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره حساسیتی از اعمال خویش چه فرموده اند؟
- ۹- پیامبر گرامی ما (ص) درباره کسی که خشمش را فرو خورد و کظم غیظ کند چه فرموده اند؟
- ۱۰- علت وجود این جهان چیست؟ وظیفه ما در مقابل او چیست؟ (۱۱ مورد)
- ۱۱- دلیل غضب و پیراستگی پیامبران از گناه چیست؟
- ۱۲- مذهب آداب پدربش دین اسلام را چه چیزهایی بیان کرد؟
- ۱۳- حجب و عفاف زنان چه آثاری را بعد سال دارد؟ (۳ مورد)
- ویژه اهل تسبیح
- ۱۴- حملات زیر را با کلمه ای مناسب تکمیل کنید:
- الف= خورین و شامیش چیز نحس ..... است و .....
- خوراندن آن به اطفال حایز..... ب= نماز خواندن مرد یا انگستر با حلقه یا زنجیر طلا..... و در غیر نماز..... است
- ۱۵- غسلهای واجب و مستحب را به چه طرق می سوال انجام داد؟ آنها را نام ببرید
- ۱۶- اولین چیز (مرحله) واجب سیمه و وضو و غسل و نماز و نهار عبادت چیست؟
- ۱۷- ضامن حفظ دین و قضاء اجتماع چیست؟
- ۱۸- عقده تبعه در مورد جانشینی پیامبر (ص) چیست؟
- ۱۹- امام هشتم حضرت رضا (ع) چرا به حرسان مسافرت کردند؟ هدف مأمون از ترویج دادن این مسافرت چه بود؟

دانش آموز و

کتابهای جدید تعلیمات اجتماعی

محمد مهدی ناصری

کارشناس مسئول گروه علوم اجتماعی

— یکی از نکات بسیار مهم در فرایند یاددهی — یادگیری توجه به ارتباط — برنامه درسی یا زندگی و محیط اجتماعی یادگیرنده است. محتوای کتاب نباید بی ارتباط با زندگی دانش آموز باشد، بلکه این محتوا باید به گونه ای انتخاب شود که دانش آموز احساس کند آنچه که یاد می گیرد می تواند در زندگی بکار گیرد.

یکی از مسائلی که در تألیف کتب جدید تعلیمات اجتماعی و بعد از آن برای مؤلفان و کارشناسان گروه علوم اجتماعی بسیار حائز اهمیت بوده این است که از نظرها و پیشنهادهاى دبیران محترم و دانش آموزان عزیز به منظور هر چه بهتر شدن مطالب این کتب بهره جوئید. اعتقاد ما بر این است که این ارتباط مستمر آثار بسیار ارزشمندی، هم برای کارشناسان و هم برای دبیران این درس درسی خواهد داشت. خوشبختانه نمایان ذکر است که برای ارتباط با همکاران علوم اجتماعی، همچنین برای بحث و بررسی کتابهای جدید تألیف تعلیمات اجتماعی، گامهای مؤثری برداشته شده است: از جمله این کارها عبارت است از: سمینارهای منطقه ای و سراسری، گردهماییهای گروههای آموزشی و غیره در کنار این نوع ارتباطات، گروههای

آموزشی، دبیران و دانش آموزان از سراسر کشور در خصوص مسائل مختلف این کتب، با ما به گونه ای مستمر مکاتبه می کنند. کارشناسان گروه علوم اجتماعی همواره سعی داشته اند تا به تمامی این نامه ها پاسخ گویند. گفتمی است که اگر مباحثی در نامه های که به دست ما می رسد مشترک باشد، در مجله رشد

آموزش راهمایی، آن مبحث مشترک را موضوع بحث خود قرار داده، به بررسی آن می پردازیم. در این شماره فصل آن داریم تا به بهانه پاسخ به دو نامه از جانب دانش آموز، بعضی از نکات این کتب را توضیح دهیم. آقای سامان سعیدفر دانش آموز کلاس دوم راهمایی و همچنین خواهر زهر جلالی

دانش آموزان در سنین دوره‌های ابتدایی دارای علائق و نیازهای خاصی مانند مشارکت در کارها، استقلال عاطفی، مقبولیت داشتن با بگه اجتماعی معین هستند، بنابراین محتوای کتابهای درسی باید با توجه به این علائق انتخاب شود.

می‌کند و در ارتباط مستقیم با آنها سخوی هر یک از آنها را درک می‌کند. در این کتاب سعی شده که دروسی گردن بعضی از هجده و ارزشهای جماعتی برای دانش آموزان استفاده از فضا و محیط خانواده شرح شود. همچنین در آموزش مفاهیم و ارزشهای مربوط به گروه و زندگی گروهی، سعی شده است که از میان نوع مختلف گروه، گروهی انتخاب شود که پیوند بزرگ با حیات اجتماعی دانش آموزان دارد؛ مثلاً گروهی که وی در مدرسه با در محل زندگی خود در آن عضویت دارد.

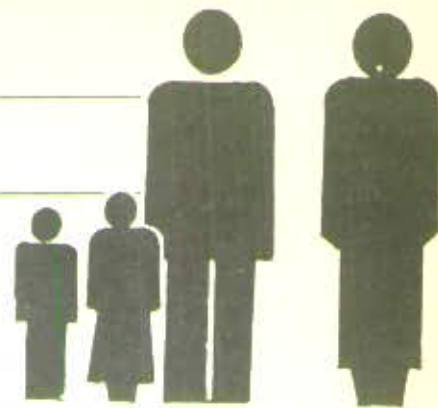
در مجموع می‌توان گفت: در تألیف کتابهای همدست اجتماعی از این روشها برای به کارگیری این اصل استفاده شده است:

- ۱- ذکر مثالهایی از مسائل اجتماعی و روابط انسانی
- ۲- ذکر نمونه‌هایی از شخصیت‌های مذهبی، سیاسی که در موارد خاصی تأخیر هستند
- ۳- ذکر مشاهد و نمونه‌هایی از محیط زندگی از قبیل حیدرآباد، گوجه، شهر و روستا و غیره
- ۴- طرح سؤالات و پیشنهادهایی که دانش‌آموزان با آنها مسترزه جستجو در زندگی روزمره است.
- ۵- هماهنگی مفاهیم با علائق و نیازها و تواناییهای دانش آموزان در سنین دوره‌های ابتدایی دارای علائق و نیازهای خاصی مانند مشارکت در کارها، استقلال عاطفی، مقبولیت، داشتن با بگه اجتماعی معین و... هستند؛ بنابراین محتوای کتابهای درسی باید با توجه به این علائق انتخاب شود تا دانش آموزان در کار کسب شناختن مفاهیم، نسبت به آنها علاقه و گرایش پیدا کند این یکی دیگر از اصول بسیار مهمی است که در تألیف کتابهای

درسی با زندگی و محیط اجتماعی سازگارند است. محتوای کتاب باید بر ارتباط با زندگی دانش آموز باشد، بلکه این محتوا ساده گونه‌ای انتخاب شود که دانش آموز احساس کند آنچه یاد می‌گیرد می‌تواند در زندگی به کار گیرد. رعایت و توجه به این اصل در کسب همدست اجتماعی بسیار چشمگیر است؛ برای مثال یکی از محورهای اساسی در این کتاب، خانواده و محیط خوددگی است. محیط خانواده اولین محیطی است که فرد در آن عضویت می‌دهد و با آن ارتباط برقرار می‌کند. رابطه فرد با خانواده، نخستین محور رسیدن به هدف عمده برنامه‌آحاد تعلیمات اجتماعی، یعنی جامعه‌پذیری فرازگرفته است. این محیط، محیطی مألوس با دانش آموز بوده که وی دائماً با آن سروکار دارد. البته مشاهده عضویت از خانواده سایر اعضای آن در یک کسب متقابل دائمی به سر می‌برد از این روابط آنها، موقعیت‌ها، رفتارها، هجده و ارزشها را در این محیط، در عین وجود خود احساس

دانش آموزان دوره‌های ابتدایی را تصدیق می‌کند. در خصوص کتابهای همدست اجتماعی سال اول و دوم، نظرها و پیشنهادها خود را مطرح کرده اند. در این زمینه فرصت خوبی مورد بررسی قرار می‌دهد؛ آنها در نوشتن این کتاب خود سه چند نکته را یادآور شدند که در برنامه‌ریزی و تألیف، ملاحظه نظر برنامه‌ریزان و مؤلفان بوده است. این اصول در واقع دستورالعملهایی برای برنامه‌ریزی و چگونگی دسترسی به هدفهای آموزشی در کسب همدست اجتماعی است. در این برنامه به خوبی به هدفهای آموزشی که هدفهای آموزشی مورد نظر حقوق می‌باشد، بعضی از نکات مهمی که در برنامه این دانش‌آموزان به چشم می‌خوردند، در زیر

تفصیلاً به ارتباط زندگی روزمره و محیط اجتماعی یکی از نکات بسیار مهم در برنامه درسی است. با گذری توجه به ارتباط برنامه

یادگیرنده در جریان آموزش، ضروری است؛ بنابراین در انتخاب و سازماندهی محتوا باید زمینه این فعالیت برای دانش‌آموز فراهم گردد. در تعلیمات اجتماعی با استفاده از روشهای مختلف این مکان برای دانش‌آموزان فراهم شده است. برخی از این روشها عبارتند از:

- ۱- طرح سؤالاتی مناسب در متن درس؛
- ۲- طرح سؤالاتی در پایان هر درس؛
- ۳- پیشنهاد استفاده از بعضی از روشهای تدریس فعال در کتب روش تدریس؛

- ۴- انتخاب تصویر و عکسها به گونه‌ای است که بتوان با استفاده از آنها یادگیرنده را به فعالیت ذهنی وادار کرد؛ حتی در ذیل هر کلمه از تصاویر، جمله یا عبارتی که یادگیرنده را به مشاهده عمیق و دارد ذکر گردیده است.

با ایجاد امکان برای فعالیت عمیق دانش‌آموز، مطابق این اصل، بهترین شیوه یادگیری، درگیری با فعالیتهای عمیق است. گرچه فعالیت ذهنی در یادگیری مؤثر نقش اساسی دارد، ولی کافی نیست. دانش‌آموز در فعالیتهای عمیق به طور عمیق با صحنه‌های مواجه می‌شود که می‌تواند حواس و توان فکری خود را به کار گیرد که نتایج به عمق و وسعت یادگیری او منجر می‌شود و هم مهارتهای عمیق لازم برای استفاده‌های مختلف و کسب و ارائه اطلاعات به دست می‌آورد. در واقع مبداء عمل به دانش‌آموز این امکان را می‌دهد تا صحبت و سعه‌نمایندهای ذهنی خود را بسنجد. در کتب تعلیمات اجتماعی از طریق این روشها فرصت فعالیتهای عمیق برای دانش‌آموزان فراهم گردیده است.

- ۶- در پایان هر درس، سه غیر از سؤالات مربوط به فعالیتهای ذهنی، چند فعالیت عمیق

تعلیمات اجتماعی بدان توجه شده است؛ مثلاً در کتاب اول راهنمایی همکاری، مشورت و احساس مسؤولیت از موضوعاتی است که مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در هر یک از این موضوعات، دانش‌آموز هوشی مستقل است که بدان توجه می‌شود؛ به گونه‌ای که می‌تواند طرف مشورت قرار گیرد و یا از همکاری او در برقراری نظم و سازمان به هدفی، سود جست؛ همچنین از این دیدگاه، دانش‌آموز کسی است که دارای وظایف مخصوصی است و می‌باید نسبت به انجام آن وظایف احساس مسؤولیت کند.

در کتاب سال دوم به آل دسته از تدریهای دانش‌آموز توجه شده است که با جامعه ربط پیدا می‌کند. توضیح مطلب این که دانش‌آموز به صورت عضوی از جامعه باید برای رفع نیازهای خود یا بعضی از سازمانهای اجتماعی ارتباط برقرار کند و سن ارتباط هنگامی سازنده و واقع‌سازهای او خواهد بود که صحیح و معقول باشد به عبارت دیگر، سازمان مربوط و دانش‌آموز، همچون دوستی کشش متقابل باید استظارات یکدیگر را برآورده سازد. محور اصلی محتوای تعلیمات اجتماعی سال سوم راهنمایی عبارتند از:

۱۱- ساز دانش‌آموز به آشنایی با وظایف و حقوق سیاسی؛

۱۲- ضرورت مشارکت در سرنوشت سیاسی جامعه؛ از این رو در پایان دوره راهنمایی وارد مرحله جدیدی از زندگی خود شده، می‌تواند در مسائل اجتماعی و سیاسی دخالت و مشارکت کند.

ج) ایجاد امکان برای فعالیت ذهنی دانش‌آموز: برای تحقق یادگیری مؤثر و کسب مهارتهای ذهنی، فعالیت ذهنی و مشارکت

– برای تحقیق یادگیری مؤثر در کسب مهارتهای ذهنی، فعالیت ذهنی و مشارکت یادگیرنده در جریان آموزش، ضروری است.

– بهترین شیوه یادگیری، درگیری با فعالیتهای عمیق است. گرچه فعالیت ذهنی در یادگیری مؤثر نقش اساسی دارد، ولی کافی نیست.

سیر و دانش آموز، حیوسه شده است. پس فعلا آنها مکمل مؤلات بوده، به گونه ای که از مجموعه آنها دانش آموزان به هدفهای درس درس خود هدف یافتن فعالیتها عبارتند از: «شده» «صفحه بندی»، «سطح بندیها» و «موردها»، «جمع وری ضلعات و مساویها»، «سطح گزینش و به دست دادن نتیجه آن به کلاس» و غیره.

۲- در کتاب روش تدریس برای هر کلاس، تدریس نیز بعضی از فعالیتهای مناسب در نظر گرفته شده است.

مطالعی که دکتر گردنده در خصوص کتاب مهمی بود که به نوعی هر یک از این دانش آموزان نیز با معدهای خود به آن تشریح نمودند. بر مبنای گونه ای که سوال مورد توجه در تألیف کتابهای تعلیمات اجتماعی دوره اول و دوم ابتدایی به این چند اصل محدود نمی گردند. سوال دیگری که در تألیف این کتاب همواره مورد توجه بوده است بدین قرار است:

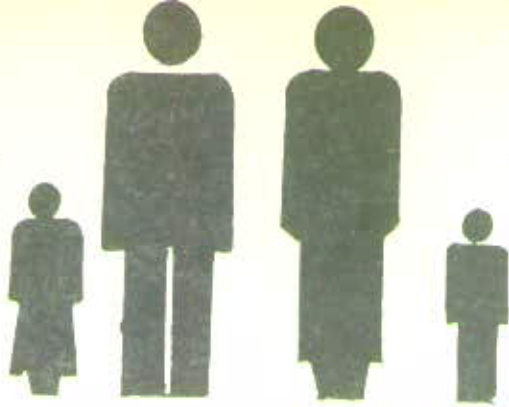
- توسعه تدریجی مفاهیم
- تألیف به تدریس و موقعیت اجتماعی
- فرهنگی و فرهنگی مکتوب
- رابطه فعالیت دانش آموزان - اجتماعی
- استفاده از تصاویر و عکسهای مناسب برای آموزش مفاهیم و روشها
- رابطه محتوای مسائل بسازی و عملی
- رعایت تناسب بین محتوا و حیطه های یادگیری

توصیه هایی به دبیران محترم تعلیمات اجتماعی:

بعد تلاش ما در طی شماره های گذشته و این شماره منجمله رشد آموزش راهمسانی مصروف این هدف گردیده است که برای شما عزیزان روشن نماییم که تغییرات اساسی در محتوا و روشهای استفاده از آن که در کتابهای تعلیمات اجتماعی دوره اول و دوم ابتدایی صورت گرفته است بر اساس اهداف مشخصی بوده که در طی مطالعات و سررسه های لازم تعیین گردیده است. بدین منظور ما تلاش کرده ایم که به بررسی این مسائل بپردازیم.

- عمل تغییر کتابهای تعلیمات اجتماعی
- اهداف کلی در برنامه ریزی جدید
- ارتباط این اهداف با منابع به گانه بدین هدفها:
- بحیل هدفهای آموزشی در این کتابها:
- مفاهیم اساسی در آنها
- بعضی از مهمترین اصول تألیف و غیره:
- جناسا با مطالعه مطالب چاپ شده در شماره های قبلی این منجمله در سابقه بد که کتابهای جدید تعلیمات اجتماعی بر اساس برگرفتهای جدیدی در فرایند یاددهی - یادگیری تألیف شده اند. بنابراین، نگارشها و روشهای جدیدی در طراحی آموزشی، شیوه های تدریس، نحوه ارزشیابی، کیفیت برخورد با کتاب و دانش آموز و طرز تلقی درباره آنها باید مد نظر باشد. هنگامی اهداف اساسی این تغییرات تأمین خواهند شد که دبیران محترم این درس نیز تغییراتی جدیدی در روش و متن خود بدهند. در غیر این صورت، تحقق هدفهای آموزشی جدید در این کتابها عقبه خواهند ماند. یکی از مبروزمات این امر آن است که دبیران تعلیمات اجتماعی شناختها و

آگاهیهای خود را بالا ببرند و با اتوال علمی فویتری به تدریس مبادرت ورزند. نکته دیگر روشهای تدریس مورد استفاده در آموزش محتوای کتابهای جدید تألیف است. مناسبانه در اغلب کلاسها هنوز هم روشهای سنتی تدریس حادگه است؛ روشهایی که به دانش آموزان مکالم نمی دهد که در میدان عمل وارد شوند و به فعالیت و اظهار نظر بپردازند. نمایان ذکر است که دیگر زمان آن فرا رسیده که در روش تدریس خود به گونه ای عمل کنیم که دانش آموز نیز در جریان عمل قرار گیرد. به بحث بپردازد. در کارهای گروهی شرکت کند. گزارش تهیه کند و نتیجه آن را در کلاس بیان کند و... در این صورت توانسته ایم خود را با ویژگیهای جدید این کتابها سازگار کنیم. دبیران محترم می توانند با توجه به اهداف آموزشی این کتب و اصول تألیف مذکور و با استفاده از اصول و روشهایی که در کتب راهنمای معلم آمده است بهترین شیوه های تدریس را برای این مهم برگزینند. گرچه روشهای تدریسی که در این کتب مطرح گردیده اند جنبه پیشنهادی دارند، ولی به تناسب اهداف و محتوای درس تعلیمات اجتماعی و با توجه به نقش و کارکرد هر یک از اجزای محتوا (اعم از متن، عکسها، نمودارها، پرسشهای داخل متن، پرسشهای پایانی هر درس و فعالیتها عملی) از طریق برنامه ریزی انتخاب شده اند. ما اعتقاد داریم که اگر همکاران محترم با این روشها آشنایی پیدا کنند و نگرشی جدیدتر نسبت به آموزش این درس به دست آورند، به یقین در نحوه عملکرد آنها در تدریس و ارزشیابی تأثیر بسزایی خواهد گذاشت.

درس تعلیمات اجتماعی

- ۱- کدام یک از موارد زیر جزو حقوق معنوی و فرهنگی ملت ایران است؟
الف - آزادی بیان ب - حق دانستن جامعه اسلامی
ج - حق انتخاب وکیل د - آزادی ارتباطات
- ۲- کدام یک از موارد زیر حرم و وظایف رهبری است؟
الف - عزل و نصب رئیس جمهور ب - عزل و نصب رئیس دیوان عالی کشور ج - عزل و نصب وزیر دادگستری د - عزل و نصب رئیس قوه قضائیه
- ۳- در جمهوری اسلامی ایران بالاترین مقام، مقام ..... است.
- ۴- رسیدگی به داری رهبر و مسئولین بلندبایه کشور از وظایف ..... است.
- ۵- چرا در جمهوری اسلامی ایران فرماندهی کل نیروهای مسلح بر عهده مقام رهبری نهاده شده است؟
- ۶- سخن پیامبر اکرم (ص) را در مورد آزادی محل اقامت بنویسید.
- ۷- وظیفه سازمان بازرسی کل کشور را بنویسید.
- ۸- ولایت به چه معنی است.
- ۹- دادگاههای نظامی به چه نوع تحلفاتی رسیدگی می‌کند.
- ۱۰- دو شکل حکومت دموکراسی را بنویسید.
- ۱۱- منظور از عبارت استراق سمع ممنوع است چیست؟
- ۱۲- در قرآن کریم چه دستوری نسبت به تأمین زندگی پیرمندان به دولت اسلامی داده شده است؟
- ۱۳- وظیفه دولت در ارتباط با امنیت اسلامی چیست؟
- ۱۴- منظور از عبارت احوال شخصیه مطابق مذهب افراد است را توضیح دهید.
- ۱۵- راههای عمده پیگیری از جرم در جامعه اسلامی را بنویسید.
- ۱۶- رئیس دیوان عالی کشور و دادستان کل باید دارای چه خصوصیاتی باشند و چگونه انتخاب می‌شوند.
- ۱۷- سه مورد از وظایف مهم ملت ایران نسبت به دولت را نام ببرید.
- ۱۸- چهار مورد از وظایف رئیس قوه قضائیه را بنویسید.
- ۱۹- چه کسانی حق برخورداری از تأمین اجتماعی را دارند. (۴ مورد)

مقاله زیر اصطلاحات و واژه‌های مستفاده شده در کتاب تاریخ اسلام
سوم راهنمایی را به وسیله و تعریف بیشتر و توضیح می‌دهد از آقای
خواجه‌نظم‌کشمارا این مقاله منسکرم.

واژه‌ها و اصطلاحات تاریخ سوم راهنمایی

سخنی با دبیران گرامی:

در شماره‌های پیشین، با برخی مطالب و مسائل کتابهای تاریخ دوره راهنمایی آشنا شده‌اید که امید می‌رود در بهبود تدریس و تفهیم در آنها مؤثر بوده باشد. در این شماره، توجه شما را به برخی اصطلاحات و نامها، در تاریخ سوم جلب می‌کنیم. همان گونه که می‌دانید برای توفیق در تدریس، علاوه بر عوامل و مقتضاتی چند، ذکر چند نکته ضروری است: آشنایی با اهداف هر کتاب، اطلاعات عمومی در زمینه مسأله هر درس، آشنایی و تسلط بر بخشهای سؤال‌نگیز کتاب، علاقه‌مندی به دانش مورد تدریس.

در این شماره اطلاعاتی نیز موزن‌شماری از واژه‌ها و اصطلاحاتی که در تاریخ سوم به کار رفته، ارائه شده که امید است مورد استفاده واقع شود.

مسعود جولاییان

کارتاس مسئول گروه تاریخ

از دبیران عزیز اساتذات گروهبندی و جامعه اسلامی، کتابهایی تحت عنوان خاندان و نامهای دیگر به وجود آمده است که از نظر ضوابطان مرکزی بوده است برای امر تعلیم و تربیت اسلامی و تزکیه نفس، و نیز جایگهی برای خویش‌مندسی و خداشناسی

می‌داند کلان به معنای بزرگ است. بسیاری از کلماتی که بزرگتر این واژه اند برای کسانی به کار می‌رفته است که بزرگتر قوم و قبیله بوده‌اند. اما در اصطلاح، کلماتی یکی از مشخصات مهم کشوری بود که پیدایش آن را در دوره ایلخانان به بعد دانسته‌اند.

خانقاه (فصل اول): اصطلاحاً به محلی گفته می‌شود که درویشان و مرشدان در آن سکونت کنند و رسوخ و آداب ویژه خوش‌رو در آن‌جا به اجرا درآورند. خانقاه، از دیرباز مکانی برای اجرائی برنامه‌های ریاضی و احیاء مرکزی برای تبلیغ و انتقال اندیشه‌های عرفانی بوده است. پیوند خانقاه با تصوف و نیز قدمت و سابقه آن را در تاریخ کشورهای اسلامی به خوبی می‌توان تصور کرد و می‌داند که بخش مهمی از فرهنگ دینی و اجتماعی مسلمانان، در محدوده مسائل عرفانی قرار گرفته و نیز تأثیر مسلک تصوف در جامعه اسلامی ایران به اندازه‌ای است که قسمت چشمگیری از میراث ادبی و تاریخ دینی و ملی ایرانیان در قلمرو مسائل عرفانی قرار دارد؛ بنابراین از دیرباز بر اساس نیاز گروه‌هایی از جامعه اسلامی، کانون‌هایی تحت عنوان «خانقاه» و نام‌های دیگر به وجود آمده است که از نظر صوفیان مرکزی بوده است برای مرعیه و تربیت اسلامی و تزکیه نفس، و نیز حسابگاهی برای خویش‌شناسی و خداشناسی.

در این کانون‌ها علاوه بر استفاده از برنامه‌های مختلف سیر و سلوک مانند عبادت، چله‌نشینی، ذکر، سماع و دیگر فعالیت‌های مربوط به مسلک تصوف، مجالس و عظم و ارتداد عمومی نیز برپا می‌شده است؛ همچنین

در عهد رونق و رواج آیین صوفیه، برخی از خانقاه‌ها با داشتن تشکلات وسیع و منابع اقتصادی، به صورت مسافرخانه‌های رایگان، مورد استفاده صوفیان متعب و مسافر و بعضاً مسافران معمولی نیز قرار می‌گرفت و آنان می‌توانستند در آن‌جا بسر بردند از غذای آماده آن استفاده کنند. خانقاه‌ها خود در گسترش تصوف نشی مؤثر داشته‌اند و البته در طی دوران مختلف رواج و کساد و تحولات چندین بار پشت سر گذارده‌اند. «رئیس خانقاه، شیخ الشیوخ نامیده می‌شد» و از خانقاه به صورت‌های خانگاه، خانه‌گاه، خوانگه، خوانجاه، خانفه، خانگه و نیز خوردنگاه، خورنگاه، خورنگه، خوردنگه و غیره ضبط و استعمال شده است که هر چند همگی یک معنا را به دست نمی‌دهند، اما در مجموع منظور از این واژه‌ها عبارت بود از: محل تجمع صوفیان و مراجعان برای احراز انجام مراسم تصوف، تغذیه و سکونت.

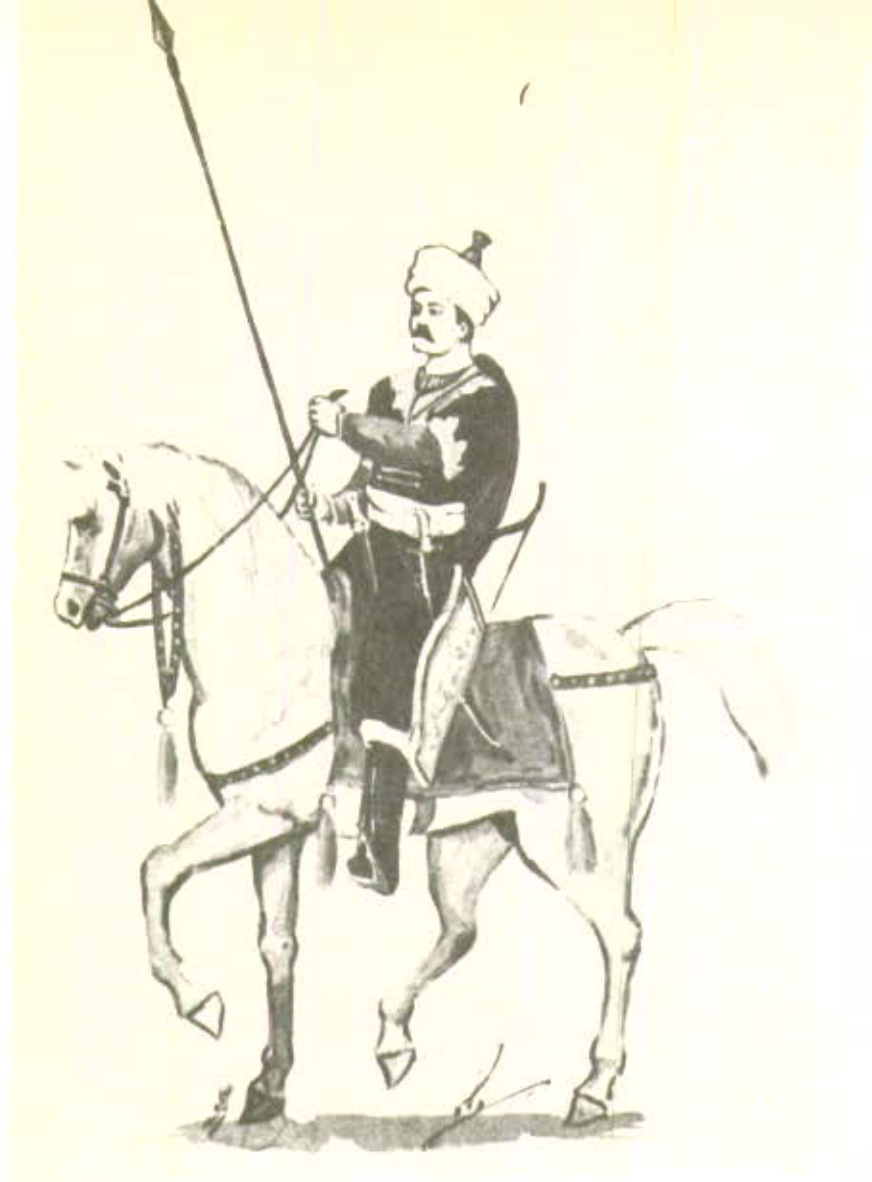
بیش از گسترش تصوف و ضرورت ایجاد خانقاه، از مکان‌هایی نظیر ریاطها، مساجد، غارها، مزار بزرگان (که به تدریج به مکانی مقدس و محل تجمع زوار تبدیل می‌گشته است، صومعه‌ها و غیره استفاده می‌شده است. مشخصات ساختمانی خانقاه‌ها، در مناطق و دوران مختلف یکسان بوده است، اما عموماً یک حیاط یا اتاقها و حجره‌هایی را شامل می‌شده است که به منظور سبایش، روزه و عبادت، سماع، وعظ و اعمالی نظیر آن مورد استفاده قرار می‌گرفته. نخستین خانقاه به روایتی در «ارمله فلسطین» و به روایتی دیگر در «بصره» ساخته شده است. از قرن چهارم به بعد، خانقاه‌های بسیاری در مناطق بزرگ اسلامی نظیر بغداد، خراسان، مصر، خوارزم،

سمرقند، ترکیه، شام و غیره تأسیس شده بود. می‌داند که خاندان صفوی فعالیت خود را از خانقاه‌ها آغاز کردند و از سر و نشان به منظورهای سیاسی و کسب قدرت بهره بردند. صحبت از میزان تأیید یا انکار صوفیه از دیدگاه اسلامی، و صف‌های هر عصر، خارج از حوصله این مقاله است.^۱

قرلیان (فصل اول): این واژه ترکی و به معنای «سرخ سر» می‌باشد. قرلیان به طوایف مختلف ترک گفته می‌شد که سنطار حیدر صفوی و بویزه بسر و شاه اسماعیل اول را در ترویج مذهب تبعیه و به دست گرفتن قدرت پاری رساندند. این طوایف به دلیل کلاه سرخی که به سر می‌گذاشتند بدین نام معروف شدند.

صوفیان و مریدان خاندان صفوی مشکل بودند از سه قبیله: روملو، نامسلو، استاجلو، نکلو، ذوالقدر، افشار، قاجار، ورساق و صوفیه قراباغ. گروهی از سران این قبایل از مذهب قبل، به خاندان صفوی سرسپرده بودند. پس از آن که شاه اسماعیل ایران را تسخیر کرد و از آن‌جا که در این کار بسیار مدیون فداکارانهای قرلیانان بود، به آنان مناصب و املاک بسیار بخشید؛ در نتیجه، قرلیانها تبدیل به طبقه جدیدی شدند که بیشتر پُست‌های نظامی و سیاسی را در اختیار گرفتند. رابطه قرلیانها تا اواخر حکومت شاه اسماعیل اول بر اساس مرید و مرادی بوده، ماهیتی نسبتاً معمولی داشتند، اما از زمان طهماسب به بعد این رابطه تغییر یافت؛ به گونه‌ای که آنان به طبقه شراف تبدیل شدند و رابطه‌شان با دستگاه صفوی نیز بر اساس قدرت طلبی شکل گرفت. دلایل این امر عمدتاً عبارتند از: شکست شاه اسماعیل در جنگ چالدران و در نتیجه تسلیم نسبت

صوفی او تک سوار فرمایش عمیر صوفی

معوی او، تبدیل شدن صوفی صوفی
 به خانو ده شاهنشاهی و غلبه تنگه و خلیل
 شاهنشاهی، بر سرزمین صوف به هر حال
 زمان صهه سب و در جنگ قدرت در زمان سیر
 فرانس برور کرد و به مرور شدت گرفت. به
 صورتی که بر این راه جنگهای سرد گرفت و
 به دلیل بوضه ها و دسیسه های دربار، غلبه ی از
 حاندان صوفی - که ورنگاری حرم معوی
 داشتند - مدتی فریادشان به قبل رسید.
 حقه کردن همسر سلطان محمد خدایه در حرم
 چشمانش بر سموهدی مشهور این گونه
 مخره است

شاه عباس اول پس از رسیدن به پادشاهی،
 دریافت که برای تحکیم قدرت خود، می باید از
 قدرت سیران فرانس بگذرد. به همین منظور و
 نیز به منظور بی ثباتی از قدرت نظامی سیران
 فریادشان، سپه خدایه ی جدید آورد که از
 مسلمانان و غیرمسلمانان (غلامان گرجی،
 چرکسی، ارمنی) سرکب ساخته بود. او
 مخصوصاً به غلامان گرجی، چرکسی و ارمنی
 خلافتی و فرمانت و آنان را به ماصب عالی
 رساند.

فرماندها سواره جنگ می رفسد و ر
 استفاده از سلاح گره خودداری می کردند و آن
 در خلاف جوهری می دستند.

کلانتر افضل بنسلا، می دیند که «تلال» به
 معنی «سوارگ» است. سواران کلانتر یعنی
 بر رگش و رده تند ساری گمانی به کار
 می رفته است که بر رگش قوم و فسه بوده اند. ما
 در اصطلاح، کلانتر یکی از مناصب مهم
 شهری بود که پدایش از از دوره ساجدیان
 به عهد سلسله یاد آور می گردد که در دوران
 فاجد همچون دوره های پیش از آن، در کشور
 م همواره سلطان حکومت مرکزی از سایر

دانت که از آنان برای حفظ نظم و قانون،
 پیگیری محققین و آسبه آنان و کارهایی از این
 قبیل، کمک می گرفت. سیر او برای تعیین
 مالیات و سرخها، از مشورت و آرای ریش
 سفیدان صاف و گدخدایان محلات برخوردار
 بود. (نتیجه مذاکرات را جارجیان به اطلاع
 مردم می رساندند).

پادشاه، کلانتر هر شهر را با در نظر گرفتن
 مناصب و ملاحظاتی لاره انتخاب می کرد.
 پس منصب البته در مورد بسیاری موروثی
 می گشت و حتی گاه تغییر دولت مرکزی،
 تأثیری در آن نداشت. تا توجه به نکات فوق،
 میزان قدرت و شوکت کلانتر روشن می گردد.

شهر و دین کشور سن بوده است که مالیات
 خود را بپردازند و سیر مطیع دولت مرکزی
 باشند. به گونه ای که نظم و آرامش سیر فرار
 بود، مردم به زندگی اجتماعی خویش اشتغال
 داشته باشند. وظیفه کلانتر در دوره فاجد سیر
 چیزی جز این نبوده است: او می بایست به
 دعاوی مردم رسیدگی می کرد، میزان مالیاتی را
 که لاره بود هر صنف بپردازند تعیین می نمود،
 نسبت ضروریات زندگی مردم را معین می کرد و
 فرای ر برای سظارت سیر سن سرخها
 می گماشت (دروغ و محسب) ساری سجد
 این مورد، کلانتر برای هر محله گدخدایی معین
 می نمود. همچنین بیرونی پلسی در اختیار

(به جز شهرهایی نظیر تهران که تابع السلطه قدرت اصلی بود و یا اصفهان که حاکمی قدرتمند همچون قتل السلطان پسر ناصرالدین شاه داشت)، کلانترها در تاریخ کشور ما عموماً قدرتی سنگین بوده‌اند. همین گونه است زبردستان آنان یعنی کسانی که توسط کلانترها به مناصب گوناگون گماشته می‌شده‌اند. به چوب بستن و قندک کردن، جریمه کردن، اخذاتی و رشوه‌خواری از امور رایج آنان بوده است...

استعمار (افضل هفتا). استعمار در لغت به معنای «غالب آمدن می بودن» و «ایستاد کردن» است اما معنای مصطلح و رایج آن، درست خلاف این می‌باشد. یعنی تسلط سیاسی، نظامی، اقتصادی یا فرهنگی مبنی قدرتمند بر یک قوم یا ملت ضعیف. هر چند استعمار را بیشتر تسلط اقتصادی و امپریالیسم را تسلط سیاسی دانسته‌اند. اما امروزه عمدتاً این دو واژه را برابر و معادل یکدیگر به کار می‌برند؛ یعنی کشور و قدرتی را استعمارگر بنا امپریالیست می‌خوانند که از حدود خود تجاوز می‌کند و به قصد سلطه بر سرزمینها و منتهای دیگر، سیاستهایی را در پیش می‌گیرد هر چند استعمار در عمل سابقه‌ای دیرینه دارد و از

دورگاری که دولتهای بزرگ بدنه آمده‌اند. راه و روش استعماری و در پیش گرفته‌اند. اما تاریخ مفهوم جدید آن از قرن شانزدهم به بعد آغاز شده است. دوره گسترش و تند آن عبارت است از قرن نوزدهم. این قرن به عنوان دوره‌ای که استعمار اروپایی گسترش یافت و هجوم به سایر سرزمینها را شدت بخشید شناخته شده است. در این قرن نپلر سه مواد خام، و نیز بازار فروش کالای صنعتی، کشورهای اروپایی را پیش از پیش به سایر سرزمینها متوجه ساخت و در پی آن رقابتهای استعماری در میان خود آنان نیز شدت گرفت و نشان دو جنگ بزرگ جهانی گذارده شد. بدین ترتیب، مستعمراتی بدید آمدند که فرمانگذار آنان، از طرف کشور استعمارگر تعیین می‌شد. در همین قرن در عین حال، یکپوهانی استقلال‌طلبانه در بسیاری از کشورها آغاز شد و بتدریج تعدادی از آنان در پی استقلالها و مبارزات علیه متجاوزان، استقلالی نیمه رسیده دست آوردند.

پس از چندی، شیوه‌ی جدید از استعمار پدید آمد که به «استعمار نو» موسوم است: بدین معنی که «رشد اقتصاد سرمایه‌داری و صدور سرمایه برای بهره‌برداری از منابع سرزمینهای دیگر، بواسطه اقتصادی کشورهای صنعتی استعمارگر را با کشورهای کوچک وارد مرحله‌ای تازه کرد؛ به این ترتیب که کشورهای صنعتی، از راه صدور سرمایه و مکانیسم جهانی قیمتها و دادوستد مواد خام با کالاهای ساخته شده، همچنین فشارهای سیاسی و اقتصادی، از کشورهای که رشد بهره‌کنی می‌کنند، روش استعمار نو سبب می‌شود که کشورهای ضعیف یا وجود استقلال سیاسی حقیقی یا ظاهری، همچنان در مراحل اولیه

رشد اقتصادی باقی بمانند و یا حتی عقب‌سرت روند».

تا قبل از فروپاشی اتحاد شوروی، و راه استعمار سرخ را برای مسائلهای بین‌کشوری و استعمار سیاه را برای روشهای استعماری غرب به کار می‌بردند. اما با فروپاشی شوروی این اصطلاحات کاربرد کمتری داشته است. امروزه سخن از «سلطه نوین جهانی» است. واژه‌ای که غریبه از آن معنی خاص می‌برد می‌کنند و کشورهای رومی توسعه استقلال طلب و استعمار سبز، معنایی دیگر. امروزه اختلاف انگلستان و آرژانتین، سر جزیره فاکلند؛ او فو در آمریکای لاتین؛ و موردی مشابه، سخته و یادگار استعمار به شیوه کهن است.

الحاق (افضل هفتا). عبارت است از پیوستن سرزمینی بی‌صاحب یا معنوی به یک دولت به فلرو دولتی دیگر. این کار بکطرفه است و ضمیمی است دولتی که حتی از حدت خود در آردست می‌دهد. از آن خستود است. در «الحاق»، برخلاف اشغال نظامی، «سرپرستی» آنکه پس از جنگ دوم مسرتو گشت و با نظارت و تأیید سازمان مثل اتحاد گرفت؛ و با «تحت الحمایگی»، حقوق کامل به دست می‌آید و مردم سرزمینی که به فلرو دولت جدید، الحاق گشته‌اند، شهروندان به شمار می‌آیند. اسحت الحمایگی تعریف و محدوده روشنی ندارد؛ معمولاً منظور از اسحت الحمایگی این است که سرزمینی به موجب قرارداد، واگذاری، یا عرف، تحت حمایت یک دولت درآید و دولت حمایت گشته در آن جا حق حاکمیت می‌یابد، محدوده و میزان این حاکمیت روشن نیست و البته آسه رعاع نگارنده) دولت غالب بسته به میزان قدرت خود، آن را تفسیر می‌کند.

آن نیز آمریکایی شاه ایران را زیر بگیرد بزرگترین مقام را زیر بگیرد کسی حق تعرض ندارد...

شیخیه، باییه، بهائیت (فصل هشتم): در اوایل سلطنت فتحعلیشاه یکی از علمای شیعه از اهالی احسا (از سواحل بحرین) به نام شیخ احمد بن زین‌الدین که در نجف تحصیل می‌کرد در سال ۱۸۰۷ هـ. ق (۱۲۲۲ هـ. ق) سافرنهایی را در شهرهای ایران آغاز کرد و به نشر عقاید خود پرداخت که با عقاید علمای شیعه امامیه فرق داشت؛ از جمله این که تابع شدوی منکر معاد جسمانی و معراج جسمانی پیامبر (ص) است. او این اعتقاد را که «مجتهدان، نایب امام زمان (عج) هستند» انکار کرد و در عوض رکن دیگری را که بیرون او رکن الرابع می‌خوانند لاره و جزو اصول دین می‌شمرد؛ بدین معنی که در هر عصری یک نفر «رئیس شیعیان» که او را شیعه کامل می‌خوانند و واسطه میان مردم و امام زمان (عج) است. به روایتی شیخ احمد خود را شیعه کامل می‌دانست. پس از شیخ احمد، سید کاظم رشتی جانشین او شد. بعد از وفات سید کاظم (۱۲۵۹ هـ. ق) پس‌دو تن از شاگردان او در باب جانشینی رقابت در گرفت یکی حاج محمد کریم خان کرماتی و دیگری سید علی محمد شیرازی. محمد کریم، همچنان به ریاست شیخیه ماند در صورتی که سید علی محمد بتدریج به تأسیس مذهبی تازه یعنی باییه پرداخت. وی که در ۱۲۳۵ هـ. ق در شیراز متولد شده و از کودکی بدوش را از دست داده بود، در اوایل نزد دایی خود بسر می‌برد، اما کم‌کم به مسایل مذهبی علاقه یافت؛ بنابراین به بوشهر و پس از مدتی به کربلا رفت و در آن جا به سید کاظم رشتی پیوسته و مورد توجه او قرار گرفته بود. فترقه وی را از آن جهت باییه

می‌خوانند که او به جای عنوان «شیعه کامل»، خود را «باب» یعنی واسطه ارتباط با امام زمان (عج) خواند. ظهور ادعای سید علی محمد باب در سال ۱۲۶۰ بوده است؛ یعنی هزار سال پس از غیبت امام زمان (عج)، وی چندی بعد ادعای نبوت را کنار نهاد و خود را همان امام غایب دانست که شیعیان انتظار ظهور او را داشتند و کتابی نوشت به نام «بیان» که به روایتی آن را فسخ کرده قرآن می‌پنداشت. دعوت سید علی محمد باب بتدریج بالا گرفت و گروهی بسیار از طرفداران او در مازندران، زنجان، تبریز و خراسان به قتل رسیدند. به دستور محمد شاه او را که در اصفهان به سر می‌برد (پیش از آن حاکم اصفهان را محذوث خود کرده بود) به تبریز انتقال داده، زندانی کردند چندی بعد به دستور میرزا تقی خان امیر کبیر و موافقت ناصرالدین میرزا - که در آن زمان ولیعهد بود - در تبریز مجلسی مباحثه‌ای میان علما و باب و با حضور ولیعهد تشکیل شد. در آن مناظره سید علی محمد محکوم گردید و در پی فتوای علما منی بر تکفیر او، تیرباران گردید. «دلایل اسیبه» و «احسن المقضی» از دیگر کتابهای او هستند. پس از کشته شدن سید علی محمد، میان پیروان او سر سر جانشینی اختلاف شد و گروهی از آنان پیرامون میرزا حسینعلی بهاء ... گرد آمدند که به باییان موسومند. فرقه‌های نامبرده در تاریخ عهد قاجار نقش بسزیه و در تاریخ جنبشی این دوره، حضوری چشمگیر داشته‌اند.

مشروطیت (فصل نهم): در نوشته‌های پژوهشگران تاریخ مین ایران و ترکیه، واژه «مشروطه» معادل واژه انگلیسی Constitutionalism (کنستیتوسیونالیزم) است.

حکومتی که سر تملوده یک قانون اساسی و نظام پارلمانی پید شده باشد به کار برده شده است. در کشورهای عربی به جای این واژه، «دستور» و در هند و پاکستان، لقب «ایس» انتخاب شده است. واژه مشروطه، قس بر روح در ایران، در ترکیه عثمانی به کار می‌رفته و احتمالاً از طریق میرزا حسین حن سیه‌لار وارد زبان فارسی شده است. در مورد ریشه آن، اختلاف نظر وجود دارد که در بن محضره نقل آن می‌برد از بن، مرحوم دکتر حسینی احتمال داده است که یکی از نویسندگان ترکیه این واژه را از سفرنامه طهطوری (مستفکر مصری که به فرس رفته بوده است) اخذ کرده باشد. در سفرنامه طهطوری این واژه به صورت «الشرطه» به کار رفته است.

به هر حال در انقلاب مشروطیت ایران، در اندیشه روشنفکران آن عصر معنای مشروطه، عبارت بود از یک نظام ستوار بر حد می‌قو و در بر دارنده یک قانون اساسی که وظایف حکومت و حقوق مردم را تعیین می‌کرد و در آن نظام، «دمکراسی» از سوخ آنچه در کشورهای غربی آن عصر رایج بود، اعمال می‌گشت. م در آن عصر، هر یک از سایر گروهها و طبقات مردم، مشروطه را به گونه‌ای ویژه تعبیر و تفسیر می‌کرد و در این راه اختلاف می‌فر و ن سرور می‌سود.

عدالتخانه (فصل نهم): در فرهنگ معین، معنای عدالتخانه، دادگستری نوشته شده است. در این جا سؤالی مطرح می‌گردد، آیا در ماجرای انقلاب مشروطه هنگامی که از دعوایان طی مهاجرت صغری، درخواست خود را مبنی بر تأسیس عدالتخانه به گوین مظفرالدین شاه رساندند، حقیقتاً خواسته آنان ایجاد وزارت دادگستری بوده؟ اگر این گونه

زمان مظفر الدین شاه معظوف ساز شد. مظفر الدین شاه در وضعی به حکومت رسید که مشکلات اقتصادی، سیاسی، به اوج خود رسیده و اصلاحات امور قضایی که بد ها اشاره رفت، بر اثر مدعی مظفر و قهر رزی متوقف مانده بود. کسی روشنگران و برخی دیگر از مردم ایران با سطلمهای حکومت کشورهای اروپایی، آنان را با بدقیس حکومت استبدادی آند کرده بود و مدعی از این دست. از دیخو هن را در این بدسه فرورده بود که در کشور ما «قانون» و «عدالت» وجود ندارد؛ عامر من آن در پی این دو بودند.

در چنین وضعی، سازوی کار آمدن عن الدوله، و خودی که تخسین حرفه‌های جنس مشروطیت را حایان صاحب، عدالتخانه در ردف مهمترین درخو سنهای از دیخو هن فرار گرفت. با مرجعه مدع مربوط به این دوره از تاریخ معاصر ایران، درمی‌یابیم که آندشمدن و از دیخو هن آن عصر تصوری واحد از مفهوم عدالتخانه ندانسته‌اند و تنها منظور منتزکنان این بوده است که قانون و عدالت چنانین شتم، هرج و مرج و خودخواهی حاکمان عصر گردد. ما این که عدالتخانه مورد نظر می‌باشد چگونه باشد، محدود اختیارات و عملکردش به چه صورت و وظیفه‌اش قانونگذاری باشد یا اجرای آن، مشخص بود. عده‌ای از آنان، تصور محسن و حکومتی مشروطه سلطنتی را نوع حکومتی برخی کشورهای غربی، نظیر انگلستان در ذهن داشتند^{۱۱} و عده‌ای نیز صرفاً اصلاح امور قضایی را در نظر داشتند، به همین دلیل در سخن برخی از آنان به «تأسیس عدالتخانه در براس ایران» اشاره شده است و برخی دیگر از محسنی صاحب کرده‌اند که در آن

«عابدگان غنغ و روحایون، اصناف، بحر و...» حضور داشته باشد.

به هر حال در ویل صحیح از «مشروطه» نبود، بلکه سخن از واژه تعریف شده و مبهم «عدالتخانه» بود^{۱۲}. اما از مهاجرت قسری به بعد، از دیخو هن درخواست دارالتوری را مطرح ساختند و به فاصله کوتاهی مظفر الدین شاه را وادار به قبول درخو سنهای خود نمودند. از این پس می‌بینیم که دیگر صحبت از عدالتخانه در میان نیست زیرا مشروطیت، که «مجلس شورای ملی» از مظاهر مهمل آن بود، چیزی بیش از عدالتخانه بود و می‌دانیم که تدوین قوانین مربوط به مشروطیت، از جمله اولین اقدامات مجلس دوره اول بوده است و بخشی از قانون اساسی که تدوین یافت به سن امور اختصاص داشت.

جهان سوم افضل همدوم: اصطلاحی است که در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ رایج گشت پس از جنگ جهانی دوم و ظهور دو بر قدرت آمریکا و شوروی، جهان سه دو سوگ عمده شرق و غرب تقسیم شد و بسیاری از کشورها و سرزمینها، خود به اختیار خواه به حدار، به یکی از این دو سوگ پیوستند. در این میان کشورهای نیز بودند که به ناگهی استقلال یافته بودند و بخصوص در میان برخی از آنان، رهبرانی نظیر جواهر لعل نهرو و نینو بودند که طرفدار سیاست عدم گرایش و تعهد در برابر بی دو بر قدرت بودند. اجتناب عمده تعهد در بی چنین هدفی و به رهبری سائمر، نهرو، نیو و سوگسار و رهبران مصر، هند، سوگلاوتی، و اندونزی پیدا مند، و برخی عمده کشورهای جهان سوم عبارت است از نظریه‌پردازان استعمار به دلیل سابقه آن در سرزمینشان و لزوم از قیام و عقب‌ماندگی، اصطلاحات

شکایت خود را از طریق آن سه گوش شاه برسانند. الف عمری کوتاه داشت؛ تأسیس وزارت حسد عدلیه و همگی نشان دهنده این نکته است که در اجتماع آن عصر مسائلی فراوان در خصوص امور قضایی وجود داشته که دولتمندان به عدلیه نرسده و می‌دانستند.

«ویلم فلور» در شرح روید گسرتش سیستم قضایی عصر قاجار می‌ویسد: «... میرز حسین خان سپهسالار قصد داشت، در ور رب عدلیه و اداره نظیم قانون به عنوان وسیله برای ایجاد اصلاحات در سراسر بخشهای حکومت استفاده کند، و طبق آن همه قوانین و... بود. هر چند میرزا حسین خان سوگست مقاصد خود را اجر کند، اعتقاد به بدون قانون و اصلاحات آن به شبهه یک نیروی محرک برای مردم اصلاح طلب ایران باقی مانده؛ اعتقادی که محرک درخو است عدالتخانه در ۱۹۰۵ گشت و به دنبال خود اصلاحات مشروطه را پندم آورد.»^{۱۳}

گنول لازم است توجه شما را به اوضاع

بنیانگذاران مجلس در مجلس اول

۱- فرهنگ معین، ج ۷۱، ص ۱۰۰۰
 ۲- تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی، ترجمه نورالله کتانی، ص ۳۱۶
 ۳- برگرفته از تاریخ خاندان در ایران، دکتر محسن کدی، تهران، ۱۳۴۹، ص ۱۰۰
 ۴- زندگی نامه عباس اول، حسن حسینی، ص ۱۷۸ - ۱۵۹، به خط

به خطی در کتاب دانش حمد علی خوند
 ۵- می‌تواند از بحث سیرامون است
 اصطلاحات خودداری شده است.
 روبرویها:
 ۶- تصور مدالی است که به قلموادی
 خردش به بگوش در مد

کشورهای روسیه و سوخته، اکثری روسیه
 رندر کشور های روسیه و مقاله در بی
 این گونه کشور های گرمی رفت: هر چند
 هیچ یک محدود و روسی به استه
 بر تاریخ سوم راهمدی اصطلاحات
 دیگری نظیر لایحه، استیضاح و غیره به کار
 رفته است، مدعی بن دلیل که دانش مورخ این

۶- جستارهایی از تاریخ اجتماعی ایران در عصر قاجار، وید فور، ترجمه سوادکده سرب، ج اول، تهران، توس، ۱۳۶۳، ص ۱۱-۹۰ یا تبصیر و تصرف، در خصوص خیارات و وظائف کلاتر، نوشته آن ائمتون مختصر عدوی، نوشته محمود دردی برای مفاسد و مطالعه بیشتر رجوع کنید به سیری در تاریخ ایران بعد از اسلام، ترجمه یعقوب اردبیلی، ص ۱۶۲-۱۷۲

۷- برای مطالعه بیشتر رجوع کنید به تاریخهای عمومی، مباحث مربوط به قرن ۱۹، و سیر تاریخ جهان نو، پانچر، ترجمه سوادکده قاهره، ۲۹۰، ص ۲۶۳ و مابعد.

۸- دانشنامه سیاسی، در پوش انوری، ج دوم، تهران، مروارید، ص ۲۰

۹- پیشین، ص ۹۳ و ۹۶ و سیر تاریخ جهان نو، پانچر، ترجمه سوادکده قاهره، ج ۲، ص ۲۶۱ و مابعد.

۱۰- فرهنگ معین، ج ۳، ذیل «گروه»

۱۱- ایران در دوران سلطنت قاجار، علی صغر شمس، ج سوم، تهران، علمی، ۱۳۷۱، ص ۲۵۲

۱۲- دانشنامه سیاسی، پیشین، ص ۲۵۶

۱۳- برای مطالعه تخصصی بن فمب رجوع کنید به: تاریخ سیاسی معاصر ایران، سند حلال ابن مکی، ج دوم، ج سوم، فد دفتر انتشارات

اسلامی، ۱۳۶۲، ص ۸۵ مابعد و سیر تاریخ سیاسی بیست و پنج ساله ایران، سرهنگ غلامرضا سجدی، ۱۳۷۱، ج اول، ص ۳۰۳ و مابعد

۱۴- تاریخ ایران از آغاز تا انقراض قاجاریه، حسین میرزا و نجیب فغان، ج چهارم، تهران، کتابفروشی خید، ۱۳۶۴، ص ۸۱۸-۸۱۶، ۸۲۳-۸۲۲ و سیر فرهنگ معین، دانی شوهری، نایب، بهایی، شیخیه، احسانی و سیر، بهاییان، سید سیدمحمد باقر اصفی، تهران، ظهوری، ۱۳۵۷

۱۵- تشیع و مشروطیت در ایران، عبدلهدی حسینی، تهران، میرکثیر، ج دوم، ۱۳۶۴، ص ۲۵۲ و مابعد

۱۶- به عنوان نمونه رجوع کنید به گفتار مرحوم شمس، پیشین، ص ۳۴۲

۱۷- نور، پیشین، ص ۱۵۳- ملاحظات مربوط به وضع قضایی عصر قاجار، بیشتر به نوشته وی برگرفته و خلاصه شده است، برای مطالعه تخصصی رجوع کنید به فصل ۱۷۶- ۱۲۷

۱۸- علاوه بر روشنگرانی که از ضروری نوشته و با سفر به اروپا، معانی قانونگذاری به شیوه غربی آشنا شده بودند، مترجمان و مترجمان حقوقی و واداری، سیدمحمد طباطبائی را از این گروه می‌داند، رجوع کنید به تشیع و مشروطیت در ایران، ص ۱۰۶

۱۹- بن سخن نور مؤلفه دعوی نگارنده است: «... سنا میهد بود فرار بود آنچه در سن سارده به حکومت حد ثرات سیشتری صورت گیرد»

۲۰- جستارهایی از تاریخ اجتماعی ایران در عصر قاجار، ص ۱۵۷

۲۱- برای آشنایی - متعین شورای ملی - مقصود و تحولات رجوع کنید به: نمایندگان مجلس شورای ملی در بیست و یک دوره قانونگذاری، تألیف بهر شخصیت، تهران، مؤسسه مطبوعات و تحقیقات جمعی، نوشته به دانشگاه تهران، ۱۳۴۴

۲۱- دانشنامه سیاسی، ص ۱۱۹-۱۱۸

منابع:

۱- ایران در دوران سلطنت قاجار، علی صغر شمس، ج سوم، تهران، علمی، ۱۳۷۱

۲- تاریخ کامل ایران، حسین میرزا و حسین فغان، تهران، کتابفروشی خید، ج چهارم، ۱۳۶۴

۳- فرهنگ معین، دکتر محمد معین، تهران، میرکثیر، ج هفتم، ۱۳۷۱

۴- زندگانی شاه عباس اول، نصرالله فلسفی، تهران، دانشگاه تهران، ج پنجم، ۱۳۵۳

۵- بهاییان، سیدمحمد، فرسخی، تهران، ظهوری، ۱۳۵۷

۶- سیری در تاریخ ایران بعد از اسلام، ابن عبدلهدی حسینی، ترجمه یعقوب اردبیلی، تهران، میرکثیر، ۱۳۶۳

۷- تاریخ سیاسی معاصر ایران، سند حلال ابن مکی، فد دفتر انتشارات اسلامی، ج سوم، ۱۳۶۲

۸- تاریخ سیاسی بیست و پنج ساله ایران دو عهد سرهنگ غلامرضا سجادی، تهران، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، ج سوم، ۱۳۷۱

۹- تاریخ جهان نو، ادو جند، در صورت زورون پانچر، ترجمه سوادکده قاهره، تهران، میرکثیر، ج دوم، ۱۳۴۹

۱۰- جستارهایی از تاریخ اجتماعی ایران در عصر قاجار ادو جند، وید فور ترجمه سوادکده سرب، تهران، توس، ۱۳۶۲

۱۱- دانشنامه سیاسی، در پوش انوری، تهران، مروارید، ج دوم، ۱۳۷۲

۱۲- تاریخ دانشگاههای بزرگ اسلامی، عبدلرحیم عیبه، ترجمه سوادکده سرب، تهران، دانشگاه تهران، ج دوم، ۱۳۷۲

۱۳- فرهنگ تاریخ ادو جند، ابن پانچر، ترجمه احمد حسن شهبان، احمدی، تهران، گداه، ۱۳۵۹

۱۴- تاریخ حائقه در ایران، دفتر مجلس کنونی امیر، تهران، ظهوری، ۱۳۶۹

۱۵- تشیع و مشروطیت در ایران، دکتر عبدلهدی حسینی، تهران، میرکثیر، ج دوم، ۱۳۶۹

درس تاریخ

- الف - پاسخ صحیح را با علامت (X) مشخص کنید
- ۱ - کدام روز به نام روز جمهوری اسلامی نامگذاری شده است؟
 الف - ۱۲ بهمن ب - ۲۲ بهمن ج - ۱۲ فروردین د - ۱۳ آبان
- ۲ - کدام مورد یکی از وقایع مهم زمان شاه عباس است؟
 الف - معجز شدن سیاه برون به توب و تنگ
 ب - صلح با دولت عثمانی
 ج - جنگ با استعمارگران برنالی
 د - شکست ارتکان از سیه ایران
- ۳ - صدر غلظت خدینکار رنده که بود؟
 الف - میرزا آقاسی
 ب - میرزا تقی خان فراهانی
 ج - حاج آبراهیم خان کلانتر
 د - حاج میرزا قاسمی
- ۴ - عهدنامه درس بین کدام کشورها سه شد؟
 الف - ایران و فرانسه
 ب - ایران و عثمانی
 ج - فرانسه و انگلیس
 د - ایران و انگلیس
- ۵ - کدام شخصیت اصرار داشت که مشروطه باید مشروطه باشد؟
 الف - میرزا آقاسی
 ب - شیخ فضل الله
 ج - آیت الله طباطبایی
 د - آیت الله بهبهانی
- ب - قسمت‌های نقطه چین را کامل کنید
- ۶ - طبق معاهده ..... فرانسه تعهد خود را نسبت به ایران به فراموشی سپرد.
- ۷ - مهمترین رقیب قاجار محمدخان قاجار ..... بود.
- ۸ - محمد عتباتی برای تسادادن مخالفت خود با مشروطیت ..... را به صدر اعظمی برگزید.
- ۹ - کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۲۲ دستور مستقیم ..... در ایران صورت گرفت.
- ۱۰ - آخرین نخست‌وزیر شاه که به دستور آمریکا روی کار آمد ..... نام داشت.
- ۱۱ - مهمترین و سخت‌ترین نوطه دشمنان بر علیه انقلاب اسلامی ..... بود.
- ۱۲ - دو شخصیت مذهبی و ملی به نامهای ..... و ..... رهبری نهضت ملی ایران را بر عهده داشتند.
- ج - به سوالات زیر پاسخ دهید
- ۱۳ - اهمیت دوگانه خلیج فارس که باعث جلب توجه و نفوذ آمریکا در منطقه شد کدامند؟
- ۱۴ - یکی از دلایل تفرقه شدید مرده قبل از روی کار آمدن صفویان چه بود و چرا؟
- ۱۵ - علت شکرکشی نادر به هند را بنویسید.
- ۱۶ - طایفه زید در زمان نادر به کج و چرا کوچ داده شده بود؟
- ۱۷ - چرا پیشرفت صدای تولیدی در اروپا باعث رقابت شدید کشورهای اروپایی شد؟
- ۱۸ - دو مورد از اهداف مدارراتی سید جمال‌الدین استادی را بنویسید.
- ۱۹ - اولین نفوذ فکری غرب برای انحراف انقلاب مشروطیت چه بود؟
- ۲۰ - سیاست جدید استعماری انگلیسی‌ها برای چیدول و غارت کشورهای تحت‌سلطه‌اش چه بود؟
- ۲۱ - دو عامل مهمی که در سال ۱۳۵۶ خشم مرده را افزایش داد و مبارزه بر علیه رژیم شاه را شدت بخشید کدامند؟
- ۲۲ - نحوه بارز حکومت رضاخانی برای محو اسلام و مظاهر اسلامی را توضیح دهید.
- ۲۳ - امام خمینی در دوران تبعید مرده ایران را برای کمک به مسلمانان فلسطین تشویق می‌کردند. اهداف امام از این کار را بنویسید.
- ۲۴ - چرا حق انتخاب کردن و انتخاب شدن زنان در لایحه انجمنهای ایالتی و ولایتی اقدام آشکاری علیه اسلام به شمار می‌رود؟ توضیح دهید.

جغرافی

بهمن،

مقاله زیر در مورد بهمنها، جگویی به وجود آمدن آنها، انواع بهمنها صحبت می‌کند. از قایق‌های سدالهی زور، دانشجوی کارشناسی رشته جغراف برای نظیف این مقاله متشکریم.

پلایای طبیعی مسائلی هستند که همه ساله منابع و اراضی کشور ما را تهدید می‌کنند. سبیل، زلزله و بهمن از جمله این مسائل می‌باشند. بهمنها یا ویرانی‌های جاده‌ها، از بین بردن پوستش گیاهان و تهدید اسخیرها و فرسایش خاک مسائلی و مشکلات زیادی را به وجود می‌آورند. آگاهی از جگویی تشکیل بهمن و نحوه بروز و پویایی آنها می‌تواند از خسارات و زده‌های آن‌ها و نیز معضله‌ها را تحت کنترل درآورد.

همه ساله در فصل زمستان، در مناطق کوهستانی بهمندی به وقوع می‌پیوندد که گاه توأم با خسارهای جانی و مالی نیز هست. بهمنها بیشتر در مناطق کوهستانی و در دامنه‌های تا شیب تند جریان می‌یابند. بهمن را می‌توان به گونه‌ها تعریف کرد:

«سرآز بر شدن سریع یک توده بزرگ از برف، سطح یا سنگ (اغلب هر سه مورد) در سرانجیبی تند کوهستان که اغلب در زمستان و اوایل بهار اتفاق می‌افتد»

قبل از اطلاع مردم از نحوه تشکیل بهمنها، مردم بومی ساکن دامنه‌های البرز از ویجا و کازرسطان با نوعی محاربت از طرف خداوند می‌دانستند و شربت بر آن‌ها حصب می‌کردند. جهت دوری از این گونه مجازا به مردم محلی خانه‌های خود را به شکل پراکنده احداث می‌کردند تا تلفات زیاد جگویی نباشد. در دوران تاریخی بهمندی سرشماری مخصوصی در سونیس و فارس به ثبت رسیده است و حتی علت مرگ پهلای از ارش «داسیل» را در ۲۱۸ قبل از میلاد، مربوط به بهمندی رخ داده در آنها می‌دانند.

در طول قرن ۱۵ تا ۲۰ سرروستاهای زیادی در زیر جزو آنها بهمند مبدون شده‌اند. حدود ۲۰۰۰ سال قبل است که جغرافیدان مشهور اولس بر بهمن را مطالعه کرد و شرح می‌دهد که توده‌های برف و برف به طرف خارج از کوهستان سرآزیر شده و گسارواهی

بزرگی رسیدی و در گذشته‌ها به هلاکت رسانیده است. در کشور سوئیس از قرن ۱۷ میلادی تاکنون مطالعاتی با وسایل علمی بهمنها را مطالعه و ثبت کرده‌اند. در سال ۱۹۳۶ استحصان فدرال سوئیس با کارهای «بوهان گور» توسعه یافت و علاوه بر تحقیقات علمی، نقلی متریک اطلاع‌رسانی را سر به عهد گرفته و سرویسهای حفاظتی و سمهای جذب را بر وقوع بهمنها گداه می‌ساخت.

بهمن در سرزمینهای کوهستانی مساحتی است که هر ساله تکرار می‌شود. توده‌های بزرگی از برف ممکن است بر روی دامنه‌های پرتیب در پناه باد جمع شوند. پس توده‌ها در وضعیتی خاصی از گداه جدا شده، به پایین سرآزیر می‌شوند. در حرکت بهمن برفی، بی‌تابی کلیه یا بخشی از لایه‌های برفهای زیرش یافته در حالت دارد. بی‌تابی برف نیز بر برفهای جدیدی است که متحرک به سطح

توده‌های بزرگی از برف ممکن است بر روی دامنه‌های پرتیب در پناه باد جمع شوند. این توده‌ها در وضعیتی خاص از گداه جدا شده، به پایین سرآزیر می‌شوند. در حرکت بهمن برفی، بی‌تابی کلیه یا بخشی از لایه‌های برفهای زیرش یافته در حالت دارد.

حادثه طبیعی

نوده برف می‌گردد یا ناشی از ذوب برف است که باعث فرسایش وزن مخصوص برف می‌شود. زیرا آب سنگینتر از برف است. در نتیجه یک سطح سردگی موجب حسدایی لایه‌ی از لایه زیرین نبود بین سطح موحب حرکت لایه فوقانی می‌شود که در «بهمن صفحه‌ای» گویند. بهمین به‌نهایت علت نوده‌ی برف بر سطح زمین اثر می‌کند، بلکه بر اثر حرکت هوا - که بیانگر خروج هوای محتوی برف در طول مدت جابه‌جایی است - بر سطح زمین تأثیر می‌گذارد. بهمین بیشتر زمانی به وقوع می‌پیوندد که پس از یک بارش برف زیاد و مداوم با ظهور افساب در آسمان بخشهایی از آن به حرکت درآید. بنابراین در این مواقع باید از صعود به ارتفاعات خودداری کرد.

نوع نسبت زیادی در بهمین وجود دارد که صفحه‌بندی آن را مشکل می‌کند. در سال ۱۸۸۹ در نزل، دانتمند ایتالی، بهمین را به دو نوع: «غلتنده» و «غریبه» تقسیم‌بندی کرده است و در سال ۱۸۹۱ «بولاک» دانتمند اتریشی، بهمین را در دو شکل: «خاص» (آلهایی که کاملاً به وسیله باد جابه‌جا می‌شوند) و در حالت «عمومی» (برفهایی که در سطح زمین جریان

می‌یابند) تقسیم‌بندی نمود. با این حال می‌توان بهمین را در گروه‌های زیر طبقه‌بندی کرد:

- ۱ - بهمینهای خشک. ۲ - بهمینهای مرطوب. ۳ - بهمینهای یخچالی.

- ۱ - بهمینهای خشک در زمستان پس از ریزش شدید برف ایجاد می‌شود و این هنگامی است که ابعاد نوده‌های برف روی سنیخ‌ها و دامنه‌های پرشیب به اندازه‌ی می‌رسد که اگر برعکس هوا، بر اثر وزش باد یا صدای خالی شدن تفنگ یا حتی صدای بلند ایجاد شود می‌تواند آنها را به حرکت درآورد. اگر برف آب شود و سپس یخ ببندد سطحش صاف و لغزنده می‌شود، اگر بر روی این سطح لغزنده برف یخ بارد بهمین سهولت تشکیل می‌گردد.

- ۲ - بهمین مرطوب در فصل زمستان، پس از ریزش زیاد برف و آب شدن شدید آن و همچنین در بهار هنگام ذوب شدن برفها، ایجاد می‌گردد. این گونه بهمین از برف که و بیش چسبنده و آغشته از آب تشکیل شده است. این نوده برف، ضمن ذوب شدن، سنگین می‌شود و سنگ زیرین آن بر اثر رطوبت لغزنده می‌گردد و در نتیجه برف از جا کنده می‌شود و در بین راه برفهای دامنه را نیز با خود حمل می‌کند و

قطعات مجزای برف در حالی که به یکدیگر متصل می‌شود به صورت نوده‌ای بزرگ به طرف پایین می‌غلتد. سطح این گونه بهمین بسیار ناهموار و نامنظم است.

- ۳ - بهمین یخچالی زیسانهای از نوع یخچالهای معلق است که گاه به گاه از نوده اصلی یخ کنده شده، به شکل آوارهای بی‌نظم و ترتیب در امتداد شیب پایین می‌آید. بهمینهای یخچالی اغلب در نواحی بدون جمعیت اتفاق می‌افتد که فقط کوهنوردان را تهدید می‌کند، اما بهمینهای وسیع یخچالی، حتی مساکین روستایی را نیز تهدید می‌کند. در سال ۱۹۶۲ در پرو، یخ و دیگر مواد همراه آن در اثر زمین‌لرزه، از ارتفاع ۴۰۰۰ متری و در طول ۱۶ کیلومتر بشهروی گرد و موجب مرگ ۴۰۰۰ نفر از مردم شهر «یانگی» شد.

سقوط بهمین زیانهای بسیاری را در مناطق کوهستانی سبب شده است. جنگلهایی که بر سر راه بهمین فراز گرفته بر اثر سقوط بهمین منهدم می‌شود. دره‌های رودخانه‌های آب شیرین، جاده‌ها و راههای آهن مسدود شده و حتی قطارها از ریل خارج می‌شوند (تصویر ۱) خانه‌ها و ساکنین آنها و جانوران اهلی در زیر بهمین مدفون می‌شوند. علاوه بر این،

بهمنا حوادث و سوانح طبیعی هستند که هر ساله خسارات بسیاری را به اراضی کشور وارد کرده و جان عده‌ای را نیز تهدید می‌کند، ولی اگر بخوبی مطالعه شده و مناطق بهمین حیز مشخص شوند می‌توان با عملیات حفاظتی خسارات آنها را به حداقل کاهش داد.

شکل ۱ - سیوط بهمن حتی قطار را نیز از ریل خارج می‌کند.

خسارات، بهمین راه به خطوط مسخایری و شبکه‌های انتقال نیرو خسارت وارد کرده، به همراه خود هزاران تن از خاک‌های رزایی را نیز حمل می‌کند. ضخامت برف در محلی که بهمین متوقف می‌شود اغلب به ۲۰ - ۱۰ متر می‌رسد که در این مواقع، سری بیرون آوردن خانه‌ها و بجات افراد به حذف برفی عمیقی انجام گردد. افرون سر این، بیشتر خطرات متوجه اسکی‌بازان و کوهنوردانی است که در این فصل به این گونه ورزشهای کوهستانی می‌پردازند. پیستهای ناماده‌ای که برف کوبی نشده‌اند اغلب وضعی خطرناکی دارند. اسکی‌بازان معمولاً در آماده‌سازی و مراقبت در پیستها دقت نمی‌کنند و اغلب ضایعاتی را منحمل می‌شوند. حتی در پیستهای آماده نیز احتمال خطر می‌رود به بر این اسکی‌بازان به تجربه، به هوشیاری بیشتر به ورزش می‌پردازند.

خطرات بهمینا از منتهای قبل وجود سرویسهای محافظتی را ایجاب می‌کرده تا با تهدید دائمی بهمین‌ها که زندگی ساکنان دره‌های کوهستانی را به مخاطره می‌اندازد مبارزه کنند.

از اولین تجربیات انسان دریافت این نکته است که جنگلهای نقش مهمی در کاهش اثرات مخرب بهمین داشته و از نیروی آنها می‌گاهدند. گرچه یک بهمین بزرگ می‌تواند درختان مسیر خود را به وسیله موج فشار هوا قطع کند یا این

کشور ما نیز هر سال در فصل زمستان ریزش بهمن در جاده‌ها تلفات و خسارات زیادی به بار آورده، موجب قطع ارتباط شهرهای شمالی کشور با مرکز می‌شود. اگر در فصول مساعد سال نسبت به ایجاد بهمن گیرها و دیگر موانع حفاظتی اقدام کرده می‌توان با برقراری امنیت در راههای ارتباطی جان انسانها را نیز از خطر نجات داد. در فصل زمستان نیز سیابگاههای نجات و تیمهای امدادسانی با امکانات مجهر و سنگهای تریبت یافته می‌توانند به موقع جان انسانهایی را که در زیر حروارها برف مدفون شده‌اند، نجات دهند.

منابع:

۱ - خباز، دکتر مقصود (ترجمه)، - ژئومورفولوژی اقلیمی و دیامیک خارجی، انتشارات نسفا، تهران، ۱۳۷۰.

۲ - فریب، دکتر عبدالکریم (ترجمه)، مسدود زمین‌شناسی، انتشارات خوارزمی، تهران، ۱۳۶۴.

3 - John Small and Michael Watherick «A MODERN DICTIONARY OF GEOGRAPHY» 1990

4 - GEOGRAPHICAL MAGAZINE APRIL 1992 «ACTION AVALANCHE»

شکل ۳ - نخل، بهمن در برف خنجرها

شکل ۴ - کاپوس مدفون شده‌ها با سنگ سنگهای تریبت یافته

درس جغرافیا

الف. سولات چهارگزینه‌ای: (باسخ درست را علامت (X) در داخل مربع مشخص کنید.

- ۱- کدام یک از گزینه‌های زیر در مورد تعریف طول جغرافیایی صحیح است؟
الف: فاصله زاویه‌ای نصف النهار یک نقطه از نصف النهار مبدأ

ب: فاصله زاویه‌ای مدار یک نقطه از خط استوا

ج: فاصله زاویه‌ای نصف النهار مبدأ از خط استوا

د: فاصله زاویه‌ای مدار یک نقطه از نصف النهار مبدأ

- ۲- به وقتی که روزها طولانی است و خورشید عمیل کمی دارد چه فصلی می‌گویند؟

الف: بهار ب: تابستان ج: زمستان د: آستان

- ۳- به سنگها، رسوبی تغییر شکل یافته توسط گرما و فشار گدازه‌های آتشفشانی چه می‌گویند؟

الف: بوری ب: دگرگونی ج: آتشفشانی د: خارا

- ۴- کدام یک از مصالح زیر در ساختن خانه‌های روستایی مناطق کوهستانی بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرند؟
الف: چوب ب: سنگ ج: خاک رس د: گلت

ب: چوبی خالی را در حلمات زیر با کلمات مناسب پر کنید.

- ۱- یونان در قرن ۱۸ میلادی ثابت کرد که ... در کنش آب اقیانوسها نقش مهمی دارند.
۲- هنگامی که آب به داخل اقیانوسها و دریاها کشیده می‌شود ... می‌گویند.

ج: به سولات زیر پاسخ دهید.

- ۱- چه غامبی موجب پیدایش یخچالها می‌شود؟
۲- مشخص کنید برای محاسبات نجومی و زندگی روزانه مردم کدام زمانها استفاده می‌شود؟
۳- حر سلاب دالعه در کار بست و به چاشمه سلاب سخته

سنگها و شن و ماسه را انسانه می‌کند چه می‌گویند؟

- ۴- از عمایل محور زمین بر صفحه حرکت مداری آن چه نتایجی بدست می‌آید؟ دو مورد آنرا بنویسید.
۵- از دلایل کمی جمعیت فلانها دو مورد را ذکر کرده و بنویسید فلان ایران از سمت شرق و غرب به کجاها خته می‌شود؟

۶- خط همدمای چیست؟ به طور کامل تعریف کنید.

۷- بادهای محلی به چه نوع بادهایی گفته می‌شود؟ دو تا از بادهای محلی ایران را نام ببرید.

۸- بارش را تعریف کنید و بنویسید برف چیست و در چه صورتی می‌بارد؟

۹- در سطح زمین با تکیه به پراکنندگی جغرافیایی دماسنه منطقه آب وهوایی پهناور می‌توان تشخیص داد، دو منطقه آن را نام برید یک ناحیه آب هوایی چه مشخصاتی دارد؟

۱۰- قسمت‌های مختلف یک چین را تعریف کرده و بنویسید چین راست (منظم) در چه صورتی بوجود می‌آید؟

۱۱- اصطلاحات جغرافیایی زیر را تعریف کنید. ۱- خط تقسیم آب ۲- شعبه رود

۱۲- ایوانه کناره را تعریف کنید و بنویسید وسعت آن در چه جاهایی بیشتر است؟

۱۳- سال را تعریف کنید و بنویسید سالی که مدت آن ۳۶۵ روز میباشد چه می‌نامند و سالی که مدت آن ۳۶۶ روز است چه نام دارد؟

۱۴- خانه‌های روستایی پراکنده به چه خانه‌هایی می‌گویند و بیشتر در کدام کشورها دیده می‌شوند؟

۱۵- انواع وسایل جهت‌یابی را نام برده و بنویسید از هر یک در چه اوقاتی می‌توان استفاده کرد؟

۱۶- چرا نمی‌توان درباره همه مسائل جغرافیایی نقشه واحدی تهیه کرد؟ دو وسیله از وسایل مطالعه در جغرافیا را نام ببرید.

۱۷- سه ناحیه بر جمعیت زمین که - جمعیت در آن پسر می‌برند کدامند و نواحی که جمعیت جهان را نام ببرید.

صحیح گوین کن جان که از جان دوست نبرد
 جوانان سعادتند همه پیر دانند را

تعلیم و اندرز در

شعر حافظ

مقاله زیر در مورد بند و اندرز در شعر حافظ صحبت می‌کند. نویسنده متذکر شده است که اگرچه مناسبترین زمینه برای اندرز و تعذبات اخلاقی قصیده، قطعه و مثنوی است، اما حافظ نیز در غزل که کمتر به تعلیم و اندرز مناسب دارد، هر جا که فرصتی یافته ربان به بند می‌گساید از خسام و ریشریها کارشناس محترم دفتر برنامه‌ریزی و تألیف برای نگارش این مقاله سپاسگزاریم.

سیما وریزیا

مبای آفرینش هنری در شعر عینی احساس عهدشاعر در قنات جامعه است، و در واقع آن جوهر التزام که در روزگار ما به شکلی دیگر در هنر و به ویژه در ادبیات مطرح شده، بیشتر به صورت تعلیم و اندرز در شعر هرون گذشته رخ نمایانده است. اگرچه مناسبترین زمینه برای اندرز و تعذبات اخلاقی، قصیده و قطعه و مثنوی است و شاعران بزرگی چون ناصر خسرو، سنایی، ابن یسین و نظامی در آثار خود به بهترین وجه به این مهم پرداخته‌اند و در این زمینه سعادت حدی سخندانی را به اعلا در حه رسانده است. حافظ نیز در غزل که کمتر با تعلیم و اندرز مناسب دارد و محتوی آن غالباً عشق و عرفان است - هر جا مناسبی می‌یابد ربان به بند می‌گساید و بدون کمالش به سعادت شور و شیدایی غزل، مسائل اجتماعی و برداشتی زمانه را در آن تصویر

می‌گند و شعر خود را به تک‌بیهائی شعری که اصول اخلاقی مطرح در
 به هرگز گفته نمی‌شود، می‌راند گرچه رقص به سراج سعید و اندر
 در غزل حافظ، این ترکیب‌نگاری است اما این تک‌بیهها، شعر خود را
 سرور به استنای آنها که همه عارفان و عاشقانند در تک‌بیهی
 خاصی بر توج مضمون می‌دهند و بسبب جهت جازم هستند.

به عنوان مثال در غزلی به مطلع: معاصران گریه از زلف بار ساز
 گنبد... که کلاه... شعر بر گستره سوز و سیه سی جگر می‌فرساید.
 یک‌بار پس هفتاد و نه بار در تکیه و ساهی آمده است که در سطر
 اولی سلسله اجتماعی صبی شعری است - یا می‌گند.

غزل را یک بار - هم می‌خواند تا بسیمین بیت باشد میرود
 در غزلی عاشقانه، چگونه خوب شده است.

معاصران گریه از زلف بار ساز گنبد
 سبی خوسن تنگ سمن لفته‌اش در گنبد
 حضور جلوت سبب است و دوسم جمع است
 در نگرده جواد و در سرور گنبد
 ریب و جگ به سادگ سمد می‌گنبد
 که گوس هوس به سعه هیزر گنبد
 به جان دوس که جو سرتا سمد سمد
 گسر افتد سر الطاف کز سمد گنبد
 میان عاشق و معشوق فرق سمد است
 جو سار سار سمد سمد سمد گنبد
 بخش موعظه سمد سمد سمد سمد
 که در مصاحبت سمد سمد گنبد
 هر کسی که در این حرفه سمد سمد
 سر او سمد سمد سمد سمد گنبد
 و گسر طنز گند شعری ز سمد حافظ
 خوسن سمد سمد سمد سمد گنبد

حافظ، آنگاه ای را که به صورت موعظه‌ای در زبان سمر صحبت
 در غزل بالا بیان کرده، به صورتهای دیگر نیز سرده است.

یکدامی خواهی ای دل - سمد سمد سمد
 بد بسدی جان من سمد سمد سمد
 سمد سمد سمد سمد سمد
 سمد سمد سمد سمد سمد

به رنم اینکه حافظ از اختراع سببی حکام
 زمان خود برخوردار بوده، معمول بی‌مهری
 بعضی از آنان نیز شده است که در این مورد
 دوران امیر مبارزالدین و دوره دوم حکومت
 شاه شجاع را می‌توان ذکر کرد.

و در غزلی به مطلع:

به حسن خلق و وفا کس به بار ما نرسد
 نور ادب این سخن نگار کار ما نرسد

که در حال عشق و توکل و مسائل اجتماعی است، حتی سببی به
 سبب اختصاص می‌دهد و رمزی در پیش هم بین مردمی را بیان
 می‌کند.

چنان سزی که اگر جادو سوزی کس را
 غبار حاضری از رهگذر ما نرسد

شاعر آزاده‌ما بیشترین سهم را در سببهای شعری به لزوم
 محبت و دوستی و رویگردانی از از دیگران اختصاص می‌دهد. زیرا
 در عهد او که سبب و حافظ و مثنوی و محتسب همه ترویج می‌کنند، بار از
 صوفی‌ها گستره جفته بار و عالمان بی‌عمل گره است و تعدی به حریم
 سببی مری ریح می‌باشد، در چنین اوضاعی سببی سبب اصول
 اخلاقی که بدین معتقد است، گویا درین تحاطب اختراع می‌کند:

مجلس در پی زار و هرجه خو هی گن
 که در سربعت ما غیر زین گاهی نیست
 یا

ای نور چشم من سخنی هست گوسن گن
 چون ساعرت بر است بوسن و سوش گن

و گاه متعلق اندر ز راه گونه‌ای مضمون در بیت بیان می‌کند که
 ضمن بازی از سبب کلام نحویری، سبب مؤثر و گیر است.
 فرض بود بگزاریم و به کس ند نکند.

و نوشتن از ساعرت بر، خودگاری است از اتفاق که از تعالیب
 ارزشمند اخلاقی ما است.

— حافظ نیز چون سعدی خیل کسار و انبان
 زندگی را از خواب نونین باعداد رحیل بر حذر
 می دارد، چه غفلت بر سر راه انسانها به کمین
 نشسته تا روح و روان آنها را به تباهی بکشد و
 در بادیه زندگی سرگردان رهاشان کند.

و مگر نه اینکه: قارون را غلظها داد سوده‌ای ز راندوزی؟ سری
 بیان این نکته نه تنها مطرب و ساقی که دف و نی نیز تشخص می‌یابند و
 به خروش می‌آیند که به بانگ بلند گویند: خزینه داری میراث خوارگان
 کفر است.

دست بر نوشت ه روزگاری این شاهباز سدره نشین را با
 زمانه‌ای پر آشوب و فتنه رقم زده و به رغم اینکه حافظ از احترام نسبی
 حکام زمان خود برخوردار بوده، گاهی نیز مشمول بی‌مهری بعضی از
 آنان می‌شده که در این مورد دوران امیر مبارزالدین و دوره دوه
 حکومت شاه نجف را می‌توان ذکر کرد. و گردش روزگار، گاه به نیش
 غم از دست دادن فرزند و مرگ معدوحان دلش را خسته است. اما
 روح بلند و طبع متبحر او کمتر بانیگوه و ناله سازگار است و آنجا نیز که
 گله و شکایتی دارد، «من فردی» در مقابل «من اجتماعی» رنگ می‌بازد
 و در مجموع، سخن او سخن بایدازی و شکیبایی در مقابل ناملازمات
 زندگی است:

با دل خونین لب خندان بی‌باور همچو جام

نی گرت زخمی رسد آبی چونک اندر خروش

پاره‌ای از تعالیه اخلاقی حافظ که بعضی از آنها به منابه «مثل
 سائر»، بیانگر عمق تأثیر کلام شاعر در فرهنگ و افکار عامه می‌باشد
 بدینقرار است:

در مذمت زرق و ریا: ریا و زرق نخشد صفای دل حافظ

در باب پاکدامنی: نبود خیر در آن خانه که عصمت نبود

در مورد سخن سخنه گفتن: یا سخن دانسته گوی ای مرد بخرد یا خموش

در دعوت به صلح و دوستی: ای نور دیده صلح به از جنگ و داوری

در باره نقش تلاش در بهروزی انسان: بهراحتی ترسید آنکه ز حمیتی نکشید

اشاره‌ای به «مثل سائر» شعر حافظ شد؛ یعنی اسباب و

مصراعهایی که در اقواء افتاده و حکم مثل را یافته‌اند. در این مورد،

غزل حافظ بسیار پربار است. ذیل چند نمونه ذکر می‌شود (هر چند

بعضی از آنها با موضوع این مقاله مناسبت ندارند و قصد از ذکر آنها

تنها بیان مقبولیت عام شعر این یگانه روزگار است):

از صدای سخن عشق ندیدم خوشتر
 بادگاری که در این گشید دواز سعادند
 مرده دادند که بر ما گذری خواهی کرد
 نسبت خیر مگردان که مبارک فالی است
 تو پندازی که بدگورفت و جان برد
 حسابش با کرام انکاتبین است
 از جان طمع بریدن آسان نبود ولیکن
 از دوستان جانی مشکل توان برین
 ای مگس عرصه سیرغ نه جولانگه توست
 عرض خود می‌بری و زحمت ماسمی‌داری
 حسنت به اتفاق ملاحظت جهان گرفت
 آری به اتفاق جهان می‌توان گرفت
 خوش بود گر محک تجربه آید به میان
 تا سیه روی شود هر که در او غش باشد
 اگر رفیق ثقیبی درست پیمان باش
 حریف خانه و گرمابه و گلستان باش
 در اندرون من خسته دل ندانم کیست
 که من خموشم و او در قفان و در غوغاست
 ما بدین درنه بی حنمت و حناء آمده‌ایم
 از بد حادثه اینجا به پناه آمده‌ایم
 نشاهد آن نیست که مویبی و میانی دارد
 بنده طلعت آن باشی که آنی دارد
 عشق می‌ورزم و امید که این فن شریف
 چون هرهای دیگر موجب حرمان نشود.

بازی، بازگردیم بر سر اندرهای حافظ که به گفته خود شاعر:

بند حکیم محض صواب است و عین خیر

فرخنده آن کسی که به سمع رضا شنید

حافظ به رغبه بیکه گاهی دولت را بی حوصله دل به کشف آمده
می خواهد. موفقیت همین را در گرو تلاش و کوشش می داند.

سعی ناپورده در این راه به حاشی سرستی
مرد گسری مظلومی طاعت سدا سر

برای کسب اینکه بدی را به بدی و نیکی را به نیکی سادس سدا
سحر بند در دهن سالخورده می دهد.

دهقان سالخورده چه حوس گفت نا سر
کای بور چشم من به جسر از کسه سدروی

عسوی زینای «مربع سر فلک» و «داس» می توانی بر در ساید همین
نظوه برای ندکار رابطه عمل و سادس عمل به سیوه ای بسیار
ساعتر به و زیبا بیان شده است.

حافظ نیز چون سعدی، چنین کرد و بین رسیدگی را از حساب
بوتسرا آمد در جیل، بر جرد می دارد.

چه غلبت بر سر راه - به به گمن سسته - روح و روان بهار
به سده بکشد و در ماده زحمتی، سرگردان رهسنگ کند.

کاروان رفت و تو در راه و سادس در سلس
و ده که س سی خیر، غنفل خندس حیرسی

حوجه سیر را به رغبه عیسی گفته اند، آن مفتخوره ایمان خود
که خنده نسبی را بهانه نکستی و گزرت گنج کردن در معانی خدا جان
قدرب فر می داند. سادس در این به «ظلمت س سادس» و حاجت برین
بر در باب بی مروان دنیا، که رفیل جرحس جرح سطر و زمان و
چه یافته اند، رو نمی دارد و حسن می سر -

مرو به حبه رسات بی مروان دهر
نه گنج غامض در سرای حویستس س

در تمیزی زیبا از زندگی گذری می کشد. سادس در سادس
رز و روز را بر می گوید. در این بکه س طبعی بهفته س سادس
تداف لطاف گل و سیهات و سعادان ریختی بی سجده س سادس
حکامه، فاده که در فسق و فحور و بد کسی و سر کسی و بی سنیایی
به حصول خلاصی - بگذر به مسابقه سر حاسه سادس - محافظ و
سیدا

حسنت مبین و سلفظ گس که سر
فرانس سادس هر و رفتن را به س سادس

ایا بیت زبر را خطاب به کسانی سروده است که به مهلتی که
سهرشان داده از راه رفته و به دستن زال دنیا گرفتار آمده اند؟

به مهلتی که سهرت دهد ز راه سرو
نورا که گفت که این زال سرک دستان گفت

مگر نه اینکه امیر مبارز الدین سر از تن شاه سیخ ابواسحق جدا
کرده و آن دولت مستعجل را به آخر آورد و خود به دست سر کور شد و
در توری به محبس مرد و شاه شجاع نیز که میل در چشم بدر کشیده
بود در مسنی و بیماری جوع با حقت سن در دادن به سوسنن سادس
صراع امیز به درگاه تیمور جان تسلیم کرد؟

و نیک که بنگری، حمشید نیز جز حکامت چه از جهان سیرد
س دمی را چه سودی بهتر از این که در معامله با روزگار سر سر
زندگانی خوش، ناه نیکی به دست آورد؟

سر این رواق بر جرد نوشته اند به زر
که جز بگویی اهل کسرم نخواهد ماند

حافظ در زمانه بی آن جان - که لعلی از کان مروان بر نمی آمده
- بر این کسانی که ناتوانان را پاری می داده اند، از روی سندرستی و
سادی و قبالی می کند تا حواسه انسان را سنین در کلاه او زنده بماند.
چرا که انسانیت را در دوستی و یاری می جوید:

سین درست و دلش شاه ساد از دولت
که دست دادش و پداری ساد توانی داد

سلا گردن جان و تن دعای مستعدان است
که بیند خیر از آن خرمن که سنگ از خوشه چین دارد

در مکتب و که مکتب استعا و آزادی زرنگ سعلق است،
سوس آده نیز به وجد می آید و زبان می گساید تا پیام حافظ را به ما
برساند: سادس در این کار سبکباران خوش است.
حافظ در باب قناعت و استغنا چنین سروده است:

غلام هفت آن که ز سر جرح گسود
ز هر چه رنگ سعلق سادس زاد است
ما بیروی سفر و قناعت سنی سیریم
با سادس بگوی که روزی سادس است

– تعلیمات حافظ طیف گسترده‌ای دارد. گاه مسائل عام و کلی اخلاق را شامل می‌شود و گاه به مفاهیمی می‌پردازد که قدر مشترک تعلیم عالی عرفانی و مکتب عملی است.

گرچه گسرد آلود فخرم ترم بساد از همتم
گر به آب چنمه خورشید دامن نر کنم
جو حافظ در قناعت کوش و از دنیای دوز بگذر
که یک حو میت دوزان به صد من زر نمی‌آزرد

و در جای دیگر با تعریض به ابلیس و بند گرفتن از سر نوشت او که خود را از انسان برتر دید و دیده آنچه دیده. درس فروتنی و خاکسپاری می‌دهد:

حافظ افتادگی از دست مده زانکه خود
عرض و مال و دل و دین در سر معروزی کرد

تعلیمات حافظ طیف گسترده‌ای دارد. گاه مسائل عام و کلی اخلاق را شامل می‌شود و گاه به مفاهیمی می‌پردازد که قدر مشترک تعلیم عالی عرفانی و حکمت عملی است. مانند جهاد اکبر که عمده پرداختن به آن با پیشینه‌های جوامع انسانی مرتبط است:

هن دار که گر وسوسه نفس کنی گوش
آدم صفت از روضه رضوان به در آیی
مر گر تو بگذاری ای نفس طماع
بی پادشاهی کنی در گدایی

اما چون ازرق بونان دل سیه خنک مشرب – که رستگاری را در ریاضت و محرومیت از همه مواهب زندگی می‌دانسته اند – آنها از روی تظاهر و ریا، در این مورد به افراط نمی‌گرید. چرا که مکتب حافظ! مکتب دوستی است. بنابراین چگونه می‌تواند زندگی را در بر نگیرد؟

حافظ مستر دوستی و رسول عشق است. هر چه ریشه در دشمنی دارد می‌آزاردش. گواه این مدعا بیت زیر می‌باشد که از منتهای معروف زبان فارسی شده است:

آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرف است
سا دوستان مروت سا دشمنان مدار

این:

درخت دوستی نشان که گاه دل به سار آرد
نهال دشمنی بر کن که رنج بسی شمار آرد

حافظ دوستی را به منابه مفهومی مجرد و بدون ارتباط با عناصر عینی جامعه در نظر نمی‌گیرد و اصول اخلاقی را چون کلیاتی ذهنی نمی‌بگرد و مطلق نمی‌کند. دشمنی ریشه دار و عمیق حافظ با ریا و سانس و صوفیانی که لقمه شهه می‌خورده‌اند و در هر رفقه دلگشای هزاران بت لانه کرده بوده. مؤید این نظر است:

صوفی بسا که جامه سالوس بر کسبه
وین نقش زرق را خط بطلان به سر کسبه

*

جاء می‌گیرم و از اهل ریا دور شوم
یعنی از خلق جهان بسا کدلی بگیرم

*

ماده توستی که در او روی و ریا می‌شود
بهر از زهد فرونی که در او روی و ریاست

اما حافظ در بند جانب اعتدال را نگاه می‌دارد. چرا که می‌داند ملال ناشی از تکرار الی دروازه معکوس دارد و اگر ناصح، دیگری باشد در کسوت مبارزه با عوالم زندگی این رند عالمسور بخش و برمی‌تابد و بانگ بر می‌دارد که نصیحت همه عالم به گوش من باد است.

حافظ گسرت ز بسند حکیمان ملالت است
کسوت کسبه قصه که عمرت دراز بساد

کوتاه قصه. اینکه او ما را از ریا، مرده آزاری، غصب، روبه صفتی و تن آسانی بر حذر می‌دارد و جان کلام می‌گوید:

کار به مصلحت آن است که مطلق نکند

کنک خیال انگیز حافظ از ترکیب و ازگان العالی گوی تراش
خورد، صد چشمه آب حیوان می‌گشاید و از میان حوا عبیری کلام
جادویی اش انسان یا همه ابعاد انسانی اش قد بر می‌افرازد: انسان عاشق – به تمام معنای کلمه – انسان بیدار، انسان آگاه، انسان ورسته، انسان درد آشنا و انسان انسان و همیشه – به رغبه – بلکه در عالم همیشه عروج بر فلک سروری به دشواری است «شاعر از ادهما را به اوج می‌برد.

املائی تلفیقی در دوره راهنمایی

جعفر خرازی سرگروه ادبیات منطقه ۸ تهران

در مقاله زیر مزایای املائی تلفیقی نسبت به دیکته‌هایی که عیباً از متون کتاب درسی انتخاب شده، تشریح شده است. از قای خرازی برای ارسال این مقاله متشکریم.

دستوری، ارتباط و پیوستگی زمانه‌های فعل و تعادل در گزینش کلمات آسان و متکامل رعایت نمود. همچنین طرح یک املائی تلفیقی تا حدودی نیاز به آشنایی با آیین نگارش دارد. در پایان یک نمونه املائی تلفیقی سال سوه راهنمایی آمده است.

سیاس خداوندی که اساس هستی را آفریده است و آنچه در عالم وجود دارد همه صنع اوست. صفات کمالش را حدی نیست تا بتوان به میزان آن پی برد.

خداوند! می‌دانم که زمان امور در دست تو قرار دارد؛ پس مرا به مصالح فردی و اجتماعی دلالت کن تا با استعدادهای فطری در راه اصلاح و اعتلای جامعه خویش گام بردارم و با فراست و دانایی در حفظ و حراست ارزشهای والای انسانی و انبأه علم و دانش بکوشم و با اهتمامی سرا غرض‌سور که سعادت و کامیابی بشر است، به حصول رسانم.

بروردگارا! فقط از تو استعانت می‌جویم که بهترین حافظ و مهربانترین نگاهبان هستی. پیر هرات، شاعر و عارف قرن سجد در یکی از رباعیات خود می‌گوید:

ذات تو غنی و ما همه محتاجیم
محتاج به غیر خود مگردن ما را
انسان آزاده خود را در راه پیشرفت و ترقی جامعه مسؤل می‌داند و می‌کوشد تا با سلاح علم و دانش بر عجاب طبیعت دست یابد و آنها را در جهت منافع مردم به کار گیرد. یکی از راههایی که ما را به این هدف می‌رساند مطالعه کتاب است. زیرا بزرگان حاصل اندیشه خود را در کتابها به یادگار گذاشته‌اند و فرسود کتابخوان با دست یافتن به مأخذ متعدد، آگاهی خود را افزایش می‌دهد و گرفتار عجب و غرور نمی‌گردد.

جولوگیری کرد

۴- استفاده از شعار و تاریخ ادبیات در متن املا؛ بدیهی است که گاهی یک بیت می‌تواند جانشین چند سطر نوسخته شود؛ بنابراین آوردن چند بیت شعر در ارتباط با متن دیکته می‌تواند زیبایی خاصی به آن ببخشد. همچنین استفاده از تاریخ ادبیات در متن دیکته می‌تواند به یادگیری آن کمک کند.

۵- زیبایی و دلنمایی متن دیکته و توجه به بیم‌رسانی آن. هدف از املاها آموزش لغات نامأنوس و متکامل نیست، بلکه باید مستثنی انتخاب شود که در عین زیبایی ظاهری، آموزنده نکات اجتماعی و اخلاقی و تربیتی باشد و بر دانش‌آموزان اثر مستقیم بگذارد.

۶- جولوگیری از تکرار کلمات، جملات و عبارات بلند؛ که هر کدام موجب محتوای متن املائی می‌شود.

۷- ارزشیابی صحیح از موخته‌های دانش‌آموزان؛ که کار تعلیم املا را به شکل مطلوب آن می‌رساند و در تشخیص و پیشرفت یادگیری دانش‌آموزان مؤثر واقع می‌شود. در انتخاب متن املائی تلفیقی باید نکات

خداستانی است که در گزینش متن املائی فارسی بخصوص در نامه سوم دگرگونی‌هایی حاصل شده است که از آن به املائی تلفیقی یاد می‌شود. از آنجا که این نوع دیکته برتری‌هایی نسبت به دیکته‌های کلیسه‌ای دارد، دگرگونی‌ها نکته دربردار آن ضروری است.

محدسین املائی تلفیقی

۱- کاربرد صحیح لغات: از تمام لغات مورد نظر بر احس می‌توان استفاده کرد. بدون این که از همه درسه‌ها متن انتخاب شود، با این شیوه می‌توان به هدف اصلی املا که آموختن لغات مورد لزوم است دست یافت.

۲- ضرورت خارج شدن املا از صورت کلیسه‌ای: مدتهاست که برخی از دانش‌آموزان تنها به یادگیری درسه‌ها و منتهای مهم اکتفا می‌کنند. با املائی تلفیقی می‌توان مواقع پرسند یادگیری را از مجال سرد و به پیشرفت دانش‌آموزان کمک کرد.

۳- وحدت و انسجام متن دیکته. یاد هر چه مبتذل کلمات می‌شود از آوردن موضوعات مختلف که غلب دون ارتباط منطقی هستند.

آموزش شناخت انواع شعر فارسی در دوره راهنمایی

جعفر خرازی لیسانس زبان و ادبیات فارسی

مقاله زیر تعریف مختصری در مورد انواع شعر ارائه می‌دهد و سپس اشعار کتابهای فارسی دوره راهنمایی را بر اساس نوع شعر معرفی می‌کند. از آقای خرازی برای ارسال این مقاله متشکریم.

انواع شعر در زبان فارسی:

الف. از جهت موضوع اخلاقی - عرفانی - نعت - طنز - مرثیه - مدح - نکوهش - توصیفی - اندرزی - رزمی و ...
ب. از جهت قالب (مثنوی - قطعه - رباعی - دوبیتی - قصیده - غزل - مسقط - ترجیع بند - ترکیب‌بند - مستزاد و ...)

۱ - مثنوی: ابیاتی است هموزن که در هر بیت مصراع اول یا مصراع دوم همقافیه است. تعداد ابیات آن نامحدود بوده بیشتر برای موضوعات داستانی مناسب است. کتابهای بوستان شاهنامه، ویس و رامین، هفت اورنگ، مثنوی معنوی، منطق الطیر و خمسه نظامی به سبک مثنوی سروده شده‌اند. همچنین بیشتر اشعار کتاب فارسی سه ساله دوره راهنمایی به سبک مثنوی هستند.

۲ - قطعه: ابیاتی است بر یک وزن که تمام مصراعهای دوم آن همقافیه است ابیات قطعه موضوع واحدی را در بر می‌گیرد و بیشتر برای موضوعات اخلاقی به کار می‌رود. حداقل قطعه ۲ بیت و حداکثر آن بر حسب ضرورت تا ۵۰ بیت یا بیشتر است. ابن‌سعین و سروین اعتصامی از مشهورترین قطعه‌سرایان زبان فارسی هستند.

۳ - رباعی: از چهار مصراع هموزن تشکیل شده که مصراع اول و دوم و چهارم و گاهی هر چهار مصراع همقافیه است. وزن

أَنْ الْأَحْوَالُ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ) است. حیاء و عطار نیشابوری رباعیات زیبایی را سروده‌اند.

۴ - دوبیتی: از چهار مصراع تشکیل شده و از نظر قافیه مانند رباعی است. اما وزن آن (مفاعیلن - مفاعیلن مفاعیلن یا مفعولن) است. بابا طاهر غریبان دوبیتیهای لطیفی را سروده است.
۲ - ۴ - چهار بازه یا دوبیتی تو: ابیاتی است مرکب از چند دوبیتی که مضمونی واحد دارد و هر کدام در مصراع دوم و چهارم همقافیه است.

۵ - قصیده: ابیاتی است هموزن که مصراع اول بیت اول یا تمام مصراعهای دوم همقافیه است و حداقل ۱۲ بیت و حداکثر تا ۵۰ بیت یا بیشتر است. قصید برای بند و اندرز و مسائل حکمی مناسب است. انوری و ناصر خسرو مشهورترین قصیده‌سرایان زبان فارسی هستند.

۶ - غزل: ابیات هموزنی که از نظر قافیه مانند قصیده است. در این نوع شعر بیشتر احساسات عاشقانه بیان می‌شود. حداقل ۵ بیت و حداکثر ۱۴ بیت یا بیشتر دارد. حافظ، سعدی، عراقی و مولانا در سرودن غزل مهارت و استادی خاصی را از خود نشان داده‌اند.

۷ - مسقط: شعری است که در آن چند مصراع بر یک وزن و یک قافیه گفته می‌شود و مصراع آخر به قافیه‌ای دیگر می‌آید. (منوچهری دامغانی)

۸ - ترجیع بند: شعری است که از چند بند در یک وزن واحد و یا تفاوت در قافیه‌ها تشکیل شده است و یک بیت عبتاً در فواصل بخشها تکرار می‌شود. (هاتف اصفهانی)

۹- ترکیب بند: مانند برجعبند است. در این اختلاف که بیت برگردان از نظر فیه و مصعون در هر بند متفاوت است، (وحشی بافقی)

۱۰- مستزاد: شعری است که در آخر هر مصراع آن جمله‌ای موزون می‌آید که مکمل معنی مصراع است. (کمال چجنیدی)

اقساء شعر در کتاب فارسی سال اول راهنمایی

درس ۱- هفتی آفرین (مثنوی)

درس ۵- امید (مثنوی)

درس ۸- رزوی یروز (مثنوی)

درس ۱۰- بادش نیکوکاری (مثنوی)

درس ۱۱- فروتنی (مثنوی)

درس ۱۴- دشمن دانا و ... (مثنوی)

درس ۱۷- حکایت ۲ (مثنوی)

درس ۲۲- کلاه سقرط (مثنوی)

درس ۲۸- بهار (غزل)

درس ۲۹- هر چه کنی گشت ... (قطعه)

- مثنوی ۸ مورد، قطعه ۱ مورد، غزل ۱ مورد.

* اقصاء شعر در کتاب فارسی سال سوم راهنمایی

درس ۱- بهترین سرآغاز (مثنوی)

درس ۲- در نعت حضرت محمد (ص) (مثنوی)

درس ۴- حکمت نعمان (مثنوی)

درس ۶- پیرخارکش (مثنوی)

درس ۸- نوید سحر (غزل)

شعر وحدت، وارث خون، بیداری (رباعی)

درس ۱۰- فرشته مهر (چهار باره یا دویتی نو)

درس ۱۱- رباعی از خواجه عبدالله انصاری (رباعی)

درس ۱۲- بروخوشه چین ... (مثنوی)

درس ۱۵- دوستی نادان (مثنوی)

درس ۲۰- چند بیت آخر درس (مثنوی)

درس ۲۳- چند بیت آخر درس (قطعه)

درس ۲۵- نوع پروری (مثنوی)

درس ۲۸- چند بیت آخر درس (قطعه)

درس ۳۲- موسی و شیبان (مثنوی)

- مثنوی ۹ مورد، قطعه ۲ مورد، غزل ۱ مورد، دویتی نو ۱ مورد،

رباعی چند مورد.

* اقصاء شعر در کتاب فارسی سال دوم راهنمایی

درس ۱- در ستایش خدا (قصیده)

درس ۲- نعت رسول اکرم (ص) (مثنوی)

درس ۶- ساید جز به ... (مثنوی)

درس ۱۰- احسان (مثنوی)

درس ۱۷- صبح امید (چهارباره)

درس ۱۹- نحوی و کنشیمان (مثنوی)

درس ۲۲- فرزند خصال .. (مثنوی)

درس ۲۴- در مدح غیبت و غیبت (مثنوی)

درس ۲۵- تصحیح بی‌غرض (قطعه)

درس ۲۹- علم با عمل ... (قطعه)

درس ۳۱- وطن دوستی (قطعه)

- مثنوی ۶ مورد، قطعه ۳ مورد، قصیده ۱ مورد، چهارباره ۱ مورد.

مهارت صحبت کردن

همانگونه که مطلع هستید در آموزش زبان چهار مهارت مطرح است که یکی از این مهارتها صحبت کردن است در این مقاله که از کتاب

Developing Language skills Theory to Practice

از kenet Chastain انتخاب شده است، ضمن معرفی مهارت speaks و نقش آن در آموزش زبان، قدمهایی که زبان آموز باید به کمک معلم برداشته تا به کسب مهارت نسبی توفیق یابد را شرح می دهد.

ترجمه: عذرا رحیمی نیا
منطقه ۱۳ آموزش و پرورش

چهار لغت وجود دارد که نشان می دهد پیام در باره یک شخص ارسال می شود. این چهار لغت به ترتیب عبارتند از: er, a, is, be و یا player که همه اینها علامت مفرد و یا سوم شخص هستند. اگر شنونده، یکی از این عوامل را که نشان دهنده مفرد بودن است درک نکند، آن سه عامل دیگر به کمک او خواهد آمد و محور بست که روی تمام این عوامل تمرکز بدهد تا فقط حالت مفرد بودن را استنباط کند. بهر حال گوینده باید همه این چهار سر نخ را در اختیار شنونده بگذارد. درک پیام نیاز به دانش سریع صداها و لغت و ساختار دارد. سخن گوی زبان بیگانه لفظ و پیام را در هم می آمیزد. لفظ ترکیبی است از اصوات، لغات و ساختارهای آن زبان. اسن عوامل همراه با سایر علائم ابعادی و اشاره طوری با هم سازمان می یابند و شکل می گیرند تا بتوانند منظور و پیام گوینده را به شنونده برسانند. ترتیب و ترکیب صداها به کلام، به طور ناخود آگاه اتفاق می افتد و جنبه آسی

صحبت کردن یک مهارت خلاق است، به همین دلیل مرحله پیشرفت آن پس از کسب توانایی درک شنیداری و احتمالاً بعد از کسب توانایی خواندن آغاز می شود و روی هم رفته جایگاه آن بعد از مرحله کسب توانایی شنیداری است. یادگیری صحبت کردن به زبان خارجی مسلماً سخت تر از یادگیری درک شنیداری است. برای کسب این مهارت دانش آموز باید فعالیت بیشتری از خود نشان دهد و معلم نیز نیاز به ترتیب معقولانه ای در ارائه فعالیتها و مطالب آموزشی خود دارد. مدت زمانی که برای کسب این مهارت لازم است از کسب مهارت شنیدن به مراتب بیشتر است، و دانش آموز باید توان و نیروی بیشتری برای یادگیری صرف کند یعنی به هنگام گوش دادن، گوش کنند و با توجه به برخی عوامل کلیدی در ضمن گفتار می تواند به آسانی پیام را درک نماید. به عنوان مثال در جمله:

"He is a great player."

A B C

تقلید و حفظ کردن

وین فلد این است که از دانش آموز بخواهد به تکرار عبارات و جملاتی که می‌شنود بپردازد. معلم باید در نظر داشته باشد که مصوت اصوات را قبل از تعریفات «تکرار کردنی» به دانش آموز بیاموزد. زیرا اگر دانش آموز فرصت شنیدن صحیح اصوات را نداشته باشد، نمی‌توان انتظار داشت که صدا و تلفات را به طور صحیح تکرار کند. تکرار عبارات و جملات اگر چه به نظر معلم کاری ساده می‌رسد، اما برای یک دانش آموز تازه کار نه آن آسانی نیست. دستیابی به توانایی تکرار سریع و صحیح، قدم مهمی به سوی تعریفات سطح بالاتر خواهد بود. هنگامی که دانش آموزان به تکرار جملات یک مکالمه (Dialogue) می‌پردازند، چند هدف متعددی دنبال می‌کند. اول اینکه یاد می‌گیرند که چگونه اصوات زبان را تکرار کنند، یعنی اینکه چگونه اصوات زبان را تلفظ کنند و آهنگ عبارات یا جمله را به طور صحیح ادراک نمایند. دوم اینکه ضمن این تعریفات با ساختارهای پایه‌ای و لغات اساسی آشنا می‌شوند. ساختارها باید در تعریفات تکرار و تحرین شوند و تعاقب به دانش آموزان کمک می‌کند که بتوانند مفهوم واقعی تعریفات زبانی را درک کنند. و سوم اینکه حافظه شنیداری آنها تقویت می‌شود. ضمن تعریفات حفظ کردن مکالمه، باید ناگهان قابل توجهی روی تلفظ به عمل آورد. ابتدا معلم به عنوان الگو و مدل، هر حط مکالمه را چندین بار تلفظ می‌کند و سپس ضمن حرکات گروهی که دانش آموزان انجام می‌دهند، به وقت گوش می‌دهد تا هر کس به اشتباهی را که از دانش آموزان می‌بیند تصحیح نماید. معلم باید اشتباهات تلفظی دانش آموزان را بلافاصله تصحیح کند و فرد صحیح آن را با تعریفات اضافی و تکراری آموزش دهد. اشتباهات آن فردی دانش آموزان، هنگامی که تک تک آنها با معلم کار می‌کنند تصحیح می‌شود. و معلم از دانش آموز می‌خواهد الگوی صحیح را چندین بار تکرار کند تا معلم مطمئن شود دانش آموز به تلفظ صحیح دست یافته است. نکته مهم در روش گفتاری شنیداری این است که عادت صحیح صحبت کردن از ابتدا به دانش آموز یاد داده شود.

در هدف یاد این باشد که دانش آموز در صحبت کردن به سبب نداشتن به تک تک کلام و لفظ، و اینکه چگونه آنها را کنار هم بچسباند، هنگامی که دانش آموز توانمند به این سطح از توانایی در صحبت کردن دست یابد معلم به هدف خود رسیده است.

بسیار محتمل ناگهان گنبد که رسیدن به این هدف بدون یک برنامه‌ریزی معین و مشخص و تدریس و تئوری آسان به مشکل. مکان‌یابی است. در گذشته مهارت صحبت کردن در یادگیری زبان خارجی در مراحل بسیار پیشرفته یعنی پس از مهارت‌های خواندن و نوشتن در نظر گرفته می‌شد. بهرحال تاخیر در شرکت دادن دانش آموز در صحبت کردن تا سال دوم و یا سوم آغاز یادگیری زبان معقولانه است چرا که باعث دلزدگی دانش آموز و عدم علاقه او می‌شود. دانش آموز باید بتواند قبل از رفتن به درس دوم محتوای درس اول را تکرار کند. یا ناگهان یادگیری کامل همه قسمتهای کتاب، معلم بر سر بنای محکم برای سده بیاید.

به حرارت می‌توان گفت، دانشی که بتواند منظور و هدف خود را به زبان بیگانه‌ای که ماد می‌گردد بیان کند، مورد آسایش و افسوس گرفته است. برای ادامه یادگیری زبان خارجی این موضوع امری جدایی ناپذیری می‌شود.

توسعه و پیشرفت مهارت صحبت کردن

طبقه بندی مطالب برای یادگیری همه مهارت‌های زبانی، گنبد موقف است چرا که باعث اعتماد به نفس دانش آموز می‌شود. اگر معلم در این زمینه مطالب پس از تمرین در نظر بگیرد، هم خودتش و هم دانش آموزش به هدف یادگیری مورد نظر دست پیدا خواهد کرد. گاهی وقت ممکن است معلم سرخی از سرچل را غیر ضروری تشخیص دهد. و گاه تعریفات مشکل و پیچیده‌ای را بدون در نظر گرفتن تجربه و توان دانش آموز به او ارائه کند که این هر دو مواعی در راه پیشرفت دانش آموز خواهد بود. تصور کنیم پیشرفت در صحبت در تکرار آنچه که دانش آموز می‌شنود و آنچه که سوزن خلافی آنرا دارد. از تعریفات تلفظی فشار صوتی یا تکه (stress) و بلاخره احاطه کامل بر ساختارها و بهای بیان کامل بر مفهوم و ایده‌ها در شمول می‌شود. در ابتدا دانش آموزان به صورت گروهی به تکرار جملات می‌پردازند تا اعتماد به نفس لازم به دست آورند و معلم بعدها توانایی هر دانش آموز را به طور انفرادی مورد آزمایش قرار می‌دهد.

تلفظ

شاید تلفظ صحیح بیش از سایر عوامل زبانی مورد تأکید قرار گرفته است. دانش آموزان بسیاری هستند که قادر نیستند تمام اصوات را بطور صحیح (البته در ابتدا) ادا نمایند و تصحیح مداوم ممکن است باعث دلسردی آنها شود.

اگر این دانش آموزان در مورد سایر جنبه‌های آموزش زبان موفق باشند ممکن است به فرآیند زبانی علاقه نشان دهند و هنگامی که به مراحل بالاتر می‌رسند تلفظ آنها نیز پیشرفت قابل ملاحظه‌ای خواهد کرد. بهر حال نباید از دانش آموز انتظار داشته باشیم که بتواند مانند یک فرد بومی صحبت کند و تأکید بیش از حد بر تلفظ بومی داشتن، جابر نیست. دانش آموزانی که توانایی تلفظ عالی دارند و می‌توانند همانند یک بومی صحبت کنند باید مورد تشویق قرار گیرند. ولی کسانی که از سطح مکالمه خوبی برخوردارند ولی تلفظ آنها در سطح تلفظ یک بومی نیست باید مورد انتقاد باشند. اگر بخواهیم سطح تلفظ خوب و توان ایجاد ارتباط بکی را انتخاب کنیم توان اسجد ارتباط مهم‌تر است گرچه هر دو باید مورد نظر باشند. ما توان ارتباط ضرورتر به نظر می‌رسد. برای اینکه دانش آموز بتواند صوتهای ناآشنا و مشکل را تکرار کند و یاد بگیرد، معلم باید از هر وسیله‌ای که می‌تواند استفاده کند. هنگامی که دانش آموزی در تلفظ صوتی و افعالی با اشکال روبرو است، نباید او را در تنگ قرار داده و به نقل و ادا سازیم. اگر دانش آموزی واقعاً چنین مشکلی دارد باید با شرح و توصیف جگونی تولید آن صوت و با استفاده از حرکات زبان و لب به او نشان دهیم که چگونه آن صوت را تلفظ کند. گاهی اوقات شکل کامل دستگاه صوتی روی نخته سیاه می‌تواند کمک خوبی برای تعریفات صوتی باشد. برای جلب توجه بیشتر دانش آموز به آهنگ جمله، معلم می‌تواند از حرکات دست استفاده کند. در مورد "stress" یا تأکید، نیز می‌توان از حرکات دست استفاده کرد. تأکید زیاد بر تلفظ صحیح خوب است اما نباید باعث شود دانش آموز از یادگیری سایر جنبه‌های زبان بازماند و کلاً ناامید شود. وظیفه معلم در تدریس تلفظ این است که ابتدا فرقی اصوات را برای دانش آموز مشخص سازد و با مثالهای بی‌شمار اصل مطلب را برای او روشن کند. مثلاً می‌تواند با صوتهای زبان مادری خودش مقایسه‌ای انجام دهد تا این الگوهای صوتی در زبان بیگانه برای دانش آموز ملکه شود.

تعریفات

نکات گرامری مهم که ضمن مکالمه تدریس می‌شود، باید به صورت مجزا تعریف شوند تا آنجا که دانش آموزان بتوانند بدون اینکه درباره اجزاء جمله فکر کنند، آن الگو و نمونه را بین نمایند و در واقع به طور اتوماتیک و ناخودآگاه به ادای این عبارات و جملات بپردازند. هدف از این روش این است که دانش آموز بتواند بر گرامر زبان به طور شفاهی تسلط یابد. این روش را می‌توان روش شفاهی گرامر نام نهاد. شیوه‌های قدیمی آموزش گرامر بیشتر تعریفات نوشتنی را مدنظر قرار می‌دادند و حال اینکه روشهای جدید بیشتر مبتنی بر تعریفات شفاهی است.

در آموزش زبان این نوع تعریفات با تکنیکهای روش سنتی در گفتاری وابسته است و چنین به نظر می‌رسد که تأکید بر تلفظ کردن مکالمه و تعریفات شفاهی به تلفظ صحیح و توانایی صحبت کردن منجر می‌شود. گرچه معلمانی که طرفدار روشهای ذهنی آموزش زبان هستند، معتقدند که تأکید بر تعریفات شفاهی نیاز به استفاده از حفظ کردن مکالمه "Dialogue" و با الگوها ندارد و ذهن قادر است خودش کار را انجام دهد. نکته مهم برای کسانی که از تکنیکهای گفتاری - شنیداری استفاده می‌کنند این است که مطالب آموزشی را از زبان به مشکل طبقه بندی کنند.

ساده‌ترین سطح تعریفات در این روش، تعریفات تکرار کردنی می‌باشد. معمولاً این گونه تعریفات برای معرفی الگوهای ساده به دانش آموز مورد استفاده قرار می‌گیرد. استاد معلم از دانش آموز می‌خواهد که جملاتی را که در مکالمه "Dialogue" قبلی فر گرفته، یکبار دیگر با کمک معلم تکرار کند و سپس مکالمه جدید را به او معرفی می‌نماید و اختلافات بین درس قبل و درس جدید را به طور وضوح روشن می‌سازد.

فرد بعدی تعریفات جایگزینی است که معلم به تناسب در یک الگو، جای لغات را با لغات مشابهی که همان نقش را در جمله دارند عوض می‌کند تا دامنه اطلاعات زبانی دانش آموز را با لغات جدید و الگوهای جدید وسعت بخشد. از طریق تعریفات، جایگزینی و تکرار آنها دانش آموزان می‌آموزند که می‌توانند با تکیه بر یک الگو، الگوهای دیگری را بسازند و این الگوها را جزء دانش همیشگی خود در آورند. در پایان معلم می‌تواند با تک‌تک دانش آموزان تعریف کند و به وضوح در یابد که به اهداف یادگیری دست پیدا کرده‌اند یا نه.

برای معرفی تعریفات، در کلاس معلم باید چند دقیقه‌ای را

آب

صرف توضیح هدف تمرینات کند این احتمال وجود دارد که از دسته دانش آموزان که درمی یابند زبان یک عادت است و گسب عادت را طریق تمرین و معارسات میسر است. همکاری و علاقه مندی بیشتری سبب به گسبی که فقط به خاطر اجاب و ظنفسه به تکرار تمرینات می بردارند از خود نشان دهند. معنی می توانه گسار را به معرفی یک مکالمه خیلی ساده آغاز کند مثلاً می تواند سه زبان مادری به دانش آموزان بگوید:

صبح خیر

جان سما جظور است!

تمرینات تکراری باید زمانهای کوتاهی را دربرگیرد و بعد از آن باید زمان طولانی تری را برای تمرینات جدید صرف نماید و باید تمریناتی را که قبلاً آنگوی آن را یاد گرفته است، دوره کند. در طول مدتی که دانش آموز این الگوها را تمرین می کند سرعت، مسئله مهمی است.

معلم باید در هر لحظه آماده باشد که در مقابل جواب صحیحی که دانش آموز می دهد او را تشویق کند و انگیزه دیگری را برای تشویق وی بکار برد. اگر این تمرینات از سرعت لازم برخوردار نباشند، جلسه تمرین زنده و فعال است و در غیر اینصورت به طور غیر قابل تصویری مرده و بی روح خواهد بود.

اگر دانش آموزان بتوانند تمرینات تبدیل سازی را که الگوهای تکرار گرفته اند انجام دهند، معلم باید سریعاً از آن تمرین جستجویشی کرده و به سطح پایین تری که برای دانش آموز قابل قبول است، تمریناتی را انجام دهد و به او کمک کند تا بتواند به سطح انجام تمرینات تبدیل سازی برسد.

هدف این است که دانش آموز ساختارهای جدید و صحیح را فرا گیرد، هنگامی که این تمرینات انجام می گیرد، معلم باید کاملاً آماده باشد تا اشتباهات دانش آموزان را سریعاً تصحیح نماید. بدین منظور باید سعی کند که خیلی مسودبانه و دوستانه به تصحیح اشتباهات دانش آموزان بپردازد و احساسات دانش آموزان را مد نظر داشته باشد. دانش آموز باید احساس کند که معلم به خاطر اینکه به او کمک کند اشتباهش را تصحیح می کند نه اینکه بخواد آنها را شرمگین و خجلت زده کند و یا با انتقادهای بی مورد آنها را دلسرد کند.

امروز، معلم زبان بیشتر به علاقه مند کردن دانش آموزان به عنوان کلید موفقیت آنها در کلاس می اندیشد. و از همه دانش آموزان می خواهد تا به صورت گروهی و فردی در انجام تمرینات مشارکت داشته باشند.

در این صورت دانش آموزان به طور اتوماتیک به زبان مادری خود جواب معلم را خواهند داد، چیزی که به آن همیشه عادت داشته اند. وقت به زبان مقصد از زبان خارجی امکان به را آغاز می کند و به آنها سبب می دهد که با دیگری یک الگو می توانند به همان راحتی آنگوی زبان مادری باشد. معلم آنگاه هدف هر تمرین را به دانش آموزان گوشزد می کند تا آنها بهتر بتوانند این تمرینات را درک کنند و به کسب آنگوه نایل شوند. دانش آموز باید نکته خاصی را که هر تمرین در بر دارد استنباط کند و بدین سبب که از نوع گسار آن آگاه باشد بلکه توجه او به آنچه که باید یاد گرفته شود معطوف می گردد. این نکته قابل تکرار است که حتی دانش آموزانی که هدف این تمرینات را درک می کنند ممکن است توجه کافی و تمرکز لازم را روی این تمرینات نداشته باشند مگر اینکه معلم نشان دهد که اعتماد به انجام این تمرینات و حرکت کافی، ضمانت موفقیت آنها در صحبت کردن در کلاس و درسها و فعالیت های بعدی می باشد. اگر معلم دلیلی بری را نه نشان داشته باشد نمی تواند از آنها انتظار داشته باشد که این تمرینات را با موفقیت اجاب دهند.

تمرینات الگوها به خاطر تأکید زیاد بر یادگیری توصیه می شود البته دیگر این مطلب ضروری است که تأکید بیش از حد و تکرار زیاد، یکی از جنبه های حسنه کننده در فراگیری مهارت ها است. دانش آموزان با مطالب آموزشی نا حدی آشنا می شوند، اما هنوز به آن حد نرسیده اند که بتوانند به طریق حالت و خلاق از این تمرینات استفاده کنند و آنها را بکار بندند.

ضمناً معلم باید در نظر داشته باشد که وقتی از تمرینات گسری به تمرینات تبدیل سازی می رسد، هنوز دانش آموزان نمی توانند سرعت قابل قبولی در خلاقیت الگوهای مشابه از خود نشان دهند.

معلم باید از همه دانش‌آموزان بخواهد که در انجام تمرینات شرکت کنند.

تمرینات بررسی و پاسخ وقتی دانش‌آموزان این انگوها را کاملاً فرا گرفتند قادر خواهند بود در فعالیت‌های بررسی و پاسخ شرکت کنند. درست در این مرحله است که فن‌گویی - زبانی و فن‌آموزشهای ذهنی با یکدیگر تلفیق

می‌شود. البته در برخی از تمرینات گویی - زبانی کنترل شود بکتر و دقیقتری بر روی عکس‌العملهای دانش‌آموزان هنگام انجام تفراتی دیالوگها ملاحظه می‌شود. به هر حال تکنیک اصلی و اساسی بررسی سوال از طرف معلم و پاسخ از طرف دانش‌آموز است. معلم در این وضعیت باید مدت زمان زیادی را صرف این نوع فعالیت سازنده کند. تمرینات بررسی و پاسخ باید بیشتر به زندگی واقعی و کاربرد زبان در زندگی واقعی مرتبط باشد.

درس زبان انگلیسی

8 - We don't see..... books in the bookstore.

- A: many   C: much
B: some   D: a lot

9 - Ali..... a newspaper when you phoned.

- A: is reading   C: will read
B: was reading   D: were reading

10 - He should..... his homework after school.

- A: to do   C: does
B: did   D: do

11 - How did your mother cook the cake?

- A: good   C: goodly
B: bad   D: well

12 - Where did she..... her dinner?

- A: eat   C: had
B: eats   D: has

باسخ صحیح را انتخاب و در جای خالی بنویس.

1 - My father goes to his work..... bus.

- A: with   C: in
B: on   D: by

2 - I don't see many cars..... the street.

- A: in   C: to
B: at   D: on

3 - My mother..... tea now.

- A: makes   C: is making
B: will make   D: was making

4 - Can you see the men? yes. I can see.....

- A: they   C: their
B: them   D: him

5 - My family and I ..... at the party last night.

- A: was   C: were
B: are   D: am

6 - Mrs Amini is young, but her husband is.....

- A: an man old   C: a man old
B: a old man   D: an old man

7 - These are.....

- A: my brother shoes   B: my shoes brother
C: my brother's shoes   D: shoes of my brother

جملات زیر را منقح کنید.

13 - My family went to Mashhad last Summer.

14 - He will watch T.v tomorrow.

۳ جواب درست را انتخاب کرده و در جای خالی بنویسید.

- 34 - A ..... man can run fast. (fat - old - young)
 35 - There are twelve ..... in a year. (months - weeks - nights)
 36 - We have ..... in the morning. (lunch - dinner - breakfast)
 37 - peaches and apples are ..... (fruits - vegetable - flowers)
 38 - I can't buy that beautiful dress. It's very ..... (cheap - expensive - easy)
 39 - ..... is the weekend in Iran. (Sunday - Saturday - Friday)

۵ متن زیر را بخوانید و به سؤالات آن پاسخ دهید.

Ali is my friend. He is from Birjand, but now he lives in our city. He is a bad driver because he drives badly. Now he is in the hospital.

He had a car accident last week. I bought some flowers yesterday and I visited him. His parents were in the hospital too. They were talking about Ali's car.

- 40 - Where is Ali from?
 41 - Does he live in Birjand?
 42 - Why is he a bad driver?
 43 - Did he have an accident last week?
 44 - What were his parents talking about?

۱۶ درکنه هر خط تیره نشانه یک حرف حذف شده می باشد. کلمه ناقص را کامل کنید (۸ نمره)

Some pe-ple have butter and che-se for breakfast. They'll ans-er the quest-ons fast. Their da-ghter wrote a let-er on we-nesday. I had a he-dache for a few min-tes. We usual-y lis-ent to the news. The whe-ls of the bicycle are very small. He always goes shop-ing. They ar-ived at school at 8. He stud-ed Farsi hard. We have a bre-k at 9:30.

۲ جملات زیر را با کلمات داخل پرانتز تکمیل کنید.

- 15 - She drives the car slowly. (How)
 16 - There were many animals in the zoo. (How many)

۴ جملات زیر را با کلمات داخل پرانتز تغییر دهید.

- 17 - Ali does his homework every night. (now)
 18 - My father doesn't swim in the river every day. (next week)

۳ - هر گروه از کلمات زیر یک جمله بسازید.

- 19 - can - English - we - speak - fast.
 20 - to school - never - they - on Fridays - go
 21 - washing - got - she - was - when - home - the dishes - I

۶ با توجه به کلمات داخل پرانتز به سؤالات زیر پاسخ دهید و برای جواب های ۲۶ و ۲۷ سوال مناسب بسازید.

- 22 - Did you see the cartoons yesterday? (yes)
 23 - How do you speak French? (slowly)
 24 - Were you in grade one last year? (No)
 25 - Who was washing the car when they came? (My uncle)
 26 - .....
 yes, we watched the news program last night.
 27 - .....
 No, you may not leave the classroom.

۳ کاربرد لغت - کلمه مناسب را انتخاب کرده و در جای خالی بنویسید (یک کلمه تکراری است)

- remember - Holy - wild - because - heavy - sky - hard
 28 - There is a ..... traffic in our city.
 29 - Some of the animals are not .....
 30 - Do you ..... your old friends?
 31 - We went to the ..... shrine several times.
 32 - There are a lot of clouds in the .....
 33 - They were eating sandwiches, ... they were hungry.

درس علوم تجربی از جمله دروسی است که بیش از سایر دروس با کودکان و دبیبان آنان ارتباط دارد و اگر با توجه به ماهیت آن که تجربی است و افعلاً با آزمایش همراه شود و یادگیری از راه تجربه انجام پذیرد تا روح و نفس یادگیری واقعی انسان بسیار نزدیک می‌شود و آموزش و یادگیری آن توسط دانش‌آموزان سهل و مطابق با ذوق و انگیزه درونی آنان می‌گردد. مقاله زیر از اهمیت این درس، چگونگی یادگیری آن و این که برای آموزش این درس غالباً نیاز به وسایل گران قیمت نیست و از وسایل و اشیاء معمولی و همه جایی می‌توان سود جست صحبت می‌کند. این مقاله توسط خانه فروع تن‌ساز ترجمه شده است که بدینوسیله از ایشان تشکر می‌کنیم.

ترجمه: فروع تن‌ساز

علوم و دانش‌آموزان

بنابراین، ضروری است که دانش‌آموزان، یعنی شهروندان آینده، با علوم - شامل روشها و روح علم و همچنین با اصول و حقایق آن - آشنا شوند. خوشبختانه علوم به طور طبیعی مورد علاقه کودکان است. آنان می‌توانند علوم را با بسیاری چیزها، مثل آکواریوم‌ها، نور فلانها، ابزارآلات، انعکاس صداها و رنگین‌کمانها - که با آنها مواجه هستند - مرتبط سازند.

همچنین باید گفت که علوم، واسطه‌ای عالی برای آموزش هر چیز بیش از محتوای خود علوم است. علوم تجربی می‌تواند به دانش‌موران کمک کند که منطقی فکر کنند و به تجربه و تحلیل عقاید و سازمان‌دین آنها

کودکان در دبیبی زندگی می‌کنند که «علم» در آن اهمیت بسیاری یافته و بر زندگی آنان تأثیری عمیق نهاده است. بسیاری از این کودکان در آینده به کارهایی مشغول می‌شوند که با علوم ارتباط زیادی دارد. به عنوان یک شهروند، آنان نیز حایبی در تصمیم‌گیری در زمینه‌هایی که شامل علوم نیز خواهند شد - توجه به منابع انرژی، کنترل آلودگی، امنیت بزرگراهها، حفظ حیات وحش و رشد جمعیت دارا می‌شوند. به عنوان مالیات‌دهنده برای تحقیق و اکتشاف علمی پول می‌پردازند و به عنوان مصرف‌کننده، آگهی‌های تجارتهی که بیشتر بر اساس کاربردهای علوم است آنان را احاطه خواهد کرد.

— علوم تجربی می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند که منطقی فکر کنند و به تجربه و تحلیل عقاید و سازمان‌دین آنها پردازند. در حقیقت در همه درسها، حتی جغرافیا، تاریخ، زبان، موسیقی و هنر هم علوم تجربی نقش دارد.

خواننده منتقل کند.

علوم ممکن است مجموعه‌ای سازمان یافته از دانش درباره موجودات زنده، ستارگان، سنگها، مواد شیمیایی، انرژی و نظایر اینها تعریف شود. در واقع علوم خیلی بیش از اینها را شامل می‌شود. علوم علاوه بر محتوا (حقایق، اصول، قوانین، نظریه‌ها، فرضیه‌ها)، فرآیند تدریس یادگیری شامل مشاهده، آزمایش، تفکر و اندیشه، تصور، آینده‌نگری و مسائلی دیگر از این نوع را در بر می‌گیرد که به وسیله آنها می‌توان به درک محتوا سایل آمد؛ همچنین علوم با سایر گها و بگرتهای مخصوص و احساس فدرشناسی از آن جمله: کتجکاو، هدفدار بودن و درستی، همراه و مرتبط است.

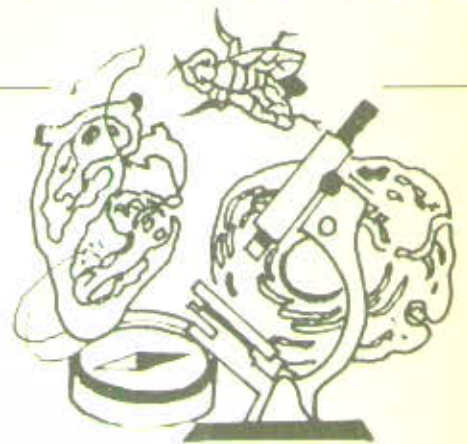
نعمه دادن سریع پسر هیز می‌کنند، تمام دانش آموزان نباید پس روئین بر در حل مشکلات به کار برند، اما شاید انتظار داشت که چسب انگرشیمی خود به خود و صرفاً با حفظ اطلاعات و دانش حاصل شود، در پسین راه تعریف مدوه، از طریق شرکت در فعالتهایی که دانش آموز در آن درگیر و هدایت شود، مورد بار است.

آموزش علوم

حسب ممکن است این سؤال به ذهن متبادر شود که آموزش علوم به چه منظوری صورت می‌گیرد؟ ظاهر مفهوم جمله به اندازه کافی روشن است، اما ممکن است این لغات نتوانند مفهوم کاملی را که در ذهن سوسلده است به

پیرد زنده علوم می‌تواند برای مهارتهای زندگی و ریاضیات، تجربه ایجاد کنند، در حقیقت، در همه درسهها، حتی جغرافیا، تاریخ، زبان، موسیقی و هر چه علوم تجربی گفتن دارد.

علاوه بر اینها، آموزش صحیح علوم، به طریقی که ممکن است «انگرش علمی» نامیده شود، رهنمون می‌شود. کسی که تصاحب این انگرش می‌تواند از طریق مشاهده، آزمایش و استدلال در جستجوی پاسخ بر می‌یابد و صرفاً کورگویی به اظهارات دیگران را قبول نمی‌کند. این شیوه در یاددهی بیرونی می‌کند و سایر حیاط به نتیجه می‌رسند؛ در حالی که به عقیده دیگران حرام می‌گذراند، طالب درسی، وقت و هدفش بودن هستند و از فضول عجولانه و

— علوم علاوه بر محتوا (حقیق، اصول، قوانین، نظریه‌ها و فرضیه‌ها، فرآیند تدریس — یادگیری، شامل مشاهده، آزمایش، تفکر و اندیشه، تصور، آینده‌نگری و مسائلی دیگر از این نوع را نیز در بر می‌گیرد که به وسیله آنها می‌توان به درک محتوا نایل آمد.

— اگر چه معمولاً تصور می‌شود که آموزش به طور عمده استقلال دانش است، اما آموزش ماهیتاً فراتر از این و به یقین آموزش علوم چیزی بیش از گفتن و نشان دادن است، آموزش به طور مطلوب فراهم ساختن موقعیتی است که یادگیری در آن انجام گیرد و این یادگیری فقط کسب واقعیتها و مفاهیم نیست، بلکه رشد عادات، مهارتها، نگرشها و احساس و ادراک است.

اگر چه معمولاً تصور می‌شود که آموزش به طور عمده استقلال دانش است، اما آموزش ماهیتاً فراتر از این و به یقین آموزش علوم چیزی بیش از گفتن و نشان دادن است، آموزش به طور مطلوب فراهم ساختن موقعیتی است که یادگیری در آن انجام گیرد و این یادگیری فقط کسب واقعیتها و مفاهیم نیست، بلکه رشد عادات، مهارتها، نگرشها و احساس و ادراک است. بدین ترتیب، معلم بناچار، باید مواقعی خود دانش آموز شوند و به شعیری دیگر، در موقعیت مناسب باید بتواند خود را اعضای بزرگتر گروههای یادگیری فراض کند.

بالاخر از همه، اصولاً آموزش علوم نباید معرفی و کشف مفاهیم بزرگی همچون: داینامورها، ذرات بنیادی، تبدیل ماده به انرژی و نظایر آنها در نظر گرفته شود. به طور کلی بهتر است که علوم به وسیله نگرش در دسترس نیز آموزش داده شود. معلمان و دانش آموزان خود می‌توانند به تحقیق پردازند؛ برای مثال تعبیر صدا همچنان که لیوان آب پر می‌شود و یا تغییر مکان ظاهری سکه‌ای که زیر لیوان است از این جمله‌اند. آموزش علوم خوب، هم در محتوا و هم روش، به سادگی و وسایل روزمره در دسترس، علمی است.

چیزهای ارزان قیمت

می‌دهند تا در تحقیق شرکت جوید، به این که آنها را محدود کند که فقط به کارهای نمایی نگاه کنند، چنین وسایلی احراز می‌دهند که آزمایش‌ها به سادگی تکرار یا تغییر داده شود. به استفاده از وسایل ارزان قیمت، دانشجوی علوم فقط محدود به مدرسه نمی‌شود چرا که چنین وسایلی معمولاً در طرف حده نیز در دسترس است. دانش آموزان در حده تیز می‌توانند به تکرار آزمایش‌های پردازنده که در مدرسه آن را انجام داده‌اند، و آنگاه نیز ممکن است به این طریق درگیر شوند و سایرین گاهی آن به سهولت در علوم، بلکه تسبب به برنامه‌های مدرسه فریش بند.

با چیزهای معمولی می‌توان به تفاوت‌های فردی میان دانش آموزان را متفاوت در خلاص، نگرشها، خلاقیت، زبردستی و استعداد تحصیلی، پی برد.

این وسایل می‌توانند به همین سبب که دانش آموزان با استعداد در جذب می‌کنند و به شگفتی و می‌دزد و آنگاه را درگیر می‌کنند بر

چیزهایی مثل گیره‌های ک‌غذ، مهره‌ها، نقای سارک، بکه‌های چوب، سته‌های کش، از جمله مواد و وسایل مناسب برای آموزش علوم هستند. بهیا چیزهایی بی‌رشد با قیمت کمی دارند، یا وجود این اغلب چیزی بهتر از چیزهای گران قیمت برای به وجود آوردن نیاز یادگیری کناری در این وسایل دانش آموزان را تشویق می‌کند که به سواد مهارت خویش را به کار گیرند، تا این که صرفاً در مورد چیزها بگویند، گویند و به آنها نگاه کنند.

با چیزهای معمولی که دانش آموزان با آنها آشنایی قبلی دارند مثل مواد ذکر شده احتمال محدود شدن و یا انحراف فکری دانش آموزان — به گونه‌ای که غالباً چیزهای عجیب و سبب آلات پیچیده به وجود می‌آورند — ایجاد نمی‌شود.

بسیاری حرد در برهه‌های مفید به مقدار کافی در دسترس بد و به تمامی دانش آموزان امکان

دانش موران کند آموز و آسانی که در حواس
ضعف دارند، بر تأثیر گذارد این وسایل
دانش موران ممکن می‌دهد همچنان که معرفت
حاشی می‌مورد، دست‌هایشان نیز فرگیرند.
دانش وجود هیچ سنتی برای برتری و مهارت
در این موران وجود نمی‌آوردند.

بحد و توسعه مفاهیم در ذهن

دانش مورانند را می‌بیند، زمایش می‌کند
و سپس برخی از تجارب و مشاهدات خود را
به وسیله ساختار پیچیده فکری - که
ساختار شناختی نامیده می‌شود - ترکیب
می‌کند. پس ساختار ترکیب بسیاری از
مفاهیم و واحدهای فرعی و سطحی که با
یکدیگر ارتباط دارند، شکل می‌گیرد. مفاهیم
ساده‌تر در ابتدا به صورت ساده شروع
می‌شوند و بتدریج گستره و جامعیت می‌گردند.
مفهوم «توپ» در این مورد یک نمونه و مثال
است.

فرض کنید که کودکی با نامی گیرد «توپ»
یک چیر گردد، فرمز و بالا چیده است. هفته‌ها
یا ماه‌ها بعد مفهوم «توپ» برای او می‌تواند
پررنگ، بالا چیده و گزوی هم باشد. چند
سال بعد ممکن است «توپ» خصوصاً سالی مثل
چند سالگی بودن، پلاستیکی بودن این که در
سوحان دریا، قراض سیر معمول است، از به
خود بگرد و سالیها بعد ممکن است «توپ»
مفهوم سطح بودن و نه چندان گزوی بودن را
در یک بازی خاص دسته جمعی در ذهن ایجاد
کند. هر کدام از این مشاهدات به نوبه خود به
توسعه مفاهیم و توسعه سوی جامعیت مفهوم
«توپ» در ذهن کودک کمک می‌کند.

این تغییر، تحریف و جامعیت شدن مفاهیم
مفهوم «توپ» ممکن است سالیها به طول
بجامد یا در این رشد هر مفهوم به تحریف و

- دانش آموز انبیا را می‌بیند، از مایش می‌کند و سپس برخی از تجارب و
مشاهدات خود را به وسیله ساختار پیچیده فکری که «ساختار شناختی» نامیده
می‌شود ترکیب می‌کند. این ساختار از ترکیب بسیاری از «مفاهیم» و واحدهای
فرعی و سطحی که با یکدیگر ارتباط دارند تشکیل می‌شود. مفاهیم ساختار
ذهنی غالباً به تصورات ساده شروع می‌شوند و بتدریج گستره و جامعیت
می‌گردند.

باید که چیزی گزوی، رنگی، بالا چیده و با
یک انسان بازی را در ذهن کودک بیآوردند در
حالی که معلم ممکن است در ذهن خویش
قسمت انتهایی سخنوران را در نظر داشته
باشد و بخواهد آن را به دانش آموز انتقال دهد.
تفکر در مورد مفاهیم و چگونگی رشد و
توسعه مفاهیم در ذهن کودکان، می‌تواند کمکی
برای معلمان باشد. به هر حال کمک به معلم
و حتی کمک به پدر است که و درک کند، توسعه
یک مفهوم از چه مسیر بسجایبی صورت
می‌گیرد و یک مفهوم در ذهن دانش آموزان
مختلف، تا چه حد می‌تواند متفاوت باشد.

مشاهدات بی‌شماری نیاز دارد به این وجود،
مفهوم «توپ» هنوز مفهومی نسبتاً ساده است و
به آن گونه مفهومی که معمولاً مدرسه و
آموزش باید در گسترش آنها همت گمارند.
سرحی از کودکان ممکن است در وهله
حساب یک مفهوم را به صورت جامع و نهایی
از گسب کنند. دیگران ممکن است به درک
کامل یک مفهوم، به صورت فله به فله برسند.
هر کودکی یک فرد است، به گونه‌ای که هیچ دو
غری یک نوع تجربه و یا شرکت در مشاهدات
یکسان را در مورد یک مفهوم خاص
نداشته باشد. معلم باید موجه باشد که هر مفهوم
- ولو این که به نظر ساده برسد و یا توجه به
یادگیریهای قبلی دانش آموزان می‌تواند
وضعت و موقعیت خاصی داشته باشد.

مثلاً هرگاه معلم به فراتر می‌گوید که فرضاً
اجری شبیه یک توپ است، باید به خاطر
داشته باشد که مفهومی به سادگی «توپ» قبلاً
صورت‌های بشماردی در ذهن کودک یافته
است. گسب این که «شبیه توپ است»
و مدار بودن که این گسب چیزی را که
دانش موران نمی‌فهمند، برایشان روشن کرده
است. ممکن است در حقیقت اصلاً روشنگر
نشاندن این جمله ممکن است فقط به این کار

پاسخ به

پرسشها برای فهم عمیقتر

در پاسخ به بعضی پرسشها می‌توان به گونه‌ای عمل کرد که فراگیران با دقت و توجه بیشتر به فهم عمیقتر و بهتری نایل شوند. این گونه پاسخ علاوه بر مطرح ساختن مباحثی که می‌تواند موجب درک علمی بهتر و فراگیری بالاتر شود مزاحمتی هم برای معلمان سالهای بعد ایجاد نمی‌کند. در واقع با این کار بر تواناییهای علمی دانش‌آموزان افزوده ایم و موجب شده ایم که دانش‌آموزان با توانایی بیشتری به بررسی پدیده‌های پیرامون خود بپردازند.

در این مقاله سعی شده است نمونه‌هایی از پرسشهایی که می‌توان به آنها پاسخهایی دقیق و موشکافانه داد مطرح شود. این پرسشها از علوم دوره راهنمایی انتخاب شده‌اند و در پاسخ به آنها ویژگی فوق‌مورد توجه فرار گرفته است. از آقای امینی طهرانی برای تنظیم این مقاله متشکریه.

پرسش اول: (علوم اول راهنمایی - این پرسشها را پاسخ دهید صفحه ۱۳ - پرسش شماره ۴ - قسمت دوم)

فرض کنید که در یک بطری، مخلوطی از یک جامد و یک مایع باشند. چگونه می‌توانید بی‌برید که ماده جامد حل شده است یا نه؟

پاسخ: با توجه به فرض سؤال معلوم می‌شود که دانش‌آموز یک بطری را که در آن مخلوطی از یک جامد و یک مایع ناشناخته است، در اختیار دارد و باید بی‌برید که این ماده جامد در مایع حل شدنی است یا خیر؟! باید این توجه ایجاد شود که دو حالت ممکن است روی داده باشند:

الف. ماده جامد به طور کلی در مایع حل نشدنی است و به همین جهت درون مایع به صورت جامد باقی مانده است.

ب. ماده جامد در مایع حل نشدنی است، اما آن قدر زیاد ریخته شده که مایع حالت اشباع (محلول سیر شده) پیدا کرده در نتیجه ماده جامد نمی‌تواند در آن مایع حل شود و بناچار مقداری از آن به صورت حل نشده باقی مانده است. دانش‌آموز باید راه حلی پیشنهاد کند که

در آن امکان بی‌بردن به درستی هر یک از حالت‌های یاد شده وجود داشته باشد. راه‌های مختلفی وجود دارد که به طور مختصر به بیان آنها می‌پردازیم:

راه حل اول: مخلوط را از کاغذ صافی می‌گذرانیم تا جامد از مایع جدا شود؛ سپس مایع را در مکانی سرد فرار می‌دهیم. چنانچه پس از مدتی ذرات جامد در آن مشاهده شد ماده جامد در مایع حل نشدنی و در غیر این صورت

حل نشدنی بوده است. (چرا؟)
راه حل دوم: مخلوط را از کاغذ صافی می‌گذرانیم تا جامد از مایع جدا شود؛ سپس کمی از مایع را در ظرفی می‌ریزیم و می‌گذاریم تا بخار شود. اگر ذرات جامد باقی ماند، ماده جامد در این مایع حل نشدنی و در غیر این صورت حل نشدنی بوده است.

راه حل سوم: به مقدار ماده جامدی که درون مایع است بدقت نگاه می‌کنیم. آنگاه آن

درس علوم تجربی

۱۰ - واکسن چگونه از بدن در برابر میکروب‌های بیماری‌زا محافظت می‌کند؟
۱

۱۱ - توضیح دهید که چنین مسرع غذا، اکسیژن، رطوبت، و گرما را از کجا به دست می‌آورد؟
۱

۱۲ - عمل تفتیر یک تغییر فیزیکی است یا یک تغییر شیمیایی؟ پاسخ خود را توضیح دهید؟
۰.۱۵

۱۳ - چرا شخصی که دوره نقاهت یک بیماری را می‌گذراند باید بیشتر از خود مواظبت کند؟
۱

۱۴ - به کدام دلیل باید گفت که در روی هر کروموزوم بیش از یک ژن قرار دارد؟
۱

توجه: در حل مسائل زیر ذکر فرمول ضروری است و نمره دارد

۱۵ - برای اینکه یک مقاومت ۴۰۰۰ نیونی را سه متر جابجا کنیم از ماشین‌هایی که بازده آن ۶۰٪ است استفاده می‌کنیم مقدار انرژی مصرف شده در ماشین چقدر است؟
۱.۲۵

۱۶ - شخصی در مدت ۳ ثانیه از سله‌های یک ساختمان بالا می‌رود اگر انرژی مصرف شده برای این کار ۳۳۱۲ ژول باشد توانش چند اسب بخار است؟
۰.۷۵

۱۷ - زئرانوری با توان ۴۵۰۰۰ وات فشاری برابر ۱۵۰۰ ولت تولید می‌کند.

الف: جریان بر حسب آمپر چقدر است؟ ب: برای اینکه ولتاژ را به ۲۲۰ ولت برسانند از یک ترانسفورماتور استفاده می‌شود چنانچه در سیم بیخ ثانویه این ترانسفورماتور ۱۱۰ دور باشند تعداد دور سیم در سیم بیخ اولیه آن چقدر است؟
۱.۱۵

۱۸ - با رسم شکل ساده‌ای بخش‌های مختلف یک گل را نشان دهید؟
۱

جای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

۱ - هیچ ماشین‌هایی نمی‌توانند به اندازه کاری که به آن داده می‌شود..... انجام دهد.
۰.۱۵

۲ - انرژی سوخت‌ها به سادگی انرژی آب جاری یا باد به انرژی..... تبدیل نمی‌شود.
۰.۱۵

۳ - به تغییر مسیر نور وقتی که از یک محیط به محیط دیگر وارد می‌شود..... گویند.
۰.۱۵

پاسخ صحیح را با علامت ضربدر (x) مشخص نمایید.
۴ - کدامیک ماده خالص است؟

الف: آب نمک ب: آب چاه ج: آب اکسیژنه د: آب قند
۰.۱۵

۵ - کدامیک از وسایل نوری زیر از اجسام نزدیک تصویری بزرگتر و دورتر ایجاد می‌کند؟

الف: آینه تخت ب: آینه مقعر ج: آینه محدب د: عدسی مقعر
۰.۱۵

۶ - در عمل فیسون که برای آزاد کردن انرژی اتمی صورت می‌گیرد.

الف: هسته‌های عناصر سنگینی با هم ترکیب می‌شوند ب: هسته‌های دو اتم سبک با هم ترکیب می‌شوند

ج: مولکول یک ماده مرکب سنگین متلاشی می‌شود د: هسته یک اتم سنگین متلاشی می‌شود
۰.۱۵

به سؤالات زیر پاسخ دهید.

۷ - یون چیست؟ وقتی الکترولیز روی می‌دهد یون‌ها چه می‌شوند؟
۱

۸ - چرا خواص مواد مختلف متفاوت است؟
۱

۹ - چرا آینه تور را بهتر از شیشه معمولی منعکس می‌کند؟
۱

مقدمه زیر اهداف کلی درس شناخت حرفه و فن، چگونگی به کارگیری روش‌های صحیح آموزش کسر و ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان، ایجاد امکانات لازم برای ایجاد کار عملی در مدرسه، تهیه فلسفه مناسب برای اجرای کار و بررسی ابزار و وسایل و نیز امکانات آموزشی مدرسه و چگونگی روش‌های چهار کارگانه‌های مدرسه‌ای سخن می‌گوید. از گروه محترم شناخت حرفه و فن برای تهیه و تنظیم این مقاله سپاسگزاریم.

تجلی اهداف

دوره راهنمایی تحصیلی در

درس شناخت حرفه و فن

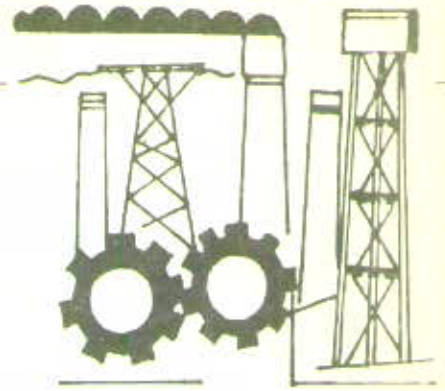
گروه شناخت حرفه و فن
دفتر برنامه‌ریزی و تألیف

این اولین شماره فصلنامه دوره راهنمایی به معرفی برنامه جدید درس شناخت حرفه و فن تحت عنوان «معیرات برنامه درسی شناخت حرفه و فن» پرداخته است.

راهنمایی تحصیلی تنها در درس شناخت حرفه و فن خلاصه نمی‌شود و سایر دروس این مقطع هر کدام سهمی در این اهداف دارند، اما همان گونه که اشاره شد، بیشترین سهم در هدایت شعنی و تحصیلی از آن این درس است؛ به همین دلیل درس شناخت حرفه و فن محور فعالیت‌های دانش‌آموزان در این دوره و تشکیل می‌دهد.

کاملاً هماهنگ با اهداف کلی دوره راهنمایی تحصیلی بوده که به سه بستری به جهت دادن به تحصیل دانش‌آموزان می‌پردازد: دسته دیگر سخن از هدایت تحصیلی با شناخت کامل از توانایی‌های تحصیلی، ذوق و استعداد، گرایش‌های فردی دانش‌آموزان و سرانجام بر پایه تحصیلی و حرکات درسی و درنهایت برنامه تحصیلی صورت می‌گیرد. اهداف دوره

اهداف کلی این برنامه درسی عبارتند از: ۱- غریزه روحیه علاقه‌مندی به کار در دانش‌آموزان را طریق ایجاد کار عملی ساده ۲- ایجاد زمینه برای شکوفایی ذوق و استعداد و توانایی‌های علمی و عملی دانش‌آموزان ۳- تمهید کردن دانش‌آموزان به مشاغل، موثره مشاغل مرتبط با شایستگی‌های علمی برنامه درسی حرفه و فن این اهداف

در اجرای برنامه عملی توانایی معلم در ترکیب عوامل آموزش و به کارگیری روشهای عملی کار. عامل موفقیت اوست.

– کار عملی ساده در این برنامه به کارهایی اطلاق می‌شود که هدفهای آموزشی درسی در آن به کار گرفته شود، یعنی برای انجام آن، هدف آموزشی خاصی مطرح باشد. نه اینکه به طور اتفاقی انتخاب شده باشد. این نوع کارها باید دقت دانش‌آموزان را افزایش دهند و تاحدی جنبه سرگرمی در آن رعایت شود، تا دانش‌آموزان به انجام آن راغب شوند.

در توضیح و تبیین اهداف این درس باید گفت: نفی روحه علاقه‌مندی به کار در دانش‌آموزان، بندوبست به کارگیری روشهای صحیح آموزش کار و ایجاد نگرش و گرایش لازم، ممکن نیست و تحقق آن از طریق انجام کار عملی ساده امکانپذیر می‌گردد: کار عملی ساده در این برنامه جدید به کارهایی اطلاق می‌شود که هدفهای آموزشی درسی در آن به کار گرفته شود؛ یعنی سری انجام آن، هدف آموزشی خاصی مطرح باشد، نه این که به طور اتفاقی انتخاب شده باشد. این نوع کارها باید دقت دانش‌آموزان را افزایش دهد. تاحدی جنبه سرگرمی در آن رعایت شود تا دانش‌آموزان به انجام آن راغب شوند. با مواد رزان قیمت و موادی که در دسترس است ساخته شود و زمان برای ساخت آن طولانی نباشد. حجم و وزن آن متناسب با سن دانش‌آموزان باشد. دارای تنوع بوده، ارزشیابی آن برای معلم ساده باشد و در ضمن نتیجه کار کاملاً محسوس باشد و خلافتهای دانش‌آموزان را برانگیزد؛ همچنین خطرات جانی نداشته باشد و تاحدی جنبه خودکفایی در آن در نظر گرفته شود و به نیازهای محیطی و منطقه‌ای نیز توجه گردد. قدر مسلم تعیین چنین ویژگی در کارها، مسران و محدود کار را مشخص می‌کند و همچنین انجام آن را به آسانی میسر می‌سازد. با رعایت به اهداف دوره راهنمایی تحصیلی، بهترین ساز آموزش

هدفهای این درس بر فعالیتهای عملی است و علاوه بر آن، در بخشهای دیگر این درس مطالب متنوع دیگر به صورت شناخت مسایلی کار بری علوم و فنون در رشته‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی با ارزشیابی گسستی گنجانده شده است؛ همچنین در بخش دیگری به معرفی رشته‌ها و شاخه‌های تحصیلی دوره متوسطه اختصاص یافته با در ارزشیابی کلی این درس جایگاهی ویژه برای سازدندهای علمی و طرح آشنایی با جامعه در نظر گرفته شده است. اما با وجود تنوع بخشهای این درس کار عملی همچون محور درس تعیین گردیده است و برداشت صحیح از کار عملی برای معلم و چگونگی اجرای آن در تحقق هدفها سفتن اساسی دارد. کار عملی با ویژگیهای مذکور می‌تواند بدین صورت تحقق یابد:

- الف) شناخت مواد، مصالح و ابزار کار؛
- ب) ساختن وسایل در زمینه‌های گوناگون؛
- ج) تهیه نقشه و نمودار؛
- د) جمع‌آوری نمونه؛
- ه) اجرای محاسن برخی از کارها توسط معلمین و تهیه گزارش توسط دانش‌آموزان از

مشاهدات خود؛

و) واحد کار، تعیین تکلیف عملی برای دانش‌آموزان در خارج از مدرسه و خانه، مانند کاشت دانه در جعبه یا گلدان و ثبت مشاهدات خود و ارائه آن به کلاس یا انجام کاری در خانه و تهیه گزارش از نحوه انجام آن، مثلاً تستن ظروف یا جمع‌آوری عکس و غیره. واحد کار می‌تواند به صورت فردی یا گروهی به اجرا درآید. نتایج کار به معلم ارائه می‌شود تا مورد ارزشیابی قرار گیرد و سپس در معرض استفاده سایر دانش‌آموزان قرار می‌گیرد. تهیه گزارش شفاهی، تهیه روزنامه دیواری در خصوص مشاغل، تهیه گزارش بازدید، فعالیتهایی است که هدف این درس را دربرمی‌گیرد.

در اجرای برنامه عملی توانایی معلم در ترکیب عوامل آموزش و به کارگیری روشهای عملی کار عامل موفقیت اوست. از همه مهمتر توانایی معلم در شناخت محیط کار حدود و جذب امکانات به سوی گسترش کار عملی است. امکان کار عملی در مدرسه را می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی نمود:

الف) فضای مناسب برای اجرای برنامه

قرن عملی که اصطلاحاً کارگاه مدرسه نامیده می‌شود.

بنا، ابزار و وسایل مورد نیاز برای انجام کار.

ح. آموزش و به‌مورد نیاز برای انجام کار در مکانات آموزشگاه رفیقان اوسان تکمیل آموزشی. مانند سلولر و وسایل فنی. آموزشی دستگاه سلاسه. و رده و

فازسوس برای رفت و آمد دانش‌آموزان به مکانی مختلف جهت بازدید و گردش علمی کوشش و همکاری صنم‌ها به جرفه و فن و مدیر مدرسه هم‌راه با تک‌براه‌سری حساب شده می‌تواند مکانات فوق‌زانه سمات مدرسه حساب کرده. مورد بهره‌برداری قرار دهد. اما آنچه بیش از همه در دسترس و علمی به نظر می‌رسد حساب امکانات حیوانی در دانش‌آموزان برای آموزش فرزند آن است. در این است که مکانات حیوانی در حضور دانش‌آموزان حساب مدرسه حساب. ولی برای رفع مشکل دانش‌آموز در یادگیری و انجام کار علمی مربوط به حیوان. وسیله‌ای مطمئن است. همچون در اختیار گرفتن این مکانات حیوانی به فعالیت در اردن و سایر مکانی در درجه حدیث و توانایی مقوله در توجه دانش‌آموزان است به فعالیت علمی و ایجاد انگیزه در آن برای انجام کار و کشیدن پس‌انگیزه به حیوانی دهد. لازم است در هر سال تحصیلی مکانات کارگاهی مدرسه ابزار و مواد اولیه و فضای کارگاهی مورد بررسی قرار گیرد. تا تغییر برنامه ضرورت سازگاری وضعیت کارگاهی مدارس و اقتصادی به‌عنوان متعهد است.

در این نوشتار سعی شده است که الگویی جهت بررسی وضع موجود و امکانات

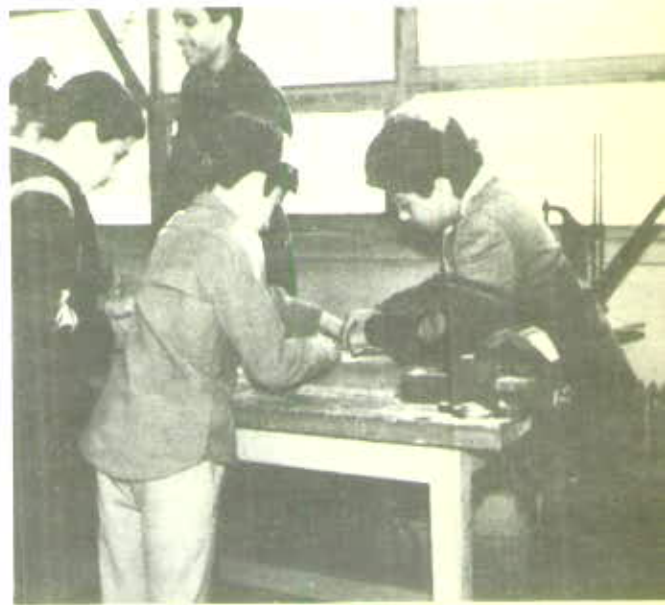
آزمایشگاه، کتابخانه، نمازخانه و ...
۳- کارگاه بر نظر فرادانش در طبقات زیر زمین، طبقات، همکف یا بالا؛
۴- تعداد دانش‌آموزان استفاده‌کننده در هر سوت از فضای کارگاه؛

فره‌ب (بررسی ابزار و وسایل
۱- تعداد میز کار، کمد، قفسه و ابزار و وسایل و ابزار؛

کارگاهی و کمد آن مطرح شود. می‌است که
دیرین مجرب حرفه‌وفن در این باره برای
کمد این طرح می‌تواند بررسی کند.

فره‌الف. بررسی فضای کارگاه مدرسه
۱- میزان کارگاه: طول، عرض؛

۲- وضعیت کارگاه از نظر استقرار در مدرسه.
الف- متصل است یا - مشترک است

۴ - پروتئورهای آموزشی موجود در مدرسه (همراه با موضوعات مربوطه)
 ۵ - کتابهای کمک درسی ارزشمند عنوان دسته بندی شوند.
 پس از تکمیل این فرمها وضعیت مدرسه روشن شده و کمبودها و سو فصل امکانات مدرسه معیوم می گردد که سری رفع آنها روشهای زیر پیشنهاد می شود.
 الف) از بودجه سرانه مدرسه پس از بررسیهای لازم از طریق سید تاجیه به مدارس تهیه شود.
 ب) از طریق جلب کمکهای مردمی - نظیر انجمن اولیا و مربیان تهیه شود.

ج) از طریق کمکهای خارج از مدرسه کارگاهها، کارخانهها، حسابها، داران، فروشندگان کالا که از طریق ویدی دانش آموزان، به صورت هدیه به مدرسه صورت می گیرد.
 د) جذب امکانات مالی از طریق تشکیل تشکیلاتهایی از فعالیتهای دانش آموزان و فروش دست ساخته های برای خرید وسایل مورد نیاز.

ه) هدیه امکانات (ابزار و وسایل) از طریق خانواده ها به مدرسه.
 به طور کلی تهیه امکانات به عهده مسؤولان اجرایی آموزش و پرورش، از جمله ستاد تجهیزات کارگاهی مدارس و مسؤولان مناطق و استانها است که با برنامهریزیهای دقیق مالی نسبت به خرید و تکمیل امکانات کارگاهی اقدام نمایند. موفقیت برنامه درسی شناخت حرفه و فن بدون فعالیتهای مشترک و مستعد دبیران، مدیران مدرسه راهبردی، مسؤولان اجرایی و همکاری انجمن اولیا و مربیان و سایر ارگانهای جامعه، سهویتره خانواده ها، مکاتبه است.

۲ - ابزارهای موجود: بر ردهای بخش صنعت: میزان صاعد

الف: صنایع چوب.
 ب: مکانیک عمومی.
 ج: اتومکانیک.
 د: ساختمان.
 ه: برق و الکترونیک.
 ابزارهای بخش کشاورزی، وسایل و ابزار

ساختنی، قلمه، پوسته در زمینه های زراعت دامداری، جنگل و مرغ
 ابزارهای بخش خدمات
 ابزار و وسایل پوشاک
 ابزار و وسایل خوراک (آشپزی)
 ابزار و وسایل بهداشت (کمک های اولیه)

فرم ۵) امکانات آموزشی مدرسه

۱ - دستگاهها، توپریون، عدد... ویدئو
 تعداد... دستگاه اصلاح تعداد... موضوع
 شلاید ۱ - ۲ - ۳ - ... و ...
 ۲ - قیتمهای آموزشی موجود: بر حسب موضوع

۱ - زمینه صنعت
 ۲ - زمینه کشاورزی
 ۳ - زمینه خدمات
 ۴ - زمینه تفرقه
 ۱ - موضوع
 ۲ - موضوع
 ۳ - موضوع

۳ - پوسته های آموزشی موجود در مدرسه
 همراه با موضوعات مربوطه

فرم ج) بررسی مواد اولیه
 مواد اولیه موجود:
 - نوع مواد... مقدار آن... وضعیت مواد
 از نظر مصرف
 یک بار مصرف
 چند بار مصرف

درس حرفه و فن

پایخ درست را با علامت (X) مشخص کنید.

- ۱- کدامیک از مولدهای زیر انرژی حرارتی را با انرژی الکتریکی تبدیل می‌کند.
  - ۱- آلبه □ ۲- برموکویل □ ۳- باطری خورشیدی □ ۴- بیل □
- ۲- در موقع بروز بیماری‌های همه‌گیر چه سازمانی به افراد کمک می‌کند.
  - ۱- هلال جمع □ ۲- بهزیستی □ ۳- نیتوبستور □ ۴- سینوزاری □
- ۳- ویژگی به ماهگی کودک چیست؟
  - ۱- دندان درمی‌آورد □ ۲- ترس از حشرات می‌کند □ ۳- تا کلمه‌های محدودی حرف می‌زند □ ۴- آهسته‌آهسته می‌بوید □
- ۴- در کارهای صنعتی بیشتر از چه صافیهایی استفاده می‌شود؟
  - ۱- سی □ ۲- کاغذی □ ۳- فلزی □ ۴- پارچه‌ای □
- ۵- در تبدیل انرژی الکتریکی به سایر انرژی‌ها مواد را تبدیل می‌کند.
  - ۱- ع □ ۲- ص □ ۳- م □ ۴- ن □
- ۶- سه سرفه از بیماری‌های میکروبی می‌باشد.
  - ۱- ع □ ۲- ص □ ۳- م □ ۴- ن □
- ۷- رابطه‌ی بین به بعد می‌توان به کودک غذا داد.
  - ۱- ع □ ۲- ص □ ۳- م □ ۴- ن □
- ۸- قبل ساختن زانو در مقابل رطوبت غایب می‌کند.
  - ۱- ع □ ۲- ص □ ۳- م □ ۴- ن □
- ۹- جراح باید آگاهی کامل و کافی از علم ..... داشته باشد.
  - ۱- کودک برای حذف بعضی از ویسهای ..... استفاده می‌کند.
    - ۱- ع □ ۲- ص □ ۳- م □ ۴- ن □
  - ۱۱- بارافین جامد برای ..... کردن کاغذ ..... استفاده می‌شود.
    - ۱- رابوددر همه ..... استفاده می‌کند.
      - ۱- ع □ ۲- ص □ ۳- م □ ۴- ن □
    - ۱۲- عسل استفاده از ترانسفورماتور (فریبده) را در انتقال برق توضیح دهید.
      - ۱- ابعاد روبوش غایب سیم برق را نام ببرید.
        - ۱- چه بیماری به پزشک متخصص مغز و اعصاب و روان مراجعه می‌کند. (۴ مورد)
        - ۱۶- کودک نارمانی که تنها با سیر مادر معده می‌کند به چه ویسمن‌ها و موادی احتیاج دارد؟
        - ۱۷- پداف به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ از مواد اولیه پدافها

۲ مورد نام ببرید.

- ۱۸- توکلای چیست توضیح دهید.
  - ۱- در کدام زمانهای موتور است که هر دو درجه بسته است؟
  - ۲- وظیفه میل لنگ را بنویسید.
  - ۳- وسیله‌ای که درجه‌ها را باز می‌کند... نامیده می‌شود که بازه هر درجه یک ..... دارد و وسیله ..... یا ..... به میل لنگ وصل می‌شود.
  - ۴- از فواید بسته‌بندی علبه سه مورد را بنویسید.
  - ۵- کمپاین چه کارهایی را با هم انجام می‌دهد؟
  - ۶- مولد برق را تعریف کنید.
  - ۷- دستگاهها و ماشین آلات صنعتی معمولاً با چه ولتاژ و چه جریان کاری کار می‌کنند؟
  - ۸- حرارت کوره‌ای ۴۰۰ درجه سانتیگراد است تا چه وسیله‌ای اندازه‌گیری شده؟ با درجه حرارت فوق این وسیله چند میلی‌ولت برق تولید کرده است؟
  - ۹- فرق توربین و ژنراتور را بنویسید.
  - ۱۰- از بیماری‌های زیر دو مورد میکروبی است آن دو مورد را بنویسید.
    - ۱- تب، تب مریغان، دیفتری، فلج اطفال، حصه، هاری، کزاز
    - ۱- ..... ۲- .....
  - ۱۱- بیماری موضعی را با ذکر یک مثال تعریف کنید.
  - ۱۲- سازمان انتقال خون بحر خون کامل فرآورده‌های دیگری مانند ..... و ..... در اختیار بیماران می‌گذارد.
  - ۱۳- در کارهای صنعتی بیشتر از چه نوع صافی استفاده می‌شود؟ چرا؟
  - ۱۴- به آب غلیظ شده چغندر قند قدری ..... می‌افزایند تا آب غلیظ شده بصورت ..... درآید.
  - ۱۵- در ستون تقطیر جزء به جزء چه کاری انجام می‌شود؟
  - ۱۶- کاربرد چه گازی تولید می‌کند و گاز تولید شده بجه کار می‌آید؟
  - ۱۷- دو مورد از موارد استفاده بارافین جامد را بنویسید.
    - ۱- ..... ۲- .....
  - ۱۸- مواد خام مصنوعی بدو گروه تقسیم میشوند. آندو گروه را بنویسید.
    - ۱- .....
    - ۲- .....

آموزش و تفهیم مبناهای غیر از ۱۰ به دانش آموزان همیشه با مشکلاتی روبرو بوده است. آقای حسین تربلانی روش تدریس مدرسی برای آموزش این مفهوم را طراحی کرده اند. از ایشان برای تنظیم این مقاله متشکرم.

حسین تربلانی

سرگروه ریاضی راهنمایی اصفهان

روش آموزش مبناهای غیر از ده در دوره راهنمایی

نوشتن یک عدد در مبناهای غیر از ۱۰ در حقیقت همین تنظیم جدول ارزش مکانی است. فرض کنید می خواهید عدد ده را رسمی بنویسید. در مبناهای آموزشی آموزش دهید. برای این کار روی تابلوی کلاس در جدول زیر می نویسیم:

۲۴ یکی ۱ دسته ده تایی و ۴ تا یکی

صدتایی	ده تایی	یکی
	۲	۴

و بالاخره از آنها می خواهیم عددی چهار رقمی مانند ۱۳۷۲ را بسط دهیم.

هزار تایی	صدتایی	ده تایی	یکی
۱	۳	۷	۲

در دوره راهنمایی از دانش آموزان می خواهیم ارزش مکانی ارقام در هر ستون را نسبت به ستون سمت راستش مقایسه کنند. سوال می کنیم که ارزش مکانی هر رقم چند برابر رقم سمت راستش است؟

سوال می کنیم از قایم که برای نوشتن عددها در ستون ده کار می رود چندان هستند؟ آنها را روی تابلو می نویسیم:

۹ و ۲ و ۱ و ۰

از دانش آموز دیگری می خواهیم که عددهای رسمی مانند ۵۴۲ را در جدول ارزش مکانی بنویسد.

۵۴۲ یعنی ۵ دسته صدتایی، ۴ دسته ده تایی و ۲ یکی.

صدتایی	ده تایی	یکی
	۴	۲
۵		

تعلیمک دانش‌آموزان این رفتار را با عدد «۱۰» که میانه است مقایسه می‌کنیم تا خودشان به این نتیجه برسند که هر یک از این اعداد از میانه کوچکتر است.

حالا اگر بخواهیم عدد سه‌رقمی را به دسته‌های ۳ تایی تقسیم کنیم به گانه میانه را «۳» انتخاب کرده به و بخش دیگری که عدد «۱۰» را عدد معمولی داشت اکنون به شهادت عدد «۳» گذریم به معنی ۱ می‌خواهیم عدد دایره‌های زیر را در ۳ مساوی تقسیم کنیم این دایره‌ها را سه به سه دسته بندی می‌کنیم بعد جدول زیر را شکل می‌دهیم.

سه تایی	یکی
۱	۲

چند دسته سه‌تایی و چند یکی داریم؟
 جواب می‌دهند ۱ دسته سه تایی و ۲ یکی داریم.
 برای اینکه این عدد یادآورده اشتباه نشود می‌نویسیم «۱۲» و می‌خواهیم یک دو در مساوی ۳
 مثال ۲ تعداد ستاره‌های زو به زو چند است؟ جواب می‌دهند ۶ تا
 یعنی ۲ دسته سه‌تایی و ۰ یکی این مطلب را به صورت زیر نمایش می‌دهیم

پ ۲۰

سه تایی	یکی
۲	۰

مثال ۳: تعداد نقاط زیر چند است؟ ۱۴ تا می‌خواهیم عدد ۱۴ را در ۳ مساوی تقسیم

ابتدا ۴ دسته سه‌تایی و ۲ یکی داریم، ولی با توجه دادن دانش‌آموزان به جدول ارزش مکانی از رقم در میانه «۳» ۱ دسته سه‌تایی و ۲ یکی داریم.
 می‌نویسیم «۱۱۲».

سه تایی	سه تایی	یکی
۱	۱	۲

بعد از حل کار در کلاسهای صفحه ۴۴ توسط دانش‌آموزان و رفع اشکالات احتمالی آنها از دانش‌آموزان سؤال می‌کنیم که آیا می‌توانید نمایش معمولی عددهایی که در میانه ۳ نوشته‌ایم به دست آورید؟

اگر خودشان بتوانند روی تابلو عملیات مربوط را انجام دهند هر مثال توسط یکی از دانش‌آموزان حل می‌شود و اگر نتوانستند مجدداً به مثالهای ۱، ۲ و ۳ برمی‌گردیم و با توجه به جدول ارزش مکانی رفتار در میانه ۳ می‌نویسیم.

$$\text{تعداد دایره‌ها} = 5 = 1 \times 3 + 2 = \text{پ} (۱۲)$$

$$\text{تعداد ستاره‌ها} = 6 = 2 \times 3 + 0 = \text{پ} (۲۰)$$

$$\text{تعداد نقاط} = 14 = 1 \times 9 + 1 \times 3 + 2 = \text{پ} (۱۱۲)$$

و به این ترتیب راه دست آوردن نمایش معمولی اعداد را یاد می‌گیرند. دانش‌آموزان کار در کلاسهای صفحه ۴۵ را حل می‌کنند. معلم راهنمایی می‌کند.
 اگر دانش‌آموزان این صفحه را خوب یاد گرفتند آموزش مرحله بعد را شروع می‌کنیم.

به دانش‌آموزان می‌گوئیم همیشه اعداد کوچک بسازند که به سادگی بتوان با رسم شکل و دسته‌بندی کردن آنها سه‌تایی غیر از ده

حالا بگویند در ۲۳ چند تا یکی، چند تا چهار تایی و چند تا شانزده تایی هست؟ در حالی که جواب می‌دهند ارفاق را در جدول نوشته و عدد را سه بار صورت می‌نویسند.

$$۲۳ = (۱۱۳)$$

آیا این عدد را می‌توانید بخوانید؟ سه بیست و سه برابر است با یک، یک، سه در مبنای چهار.

توضیح می‌کند اکنون که روش کار را یاد گرفتید می‌توانید بدون رسم شکل و خلاصه نوشتن تقسیمها عددی را در مبنای خواسته شده غیر از ده بدست آورید.

مثال ۲: ۴۵ را در مبنای ۴ بدست آورید.

$$۴۵ = (۳۳۱)$$

$$\begin{array}{r} ۴۵ \quad | \quad ۴ \\ -۴ \quad | \quad ۱۱ \quad | \quad ۴ \\ \hline ۰۵ \quad | \quad ۸ \quad | \quad ۲ \\ -۴ \quad | \quad ۳ \quad | \quad \text{چهار تایی} \\ \hline ۱ \quad | \quad \text{یکی} \end{array}$$

دسته شانزده تایی ۲
چهار تایی ۳

دانش آموزان کار در کلاسهای صفحه ۴۶ را حل کنند.

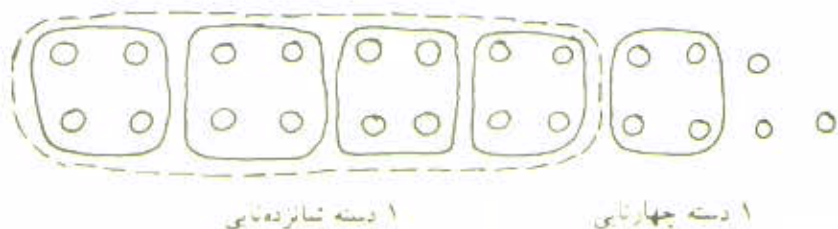
معلم نیز آنها را راهنمایی می‌کند.

در توضیح صفحه ۴۷ این نکته قابل ذکر است که چرا چراغهای روشن یا خاموش را برای مبنای ۲ بکار برده، دلیل آنرا از دانش آموزان می‌خواهیم. اگر نتوانستند پاسخ درست را بگویند از آنها سؤال می‌کنیم:

برای نوشتن اعداد در مبنای ۲ از چه ارفاقی استفاده می‌شود؟ می‌گویند ۰ و ۱.

این مطلب را در حل آخرین کار در کلاس صفحه ۴۶ یاد گرفته اند.

می‌گوئیم چند رقم است؟ جواب می‌دهند ۲ رقم. توضیح می‌دهیم اگر چراغی را در نظر بگیریم روشن یا خاموش است و حالت سوئی ندارد. ارفاق عده‌های در مبنای دو بر بیش از دو رقم نمی‌تواند باشند. دانش آموزان کار در کلاس صفحه ۴۷ را در کلاس و تمرینهای آنرا در منزل می‌نویسند و حل می‌کنند.

بسیم بنابراین با راه حل مناسبی آشنا می‌شوید.

ابتدا عدد کوچک دورقمی را با رسم شکل و دسته بندی کردن

ارفاق تقسیم به دانش آموزان یاد می‌دهیم.

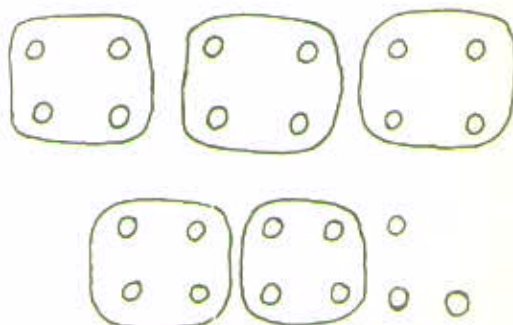
مثال ۱: عدد ۲۳ را در مبنای ۴ بدست آورید.

در اولین مرحله از دانش آموزان می‌خواهیم که جدول ارزش مکانی ارفاق در مبنای ۴ را مدنظر داشته باشند و آنرا رسم کنند.

$$\begin{array}{r} ۲۳ \quad | \quad ۴ \\ -۲۰ \quad | \quad ۵ \quad \text{دسته چهار تایی} \\ \hline ۳ \quad | \quad \text{یکی} \end{array}$$

باید ببینیم در ۲۳ چند تا چهار تایی و چند تا یکی هست؟ چه کاری باید بکنیم؟ جواب می‌دهند تقسیم.

با کمک خواستن از دانش آموزان تقسیم را انجام داده و دور هر چهار دایره یک خط بسته می‌کشیم تا ۵ دسته چهار تایی و سه یکی را مشاهده کنند.

حالا باید ببینیم در ۵ دسته چهار تایی چند دسته ۱۶ تایی و چند چهار تایی وجود دارد.

برای اینکار تقسیم دومی را انجام داده و روی شکل نیز یک دسته ۱۶ تایی مشخص می‌کنیم (مرحله نهمه مجسمه)

$$\begin{array}{r} ۵ \quad \text{دسته چهار تایی} \quad | \quad ۴ \\ -۴ \quad | \quad ۱ \\ \hline ۱ \quad \text{دسته شانزده تایی} \quad | \quad ۱ \quad \text{دسته چهار تایی} \end{array}$$

در مقاله زیر به نقش فعال دانش‌آموزان در آموزش ریاضی، نفوذ قدرت پیش‌بینی دانش‌آموزان در درس ریاضی و ارائه مطالب متناسب با توان ذهنی دانش‌آموزان اشاره شده است. از آقای حمید کلایی برای نظمه و ارسال این مقاله متشکریم.

کلاس ریاضی

خشک

یا

فعال

حمید کلایی، دبیر ریاضی
مجتمع آموزشی نلانس

اغلب کلاس ریاضی، برای دانش‌آموزان، کلاسی خشک، بی‌روح و ملال‌آور است. و آنها مجبورند سال‌های سال عمر خود را بدون بهره‌چندانی در این کلاس‌ها تلف کنند. علت چیست؟ مسلماً نحوه آموزش ریاضی یکی از دلایل است. عده اسخاد انگیزه در دانش‌آموزان که در امر یادگیری حائز اهمیت است. بایستی مفاهیم ریاضی را بصورتی اساسی و بسانی به دانش‌آموزان عرضه کرد تا یادگیری واقعی صورت پذیرد و نه دانش‌آموزان آموخت که از حفظ کردن مطالب ریاضی بدون فهم دقیق آنها جداً خودداری کنند. متأسفانه به این موضوع کمتر توجه میگردد و دانش‌آموزان طوطی‌وار مطالب را حفظ می‌کنند و در امتحانات نسیر (چون اغلب سوالات ارزیابی صحیحی از یادگیری واقعی دانش‌آموزان بعمل نمی‌آوردند) کم و بیش موفق هستند و این روش باعث می‌شود که در آینده فاجعه بهبار آید. منالی بز نیمه!

اکثر دانش‌آموزان پس از اتمام دوره ابتدایی وقتی به مقطع راهنمایی وارد میشوند حدود نیمی از مسائل ریاضی دوره ابتدایی را

نمی‌توانند حل کنند و متأسفانه این مشکل عظیم برای دبیران راهنمایی ایجاد کرده است همه میدانیم که از خصوصیات بارز درس ریاضی زنجیری بودن و ارتباط تنگاتنگ مطالب آن است یعنی مطالب جدید بر پایه درس قبلی استوار شده‌اند لاجرم اگر زیر بنا و شالوده این یادگیری سُست باشد طبیعی است که انتظار از یادگیری مطالب جدید اگر غیر ممکن نباشد حداقل کاری شاق خواهد بود.

تجربه نشان میدهد که دانش‌آموزان، ریاضیات را بر اساس فعالیت‌های خود بهتر درک می‌کنند تا با گوش دادن به معلم. بنابراین در تدریس ریاضی حالتی است معلم از دانش‌آموزان کمک بگیرد تا آنها در یادگیری مفاهیم اساسی و فعال در کلاس باشند. از جمله نکات مهم تربیت پیش‌بینی کردن را در دانش‌آموزان تقویت کنیم. از آنها خواسته شود که در مورد راه حل یا نتیجه مسائل حدس بزنند. محول جورج بولیا دانش‌آموزی که حدسی را ارائه میکند در واقع خود را به آن وابسته کرده است. حیث و احساس او درگیر و فرضیه اوست و با بی‌صبری در انتظار آن است که ببیند حدس او درست است یا نه. و با اشتباه به سرخوش مسئله و کار کلاس علاقمند میشود و در آن لحظه‌ها هیچ چیز دیگری نظر او را جلب نمی‌کند.

حدس منطقی کمک بسیاری در صحت جواب مسائل می‌کند و می‌توان بصورت یک باز خورد از آن استفاده کرد.

مسئله: در سالن امتحان، در هر ردیف ۶ صندلی در ۲۰ ردیف چیده شده است، چنانچه در هر ردیف ۱۰ صندلی بچیب چند ردیف می‌شود

$$6 \times 20 = 10 \times x$$

$$x = \frac{6 \times 20}{10} = 12$$

تعداد ردیف

اگر دانش‌آموز در مسئله بالا به این واقعیت رسیده باشد که هر چند تعداد صندلی‌ها در هر ردیف بیشتر شود تعداد کل ردیف‌های چیده شده باستی کمتر شود. طبیعی است که در فرمولها غرق نمی‌شود و چنانچه جواب مسئله جوابی غیر عادی بود در پی علت آن بر می‌آید. یا در مسئله زیر می‌توان دقیقاً پیش‌بینی کرد، مقدار مسافتی را که لانه طی می‌کند از مریه بیشتر است چون لانه در یک ثانیه مسافت بیشتری را طی می‌کند و دانش‌آموزان باستی قبل از حل مسئله به این نکته توجه داشته باشند.

مسئله: مریه و لاله در ۱۰۵ متری هم هستند مریه در هر ثانیه ۶ متر به طرف لانه می‌دود و لاله هر ثانیه ۹ متر به طرف مریه می‌دود.

حساب کنید مسافت‌هایی که هر کدام از آنها طی می‌کنند تا به هم برسند.

$$6 \times 9 = 15$$

مدتی که طول می‌کشد به هم برسند

$$105 \div 15 = 7$$

$$7 \times 9 = 63$$

$$7 \times 6 = 42$$

مسافت طی شده توسط مریه

که جوابها با پیش‌بینی مطابقت دارند.
یکی از مشکلات آموزشی ما این است که دانش‌آموزان را نسبت به کتاب بیگانه می‌کنیم و یاد دادن جزو یک کمک آموزشی و سوالات بیجوده حجم عظیمی از اطلاعات را به خوردن آنها می‌دهیم و باعث زدگی و عدم اعتماد به نفس آنها از درس می‌شویم البته جزو یک آموزشی و سوالات اضافه زمانی موثر می‌افتد که دانش‌آموزان از خواندن دقیق و تحلیلی کتاب و حل مسائل آن ریزه آورده و می‌توان به کسانی که علاقه و استعداد بیشتری دارند مطالب متنوع‌تری ارائه داد و هر مطلب را با دیگر مثالهایی بیشتر توضیح میدهم.

فرض کنید دانش‌آموزی که اطلاعات ریاضی او در سطح پنجم دبستان است را به کلاس دوازدهم راهنمایی و با او راه کلاس سوم ابتدایی ببریم. یادگیری او در این کلاس‌ها تقریباً صفر است. در حالت اول عدم اعتماد به نفس در او بوجود می‌آید و در حالت دوازدهم حسابی بی‌حوصلگی و خستگی می‌کند. بنابراین باید اطلاعاتی را که به یاد گیرنده میدهم فقط تا حدودی از اطلاعات قبلی او بیشتر باشند و نهایتاً حد اکثر انتقال اطلاعات و یادگیری صورت می‌پذیرد.

چه لزومی دارد که ما فرضاً در کلاس اول راهنمایی مسائل را بگونه‌ای بیجوده مطرح کنیم که در حد کتاب دوازدهم راهنمایی است یا اصلاً مسائلی عنوان شود که در کتاب دوازدهم راهنمایی سخت‌تر از پیش آمده است.

عجیب است که عده‌ای اطلاعات خود را خواسته یا ناخواسته به رُخ شاگردان می‌کنند، گویا ناورد دارند زمانی نسبی خود حصول دانش‌آموزان بودند و جقدر احتیاج داشتند که به آنها کمک شود. بنابراین جهت ایجاد اعتماد به نفس بیشتر و علاقه باید تا یک روش صحیح: اطلاعات را به دانش‌آموزان عرضه کرد.

در مقاله زیر ضعف در ادبیات به عنوان عاملی در غده درک صحیح صورت مسائل ریاضی و سبباً ضعف در ریاضی عنوان شده است که نکته مهم و صحیحی است. از آقای امیرحسین آشنا نگارنده این مقاله متشکریم.

مشکل چیست؟

امیرحسین آشنا

ریاضیات یا ادبیات؟

بالاخر بیان کرده‌ام نویسی سخن را خواهد رساند. چرا که به وارگان سایه دانش آموز نزدیکتر است.

در این کوبه سخن، بحث بر آن نیست که فرهنگ لغات هر گروه چیست، بلکه بحث بر آن است که چگونه از ادبیات، وسیله‌ای مناسب برای تسهیل آموزش ریاضیات بنا کنیم. بسیاری از موقع، آزمونهایی سرنگار کرده‌اید و در پایان مسووجه شده‌اید که دانش آموزان در برخی سوالات، مشکل حل مسئله ندارند بلکه سوال را متوجه نشده‌اند. اگر چه به نظر دبیران، سوال کاملاً گویای مطلب است. این عدم تفاهم میان معلم و دانش آموز از چند عامل بیرون نخواهد بود. الف) دانش آموز لغات ناآشنایی در سوال می‌بیند و نا توجه به غده فهم این لغات قادر به

فهمی از عنوان مسووقیت در حیطه آموزش استفاده صحیح از ادبیات است. ب) دانش نگاری بر پایه مهمی است که می‌تواند آموزشی مفید و قابل استفاده برای گروه سنی از آن منفعی حاصل گرفته دهد. ج) دانش آموزان در مقاطع مختلف، فرهنگ لغات خاصی برای خود دارند. برای مثال در مقطع ابتدایی مفهوم کمترین و بیشترین، در مقطع راهنمایی مفهوم حداقل و حداکثر و در مقطع دبیرستان، همین مفاهیم با می‌نیم (Min)، و ماکزیمم (Max) بیان می‌گردد. می‌بینیم که در سه گروه سنی یک مفهوم یا سه عنوان مطرح می‌گردد و از این نمونه‌ها بسیارند. اگر اصطلاح مقطع بالاخر برای مقطع پایین برسان گردد، مفهوم خواهد بود. اما اگر همان اصطلاح، مقطع دبیر برای مقطع

دبیرستان هر تدریس اجاره دهه در یک فرصت کوتاه دانش آموزان درس را چینی می‌پارگو کنند و آن هنگام است که مسووجه می‌سویبه لغاتی که بکار برده به حضور به زبان دانش آموزان نزدیکند.

به مشکل جدتر آن است که دانش آموز جوان سوال را می‌داند اما به هنگام بگرمین ذهنیت خود به سبب بزرگ سر می‌خورند نیز دروسی مانند تاریخ، جغرافیه، علوم، فیزی این مشکلات دو حدان است.

درک صورت مسئله نمی‌باشد.

این پدیده از دو امر سرچشمه گرفته است. اولاً آنکه او در درس ادبیات ضعیف است و معنی لغات را بطور کاربندی نمی‌داند و با آنکه املای ضعیفی داشته و قادر به درک نیست.

حل این مشکل جز به دست توانای دبیران محترم ادبیات غیرممکن است. آنان قادرند دانش آموز را به سوی فراگیری لغات و معانی آنها در جملات سوق داده و فواین املایی را برای دانش آموز تفهیم نمایند.

ثانیاً آنکه لغات بکار برده شده در سؤال برای او ناآشنا هستند و در فرهنگ لغات سی او جایی ندارند. حل این مشکل به دست دبیر درس مربوطه است. چرا که او باید بر فرهنگ لغات گروه سنتی تسلط بوده و از به کار بردن کلمات خارج از محدوده مقطع، جداً خودداری نماید و تسلط بر این فرهنگ حزب بودن در میان بچه‌ها به دست نخواهد آمد.

در پایان هر تدریس اجازه دهید در یک فرصت کوتاه، دانش آموزان درس را برای هم بازگو کنند و آن هنگام است که متوجه می‌شوی، لغاتی را که به کار برده‌ایم چقدر به زبان دانش آموزان نزدیک‌اند.

بچه‌ها زبان همدیگر را بهتر از زبان ما بزرگترها می‌فهمند. از زبان بزرگترها هم آن قسمتهایی را دوست دارند که به فرهنگشان نزدیکتر است. لذا می‌بیم تدریسهایی که با انجام نمایش صورت می‌پذیرد، از موفقیت چشمگیری برخوردار می‌باشند.

ب) دانش آموز، منطق مسئله را درک نمی‌کند تا با آن منطق به نوشتن الگوریتم مبادرت ورزد. این مورد نیز ناشی از ضعف ادبیات دانش آموز است. چرا که او باید پیوند میان جملات را بیابد تا منطق سؤال را درک کند.

اینجاست که اهمیت درس ابتدا در برنامه درسی دانش آموزان مشخص می‌گردد.

دانش آموز در آشنایی گوشتد آنچه را در ذهن خود دارد به رشته تحریر در آورد. با این شرط که جملات و کلمات ارتباطی منطقی با یکدیگر داشته باشند.

مشکل حادتر آن است که دانش آموز جواب سؤال را می‌داند اما به هنگام نگارش ذهنیات خود به سستی بزرگت بر می‌خورد. در دروسی مانند تاریخ، جغرافیا، علوم، دبیری و... این مشکلات دو چندان است.

او رشته‌ای از کلمات را در ذهن دارد که همه در ارتباط با موضوع هستند. اما او نمی‌تواند این کلمات را به گونه‌ای بنویسد که هدفش را برساند.

باز دیگر به کلاس آشناسازی می‌گردیم و راه حل این مشکل را سیر در آنجا جستجو می‌کنیم.

دانش آموز ما در کلاس آشناسازی گوشتد تا آنچه در ذهن دارد به رشته تحریر در آورد و این معله آشناست که در همانسبهاش قدمهایی دانش آموز را در این راه استوارتر می‌سازد و مشکلات او را در دروس دیگر کاهش می‌دهد.

آمار نشان داده است، دانش آموزانی که در درس ادبیات ضعیف هستند، در دروس دیگر نیز به سبب ضعف خواهد داشت و این بدان علت است که واسطه میان او و فراگیری و سنجش، چیزی جز ادبیات نیست.

همان طور که در ابتدای بحث بیان گردید، دانستن فرهنگ لغات دانش آموزان و صحبت کردن به زبان آنان در آموزش صحیح و گیرایی آنان، در صد بالایی را به خود اختصاص می‌دهد.

مباحثه درسی سیر کمک بسیار زیادی در تفهیم موضوع خواهد کرد. چرا که اگر دانش آموز با زبان خودش درس را بازگو کند،

سعی می‌کند بر درس مسلط گردد تا آنکه سؤالات افراد گروه را پاسخگو بوده و در ضمن بتواند نسبت به دوست دیگری درس را بهتر بیان کند.

در ارزشیابی نیز استفاده از کلمات مناسب، گذاشتن علامت نگارشی و کوتاه بودن سؤالات بسیار کمک خواهد کرد.

رعایت علامت نگارشی در سؤالات امتحانی، به خواننده مطلب و در نتیجه به تفهیم موضوع کمک بسیار زیادی می‌کند.

باز به دیده‌ایم که سالگذاشتن یک علامت سؤال، دانش آموز قسمتی از سؤال را به حساب نیآورده است. به این بهانه که در پایان جمله پرسشی علامت سؤال می‌گذارند و اگر معنی قصد سؤال داشت در اینجا علامت سؤال را می‌گذشت.

طولانی نبودن سؤال نیز به حل مشکل باری می‌رساند. چرا که اگر سؤال طولانی باشد، یافتن ارتباط منطقی میان جملات باری دانش آموز مشکل خواهد بود و در پاسخگویی به آن دچار مشکل خواهد شد. بسیار مشاهده شده است که در پاسخ به سؤالاتی که چند قسمت دارند، دانش آموزان، یک یا دو قسمت آن را از قلم می‌اندازند و این بدان علت است که ذهن دانش آموز هنوز توانایی آن را پیدا نکرده است تا در یک لحظه فکر خود را در چند قسمت متعزک نماید. لذا پیشنهاد می‌گردد در سؤالات چند قسمتی، فاصله‌ای منطقی میان سؤالات منظور گردد و از کنار هم نوشتن و تکیه در نوشتن، خودداری شود خواندن سؤالات در جلسه امتحانی نیز به باری دانش آموز می‌شد.

و به او می‌فهماند که چگونه به پاسخ دست یابد. در پایان، ذکر این مطلب لازم است که مسئولین محترم، به سعادت ادبیات در مدارس عاریت بشری داشته و از افرادی محقق و کارکنان در این زمینه استفاده نمایند.

در این زمینه استفاده نمایند.

در این زمینه استفاده نمایند.

درس ریاضی و رسم

۷- روی دستگاه مختصات از نقطه $A = \left(\frac{3}{2}, \frac{2}{3} \right)$ بردار $\vec{a}$ بردار $\vec{b}$ را رسم کنید و جمع متناظر آن را بنویسید.

۸- الف: عبارات جبری مقابل را ساده کنید. (با راه حل)

$$2x^2 + 5x - 2x(x-3) - 6 =$$

ب. این عبارت را به صورت حاصل ضرب دو عبارت جبری بنویسید.

$$8xy + 4x^2 =$$

ج. معادله زیر را حل کنید. $\frac{3}{4}x - \frac{5}{4} = \frac{1}{4}$

۹- نمایش مجموعه $A = \{x \mid -2 < x < 2\}$ را روی محور عدد مشخص کنید.

۱- الف: در مجموعه $A = \{1, 11, 21, 31, 41, 51\}$ چند عدد اول وجود دارد؟

ب. در این مجموعه $B = \{11, 13, 23, 33, 43\}$ چند عدد مرکب وجود دارد؟

۲- حاصل عبارتهای زیر را به صورت عدد بنویسید.

$$5^2 \times 5^3 =$$

$$10^2 \cdot 2^3 =$$

$$\frac{2^2 \cdot 5^2 \cdot 3^2}{5} =$$

۳- عدد ۲۹۵ تا یک رقم اشتراک کمتر گرفته شود. معادله مشخص کنید.

۴- حاصل هر عبارت را به ساده‌ترین صورت بنویسید.

$$1) \quad 2 \cdot 7x - 3 \cdot 2x =$$

$$2) \quad \left[\frac{3}{4} - \frac{3}{5} \right] \cdot \frac{5}{4} =$$

۵- اعضای مجموعه A را مشخص کنید.

$$A = \{x \mid 16 \leq x \leq 18\}$$

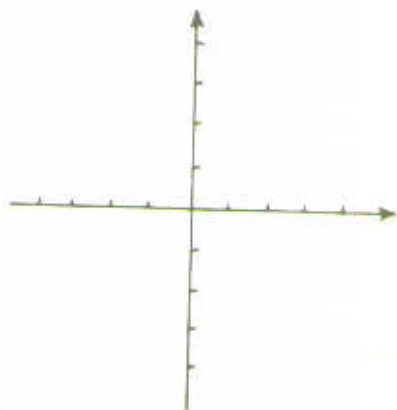
$$B = \{-4, -5, -6, -7, -8\}$$

ب. مجموعه B را به صورت دیگر بنویسید.

۶- توجه به بردارهای $\vec{a}$ و $\vec{b}$ مختصات بردار $\vec{a} + \vec{b}$ را بنویسید.

$$\vec{a} = 2\vec{i} - \vec{j} \quad \vec{b} = 5\vec{i} + 2\vec{j} =$$

۱۰- الف: خط l به معادله $\frac{1}{3}x + 2 = 0$ را در یک دستگاه مختصات رسم کنید

۱۵- ب: شیب خط به معادله $2y - 3x + 8 = 0$ را بدست آورید.
 ج: l را به قسمی تعیین کنید که خط به معادله $2y - 3x = h$ از نقطه $A = \begin{pmatrix} -1 \\ 5 \end{pmatrix}$ بگذرد.
 ۱۱- دستگاه زیر را حل کنید.

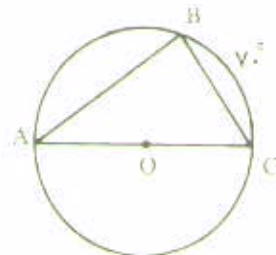
$$2x + 2y = 3$$

$$x - 2y = 3$$

۱۴- لغات پنج درس دانش آموزی به ترتیب ۱۹، ۱۷، ۱۵، ۱۲، ۱۰، ۷، ۵، ۲، ۱ بوده است. میانگین لغات او را حساب کنید

«همیشه»

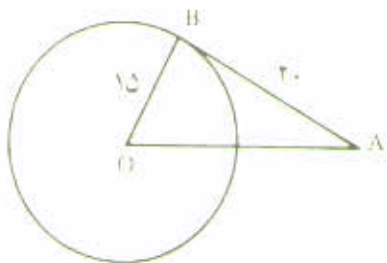
۸- در شکل مقابل O مرکز دایره و AC قطر آن است. $\hat{A}$ یک زاویه مرکزی و $\hat{C}$ یک زاویه محیطی نام ببرید.

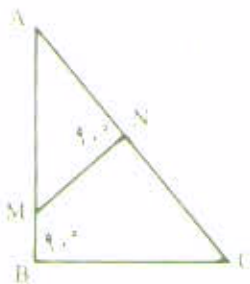
ب: زاویه $\hat{C}$ چند درجه است؟ چرا؟

ج: کمان AC چند درجه است؟ چرا؟

۲- پاره خطی به طول ۴ سانتیمتر رسم کنند و آن را بوسیله رسم به ۳ قسمت مساوی تقسیم کنند.
 ۳- در شکل مقابل پاره خط AB به طول ۲۰ سانتیمتر بر

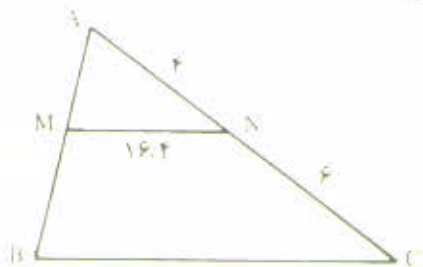

۴- با توجه به شکل الف، چرا دو مثلث ABC و AMN متشابهند

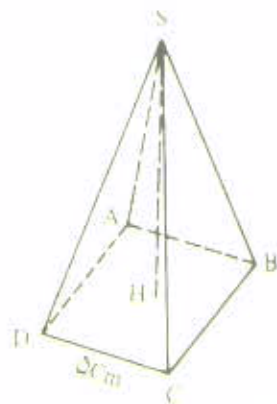

۷۵- ب: تناسب بین اضلاع را بنویسید

۵- در شکل مقابل MN موازی BC رسم شده است طول BC را بدست آورید.

۶- فاعده هرمی مربعی سه به ضلع l - سمتر گزینده هر 12 - سمتر باشد حجم هر چندتر است افرمول حجم را بنویسید

سخنرانی دکتر حبیب آقایی در خصوص هنر، استاد محترم دانشگاه است که برای معلمان هنر استان تهران در سالن مجتمع دانشگاهی هنر ایراد کرده اند. نظر به اهمیت مسائل مطرح شده، جهت سنده عمومی معلمان هنر سراسر کشور عیناً درج می‌شود.

هنر و فولکلور

دکتر حامد عناصری

فولکلور (Folk - lore)، واژه‌ای است فرنگی که معادل فرهنگ عامه، فرهنگ مردم، دانش‌های عمومی و... به کار رفته است. در ماه ژوئیه سال ۱۹۸۵، جلسه‌ی کمیته کارشناسان یونسکو جهت بررسی شیوه‌های حفظ و حرمان از فولکلور تشکیل گردید و صاحب نظران آن کمیته، تعریف و توضیح خاصی برای واژه فولکلور در نظر گرفتند و گفتند:

«... فولکلور، محصول خلاقیت گروه‌ها یا افرادی است که بر مبنای «سنت» و برای «جمع» به وجود می‌آید. می‌توان فولکلور را تسلیور خواسته‌های جامعه و بیان مناسبی برای «هویت فرهنگی و اجتماعی» آنها به شمار آورد. ارزش‌های فرهنگ عامه به صورت کلامی و از راه تقلید یا با سایر روش‌ها، منتقل می‌شود. اشکال تجلی آن شامل: زبان، ادبیات، موسیقی، رقص، بازی، اسطوره و افسانه‌ها، سنن، شعایر، صنایع دستی، معماری و سایر هنرهاست.»

— به منظور حفظ و نگهداری سنن فولکلوریک، باید مطالعه فرهنگ عامه را به برنامه‌های آموزشی و مواد آموزشی افزود، چرا که فرهنگ عامه در جلوه‌های گوناگون خود، سخنی از میراث فرهنگی بشر را تشکیل می‌دهد.

شایدان دگر. پس که از سوی کعبه
 کارستان بونکو. تا کیه شده بود که
 به منظور حفظ و نگهداری سن
 فولکلوریک، باید مطالعه فرهنگ عامه را به
 برنامه درسی و مواد آموزشی افزود، چرا که
 فرهنگ عامه در جلوه‌های گوناگون خود،
 بخشی از میراث فرهنگی بشر را تشکیل
 می‌دهد و در حقیقت موزه‌ای زنده از تمدن را
 پدید می‌آورد.

هر چند بین تعریف و توضیح، جامع و مانع
 نیست، اما هر حال مضمون بحث منتهی به
 فرهنگ عامه را می‌رساند.

می‌توان گفت فولکلور، فرهنگ خودی
 است. با مشخصات و مختصات بومی. فولکلور
 یکسانه نیست و سندی بومی است. یا هم،
 سن و لفظ خاصی دارد، اما در بیخ که در
 ساخت این بحث، گواهی می‌کنیم و جای
 باقی است که امروز بین فرهنگ غنی آیه
 فولکلوریک فرودمان «ایران زنده» است.
 روزگاری اوقات فراغت کودکان را به تفل و
 سبات قصه و قصه‌گویی شیرین و پسران
 می‌ساختیم، «اللابی» وسیله خوشنمایی و
 از بخشی کودکان تا آرام بود. سردر منقش
 حمامها با نقش و تصویر رستمی که سینه ستر
 بود و پهلوانگه دیو سپید را می‌شکافت، مزین
 بودند. گرچه این تصاویر، رستمهای سردر
 حمامها بودند و نقاشی پال رخس و کوبال رسته
 را به گرافه ترسیم کرده بود، اما نظر طفلان
 گریزنا و فراری را از گرمابه‌ها به خود جلب
 می‌کرد که «آری! اگر من مارک به زیر کبسه زبر
 دلاک بسیاری و با صابون عطری سر و تن
 بشوی، تو گویی رستم دستان می‌نوی بلنتی و
 کشتی به جریب جسم تو راه نمی‌یابد»

آری، سردر حمامها منقش بودند، دیواره
 سردخانه‌ها به تصاویر نکو منظور آن ملک سیما
 آراسته بودند، دروازه‌ها نقش‌دار بودند، شمایل

گردانها، دیوار شکسته گذرگاه‌ها را به نقش
 گردان و رزم‌آوران زینت می‌دادند. سوسیلان و
 نوجهها، تصویر دو شیر غرآن را بر سردر
 زورخانه‌ها می‌دیدند و به هوس می‌زدند.
 مکتب‌ها در مکتب‌خانه‌ها به شیوه
 تصویری، زبر و زبر و بیش و دوزبر و دوزبر و
 دو پیش را بر لوحه کودکان مکتبی می‌نوشتند.
 کت چپ سنگی، تصویر رستمی از سمرغ و
 پرورش زال زرد در کوه قاف را نشان
 می‌دادند. مکتب‌ها به هنگام عید نوروز در
 کاغذهای طومار مانند، نقش گسل و سلسل
 می‌کشیدند و یا به خط خوش شعری می‌نوشتند
 و به اصطلاح «عیدی سازی» می‌کردند و به

بچه‌ها هدیه می‌دادند تا همه رستن سوپار و
 وزین نسیم و عده بهاری را خیر بدهند و همه از
 این طریق دستخوش و عیدی خودشان را از
 والدین بچه‌ها دریافت کنند. اس عیدی سازی‌ها
 نحسین و سینه مورثی مطالب به شیوه
 تصویری و آشنایی با خط و خطوط بود.
 کودکان هنوز «بچه» و «هور» و «خطی» و
 «کفن» یاد گرفته با این نقاشی‌های دلپذیر که
 نوعی تعلیم از طریق تصویرگری بود، با
 مضامین و مطالب درسی آشنا می‌شدند. و ادب
 و رسوم را درک می‌کردند، پس عجب سب و
 عیب و ایرادی در کنار نیست که مضمون
 گرانقدر کتاب، حال که رحمت می‌کنند و خط

تصویرگری کتب درسی با عناصه به
مضامین فرهنگ عامه، نوعی تدکاب و
داوری زندگی است.

در فرهنگ عامه، مرده هر را در زندگی کسی
سختی را بر سبکی رجحان نمی دهد گاهی
ظیفه گر هستند و زمانی به تمیل، استعاده،
زهر و کبابه مفسود را عنوان می کنند.

عصری کودکان و سوجوان سرزین را است
و این کتابهای درسی تصاحب هر و نیز
می کنند به کلام حق می دهد و فصل کتفه
را به فرهنگ تصویر هم را می سازد. قه و قه
مور را چه فرزند و به عتاب به فرهنگ عامه
به فرهنگ که بوی است و با م فاضلی در بره
بارد است کتاب درسی را تصویر فرماید. برین
فرهنگ می شود تا هر تصویرگری کتاب
رابطه بیگانه داشته باشد به شرط این که
در مر «حق» در باره فرهنگ عامه و سه
کتاب گوی را در خدمت تصویرگری کتاب
مختلف است در کتاب محقق و مطبوعات
کتابخانه ای است. حضور فعال در تصویربرداری
شهری و روستایی و عبادتی و غیره را ساد
برود باید نوح بل به همان رنگی گمان داده
را است به چشم دید و سپس طفل حفظ و رنگ
براسته بود در آفرین و سرزین کتابخانه
روستی را با نمانت کرد و لحظه ای در زمر
سه پلاس عبادتی از مدت تصویربرداری
ان را به فراف. بر گسترگه کتاب کودکان
دستابی باشد. قصه را باید از این قصه گوی
گروه خانه و سرزین زمان نشود و در چند کلام
و تأمل کرد و حساس و در ترف و سپس
و را به تصویر کشید. در این صورت است که

فرهنگ عامه به هر تصویرگری کتاب همبر و

همبر و همبل می شود.

تصویرگری کتب درسی با عناصه به

مضامین فرهنگ عامه، نوعی تدکاب و داوری

زندگی است به کلام حق می دهد و فصل کتفه

فرهنگ بی ثمر نگه نه به موجب غنای

کتاب کودکان در زبان ما گذشته. بلکه نوعی

بیگانگی و غربت کلامی و تصویری به وجود

آورده است.

هر

با امر چه حاجت برود و تصویر است

شعاع خانه پرور ما را که گمراسته است

***

تدحظر در تفسیردی فرهنگ عامه.

مندان فولکلوریک را به دو بخش عمده تقسیم

می کنند.

بخش اول: فرهنگ مادی

بخش دوم: فرهنگ معنوی

الثبات به معناری سنتی و قضایای بومی و

گونه گویی مساکین و ساختمان قدمگاهها،

زیارتگاهها، سقاخانهها، رورخانهها،

کاروانسراها، آب تیارها و حمامها و سبها و

گلدزده و ماسک مقدس و مثل آن همچین

پوشاک و جورک و بر و وسایل و صنایع

دستی و هنرهای بومی، به طور کلی مواد

ملموس و قابل مشاهده و مشاهده عینی که

حوزه های سنتی و بومی دارند. در قلمرو

«فرهنگ مادی» قرار می گیرند اما باورها و

معتقدات و نیایش و نیایش و مد و سجد

و سوگوری و تسکینی و مثل آن به بخش

فرهنگ معنوی مربوط می‌شوند. پس بحاست
 که در ارتباط با فرهنگ عامه و هنر
 تصویرگری کتاب، مصوران محترم با نهفته طرح
 و تصویر از فضاهای سنتی و لباس و اسب و از
 یک سو، و آگاهی و آشنایی به حریم باورها و
 معتقدات از جانب دیگر، به اجابه و بازسازی
 تصاویر در کتابهای آموزشی همت بفرمایند
 می‌توان گفت: مصورسازی، بیان مفاهیم به
 زبان تصویر است. این زبان بیده گوید و رسا و
 منکی به فرهنگ غنی باشد. الله.

گفته اند پس ر ولی سار دگر
 شد مکرر بهر تا کند نظر

پس ادبیات شفاهی و فرهنگ عامه
 می‌تواند آثار بومی در فنر و هنر تصویرگری
 کتاب به وجود آورد، چرا که هنر عامه، یعنی
 تخیلی ترویجی، فکر انسان، بدون هیچ تکلف و در
 نهایت ساده اندیشی، هنری که بر واقعگرایی و
 بسی سربلگی و اندیشه جمعی استوار است.
 هر چند فرهنگ عامه منکی به فرهنگ شفاهی و
 غیر مکتوب است، اما در تمام موارد زندگی
 آشخور و خاستگاه هنرهای متعدد گشته است.
 هنرمندان برخاسته از طبقه و متن مرده هرگز به
 تقاضا و گزافه گویی از سبکی و منکی سخن
 نگفته اند. تناظران تعبیر عامه به غالباً گمنام
 بوده اند، حکاکان و سنگتراشان و حجاران و
 بیکر سازان و غیره، نمونه ای از کار خود را و
 زاویه ای از نگارنده های خویش را بسی هیچ
 معنایی برای مایه یادگار گذاشته اند.

در فرهنگ عامه، مردم، هنر را در دست
 نمی‌کنند، سبکی را بر سبکی رحمان نمی‌دهند.
 گاهی طبیعت گیر هستند و زمانی به تعجب و
 استعازه و رمز و کنایه و اشاره معصود را
 عنوان می‌کنند و از سر بسته خود را به داستان
 و داستان بازگو می‌نمایند.

را از سر بسته ما سبک که به داستان گفتند
 هر زمان با دهنی سر بر سازار دگر

از دیدگاه جامعه‌شناسی هنر، هنر منکی بر
 فرهنگ عامه، هنر انضمامی است و کمتر به
 انتزاعی بودن می‌اندیشد. هنر عامه در تار و پود
 اجتماع حای دارد شعرهای سرودخوانی و
 هم‌آوایی و تشبیهات زیبا برای حسخوی و از
 طبیعت و برکت خواهی است.

باز ب سبک حیات جوان سرفست
 از جوان کُرم تعب الوان سرفست
 از سهر لب تشنه اطفال سبات
 از دایه سرتیر بدران سرفست

مجموعه ها و بیکره‌هایش برای سمایش
 تعالی و جهت باران خواهی و تعب طلی،
 تعبایه‌هایش وسیله بازگویی حساسات مذهبی،
 موسیقی عامه‌اش برای شفا و سه آلتی برای
 عیش و طرب. پس باید فرهنگ عامه و
 هنرمند باید فرهنگ مرده، بر جایگاه رفیعی
 نمی‌نشیند که همگان دستش را به پوسند و
 هنرش را تحسین کنند. زندگی او وقف مرده
 است و هنر او هنر و فنی از برای مرده است. و
 با هنرش، در مراسم جشن و سرور و سوگ و
 عز، شکار و باران خواهی و سرتک طلی،
 شرکت می‌کند و با هنرش در قالب شعر و گفتار
 با محسبه سازی و صورت پردازی و ارتباط

تصویری و موسیقی و نمایش و غیره به این
 جنبها یا سوگ و تدوین معنی می‌بخشد.
 در فرهنگ عامه و در حوامع منکی به
 فرهنگ خودی، هنر نمک مادی ندارد، چرا که
 اصولاً نمک‌گذاری برای هنر در نظرشان
 مری بسته شده است چون چراغ هر عامه در
 سوخته و گدازگاهها به زبان سبکی زده
 نمی‌شود.

هنر مردمی، یعنی هنر منکی به چهار سبکی
 عمده مردم که از زندگی مرده جدا نیست، بلکه
 بافته شده در متن اصلی زندگی است. در چس
 فرهنگی، یعنی فرهنگ عامه و در جامعه مقید به
 فرهنگ خودی، هنرمند در حال بر تنس خوب
 و ساختن محسبه، به هنگام مایه‌دورزی و یا
 بر سبک خطوط همسای سر روی چرم، بر سبک
 سافتن سفتهای سمدین و غیره، مقصد و
 مقصودی را بیان می‌دارد و رمز و رازی بر
 آشکار می‌سازد و فنی سباجی به رسم نقش و
 گیس و گذار در یک جامعه بومی و کوچک در
 فریقا به نظاره کار حجاران و بیکر سازان
 برداخته بود و سرودخوانی آنان را شنیده بود،
 در عجب آمده بود که پنکهار چه سان ردن و
 حال بر سنگ و چوب می‌راشند و حستفهار

را عین حال می خوانند و همی آن یکی بر سینه
بود چه تیری شعلن تری خون کشنده
بود که در درو رخ قوم از دست بر نهاد
چوب و سنگ می شد.

در فریب فرهنگ پرور خود ستر
هنگامی درین که سیر طبعم کشم کشم
به برودند و فلسفه‌های خدائی بر زبان
فرمودند برای خود و پیش قدم کرده بود
ز آن که به سینه جان سیر می گردید و بعد
هر میدان سخن تو چه می شد. آن سیر
دست می زدند و به جمعه‌های در حوا، طبع و
حق سنجیدن را عین می گردید.

کثر داشتند بر دور بعد از جمعه‌های سینه
به گندم سبز و سبزه گندم سبز داشتند
تصویر کثر عامی و عفتی بر دست بود
فدیه نامه می کردند و سنگ بر دستشان
می زدند و آن احسن دوست را دست
رفته‌ای، عفتی زود بر سنگ می زدند
می گفد:

گویی من و سوز در سینه سوزم به ده
کتابم بر کتب و من می بود
چون سخن احسان و زودهای دنیا
چون شمع می و به بر حد که به جعه می به
سحر و سحره بر سنگ می زدند حد که
می گردند گونه گوناگون بر سنگ می زدند
کثیر گناه و عجه عفت می گردند که گویی
سنگ می زدند چو سینه بوی گل از سنگ بر حزن
و کثرت نامه‌ای ده بر عفت و نگار چند سنگ
می زدند بر آید چه ناک، عفتی و نگار خود
گوناگون و همگانی ترین نوشته‌هاست سعی
سوره‌ها و زودها و حتی شعلن و بسته و سیر
سنگ می زدند حد که می گردند.

عفتی مهر و سنج علامت زود و سوز
شده بر هر تازی و علامت بر سنگی و
بر سنگی صاحب فیر است شانه یکطرفه
شانه بر او من شانه و طرفه علامت بر او من

— هنر یا فولکلور بیوندیرینه در دو سیر خلاف
نظر برخی شورجمنان هرگز بیوند هنر یا
فرهنگ مرده گسسته نخواهد شد.

سید چکش و سندان شدن می دهد که صاحب
فر در زمان حیات، هنرگرمی می کرده است.
عفتی فحشی می رسد که عفتی شعلن حیاطی
داشتند است و برای مرده حرمه دوری می کردند
سید تصویر نامه‌ای بر گیسو و تصویر
حال اگر داخل سوره به فیر است نشان
منکی به فرهنگ عامه تصویر گلاب پاشن بر
سنگ می زدند عفتی در خانه خیل فر
عزیزی به سوی گلاب و عطر گیل معطر
بیا بر آن تصاویر که گسسته به سکرده و
مجموعه‌های از سیر تبدیل شده، سیر روی
می زدند عفتی خوش کرده‌اند.

از دیدگاه موسیقی شناسی فومی و موسیقی
عامه به *Arabic Music*، «عفتی»ها در
توزیع و «عفتی»ها در ترکیب صحرا و
ایوانها و «عفتی»ها در کردستان و
ایران و سراسر زمین سجیزی و «عفتی»ها در
زود و سینه‌ها جمعگی با هم در فرهنگ بومی و
فومی و فولکلوریک و عهددار و طبعه سنگین
انفال بهاء هستند. این مظهر هستند و
هنرمندی از زمان مرده و در خدمت میردم
می‌شدند.

عفتی و هنرهای عفتی می توان گفت که
عفتی بی عفتی، عفتی و عفتی و عفتی و
عفتی عفتی (هنر مظهر سینه خوانی) و
عفتی و عفتی و عفتی و عفتی و عفتی و
عفتی عفتی برای شانس و هنرهای
در مکتب محبوب می گردند.

از دیدگاه که امروز، فرهنگ عامه ما

دستخوش فراموشی گشته است: افسانه‌های
فومی رام آرام، از یادها می رود. روزگاری
هواج بر آن کیکاووسی و فایجه آسمان بیعی
سلمان نبی، چاشنی افسانه‌های مرده بود و
که که موجب حلا و وفار فیلمهای غربی گشت:
یا عفتی نام، و ما حیران و انگشت بر دهان
در سیر بر جعبه سحر امیر تلویزیون ششم و
شیدای فیلمهای عفتی بر مضامین سنگی دبایی
شدند. در حالی که کتب چاپ سنگی حد قبل از
دید ارتباط تصویری با به مورد استفاده قرار
گیرد شیدای نگاری رومی و بومی و حماسی و
مذهبی، عفتی پشت نشسته، فرهنگ عفتی بر
روی گنج، مضامین عامه‌ها، در حقیقت عفتی
فولکلوریک حدگاه حاضری دارند.

ضمن التفات به معماری سنتی با توجه به
فرهنگ عامه، گونه گونی مسکن بومی، سوز
ساده و فضاهای سنتی نظیر: بادگیر، آس ساد،
قلعه و برج و - زود و زود، کثرت خانه،
زیرنگاه، فیدگاه، سارار، حقام، فهد خانه،
زود و زود، سندان و مثال آن به چشم می خورد.
گزیری به صنایع دستی، بر سرفه فومی
و بومی بران و نسیانده فرهنگ ایرانی،
نشان می دهد که در جهان پر رمز و راز مرده و
در فرهنگ عامه، صنایع دستی، جنبه سفینی
ندارد. کسی از روی هوس دست یافته‌ای یا
سنگ نگاره‌ای به وجود نمی آورد. هر اثر
هنری هدفی و کاربرد جدی دارد. این نشان
چیره دست یاغهای نافه هنرمندان رسام عالی
که خوب و در حد و ستری یاغهای خیل
خوش را با برندگان و هنر دستهایش بر
گیله و قالی و سمد نقش زده‌اند. با نگرار و
ممارست این نقشهای بیخ در بیخ را فرا گرفته
و سینه به سینه و به تجربه از نسلی به نسلی
دیگر به عنوان میراث فرهنگی - مستقل
ساخته اند و به حوضه و به ذوق و عشق، سیر
سجده‌های عمار و برده‌های ورودی الاجنه‌ها و

اسانهای گسسته و سوره‌های گناه‌سین و
حواله‌های جو و خورجیهای سیر و سفر نقشها
زده اند و انسان در پیش می‌آید که سر این
برده‌های هزار سفش یا بگذارد و پش
بی‌اعتنایی بر پشهادتین بکند دهد.

به یک دویستی گرمایی گوش فرادیده که
از حلقه مردی بر می‌خیزد که بر می‌خیزد، آفت
قانع و هل قناعت دارد که هر ده نفسی می‌زند
و آفرین بر خورده نایی، مونی ندارد
رسی دژ، که سالار رسوب
همیشه دوگ و چرخش ورمیونه
سه نوی سفوش دومی سدیدم
به دور چرخش جلی خورده سونه

همین زمانند که در میان سرگمها و بلوچه
و... یقه پیر آنها را با گلدوزی زینت می‌دهند.
سر آستین پیر آنها، مجسمه جامه‌های روز
حسن، جامه‌های سرور و شانمائی، عرق‌چینه،
حکمگی یا سوزن‌دوزی، سفش و نگاره‌های
بریبایی پید می‌کنند.

بهاست این که هنر یا فونکتور بیوندترین
دارد و بر خلاف سطر سرحی از شورچشمان
هرگز بیوند هنر یا فرهنگ مرده گسسته نخواهد
شد. هنر عامه امروز برای اثبات حقایق خود
مبارزه می‌کند تنها پیمانی که هنرمندان برخاسته
از سینه مرده برای ما دارند، جلت سوخته سه
معنای عمیق آنداست گنه سه دست آیین
هنرمندان مردمی سه وجود آمده است. از
گدشتگر به ماتت به ما رسیده است. البته با
نقشه و با نگه‌های تازه.

این آواز هنری چون کلامی خاموش با ما
سخن می‌گویند. نجاست که آیین سخنان و
پیمانه‌های رمزآمیز را گوش دهیم. به گوش جان

شوییم. سه چشم سر سبیبه و سه چشم دل
بگریه، هنرمندان همه رده بر فرهنگ مردم
چشم و چراغ فرهنگ دبارم هستند دانشان و
گرم نگه داریم.

آنچه به رین بی‌زمانی به ما می‌گویند که:

نا هستی رفیق ندی که گسسته

زوری رمن سراج بگری که گسسته

از این رو قدرش را آیدانه و گناشتان را

ارج و حرمت بگذارید. آندشتان را سه دسته

احترام بگریه و نا نایبسی: دل‌های نازکتر از

برده حریرش را به درد سوریج. امید نداه

حیات هنری را در دل‌های ظریف‌تر از

شیشه‌ندان اسوار گسسته. چرخ مسورون

سفالگران هزار سفش رده بر سفالها را از

چرخش بند زبانه که صدها خاخره بر کوره‌ای

با گناهانی - به نفس - از حوشش به یادگار
می‌گذارند. بر دستان این هنرمندان برخاسته بر
قلب مرده سینه زلیه و با قدر دانی، چشمان
حسنتان را بر نور سارید. از فرهنگ عامه
بهرد بگیرد و فرهنگ خودی را گوهر
دهیم. در این صورت:

ملاحت گوی بی حاصل، تُرنج از دست شناسند

در آن معرض که چون یوسف جمال آبرده تعبای

نامه‌های شما

ضمن تشکر از ایشان به اطلاع می‌رسانیم که انتخاب نام فعلی به علت کوتاه بودن آن است، چه ارشد آموزش راهنمایی تخصصی برای عنوان مجله طولانی است و از زبانی عنوان تا حدودی می‌گاهد.

برادر محمد علی زارعی، از مدرسه راهنمایی آیه الله سعیدی با نامه‌ای محبت آمیز مواردی را متذکر شده اند از جمله اینکه ادوات آموزش و پرورش علاوه بر اینکه به تعامد دروس اهمیت می‌دهند باید به ادبیات که مبادر علوم می‌باشند اهمیت بیشتری دهند و اهمیت دادن به ادبیات بر اثر است با اهمیت دادن به فرهنگ و ارزشهای یک جامعه، چون دانش آموز تا خوب سوال بخواند و خوب یادگیرد.

دیگر اینکه در سال جاری در شهرستان سقز این به عدم دبیران سوم راهنمایی که درصد قبولی آنها بالا بود تسویفی تلقی گرفت، غیر از معلمان درس ادبیات فارسی، که این امر سبب ناس و ناسردی بین دبیران شد. ما با ایشان موافقت و امیدواریم که نه در این ادبیات توجهی که سالیانه این درس مادر و زیربنایی است شود. همان طور که در یکی از مقاله‌های منتشر در این شماره هم متذکر شده اند، بیشتر ضعف دانش آموزان در دروس دیگر هم از همین ضعف در ادبیات ناشی می‌شود. دانش آموز مسأله را نمی‌تواند حل کند چون صورت آنرا به دلیل ضعف ادبیات نمی‌فهمد.

از طرف نبود و از این رو سخته متاهت این تصمیم‌گیری مرتبط نمی‌باشد.

آقای حیدری، در شماره انجمن شهربان «ساز» ضمن اعلامی محبت میر سرتی گردندگان محله بگری خود را از اینکه دروس علوم سالی هوز هم توسط دبیران غیر متخصص تدریس می‌شود، ابراز شده است و مسائل دیگری را نیز مطرح کرده اند که با هدف این مجله هماهنگی ندارد و بساید از طریق روشهای دیگری پیگیری شود.

آقای ایرج نادری، کارکنان مسئول دوره راهنمایی تخصصی اداره کل آموزش و پرورش استان اصفهان «استاد» محله مفید و در خدمت راهنمایی را تسریک گفته اند و پیشنهاد کرده اند که نام مجله ارشد آموزش راهنمایی به ارشد آموزش راهنمایی تخصصی تغییر نامد.

آقای داریوش سلطانی نژاد، دبیر علوم تجربی مدارس راهنمایی شهرستان «حیرت» ضمن اعلامی مفصل و محبت آمیز نسبت به گردندگان محله سوالات، امتحانات تهرانی و هر مقدار اعلام کرده اند و در پایان به سوال مطرح فرموده اند که تنها یک پرسش از به شرح زیر با کار دفتر تألیف و برنامهریزی مرتبط است.

با توجه به اینکه معلمان علوم در منطقه راهنمایی به دانش آموزان نمی‌دهند چون دانش آموزان

در پاسخ متذکر می‌شوند که در سوره ارمیستانه برای درس علوم تجربی بر اساس مصوبه «۴۶۹» شورای عالی آموزش و پرورش در مهرماه ۱۳۶۸ می‌باشند که مابین تصمیم نیز عارضی مکتوب دبیران علوم تجربی اصفهان است. این درس باید به صورت تجربی انجام شود. بوده است حال اگر کاسته‌هایی در انجام صحیح این تجربه و با اجر وجود دارد می‌باید

نظرخواهی از خوانندگان

خواننده ارجمند - مشترک گرامی

مجله رشد آموزش رهنمایی از مهرماه ۱۳۷۱ با هدف اعتلای دانش دبیران محترم دوره رهنمایی، طرح شده‌های دبیران تدریس و تکنولوژی آموزشی و ایجاد ارتباط مستمر میان کارشناسان، مؤلفان کتابهای درسی و سایر صاحب نظران با شما دبیران محترم فعالیت خود را آغاز کرده است و سوال، دوام سال خود را پشت سر می‌گذارد. اکنون به منظور ارزشیابی فعالیت‌های گذشته و حاصل این مجله پرسشنامه‌ای تنظیم شده که در اختیار شما فرستاده می‌گردد. خواهشمند است با عنایت و بره‌ای که به ارتقای کیفیت آموزش در مدرسه‌تان دارید آن را تکمیل و به آدرس تهران صندوق پستی ۳۶۳-۱۵۸۵۵ و حد رهنمایی رشد آموزش رهنمایی ارسال فرمایید.

۱. مجله رشد آموزش رهنمایی را به چه صورت تهیه می‌کنند؟

مشترک هستم به طور آزاد تهیه می‌کنم

در دفتر مدرسه مطالعه می‌کنم

۲. با مجله مرتب به دستتان می‌رسد؟

بله خیر

۳. با ر مجزای علمی مجله رضایت دارید؟

بله کاملاً بله بطور متوسط خیر

۴. با ر مجزای آموزشی مجله رضایت دارید؟

بله کاملاً بله بطور متوسط خیر

۵. میزان ارتباط مطالب مجله با سرفه‌های آموزشی و سرفه‌های روش‌های تدریس به شما در چه حد است؟

زیاد متوسط کم

۶. با توجه به هدف انتشار مجله از میان موضوعات زیر، موضوعاتی را که به نظر شما لازم است در مجله‌های بیشتری به آنها داده شود سه ترتیب اولویت و با شماره مشخص فرمایید.

طرح مسایل علمی جدید و روش‌های تازه در عرصه روش‌های آموزشی

تبیین اصول و مفاهیم اساسی هر درس یا رشته تحصیلی

طرح روش‌های نوین تدریس و تکنولوژی آموزشی

حل و بحث مسایل و موضوعات کتب درسی و سوالات امتحانات نهایی

پاسخ به سوالات و اشکالات معلمان و دانش‌آموزان

معرفی نظریه پردازان، دانشمندان، مخترعان، مکتشفان و صاحب نظران هر رشته با توجه به ارتباط آنها با موضوعات کتب درسی

مصحح یا صاحب نظران، متخصصان، مدیران و معلمان موفق

برنامه زبری درسی و آموزشی

طرح مسایل حسابی هر رشته (اطلاعات عمومی، دبستان، سرفه‌های، اخبار، گزارش ...)

معرفی کتاب

مسائل دیگر

۷. کیفیت مجله به لحاظ عوامل زیر چگونه است؟

ویرایش علمی مقالات و نوشته‌ها مناسب نسبتاً مناسب نامناسب

ویرایش ادبی مقالات و نوشته‌ها مناسب نسبتاً مناسب نامناسب

استفاده مناسب و کافی از طرح، عکس و تصویر مناسب نامناسب

۸. آیا لزومی برای انتشار مجله در فصل تابستان احساس می‌کنند و با انتشار سه شماره در سال را کافی می‌دانند؟

لازم است در تابستان منتشر شود

سه شماره در سال کافی است

۹. در یک ارزشیابی کلی، آیا این مجله، بر شما در به یک مجله علمی آموزشی در جهت کمک به امر تدریس و در نسخه فرفه‌های تدریس دانش‌آموزان بر آورده می‌سازد؟

بله خیر

۱۰. هر گونه نظر دیگری دارید مرقوم فرمایید.

متنصو و لو

پہ افرام

پہ افرام

پہ افرام

عاشق کوی کوی کند

عاشق کوی

